

FÓRUM ARCHIVÁROV

ROČ. XXXI. Č. 1

JANUÁR – APRÍL 2022

NEPREDAJNÉ

OBSAH

EDITORIÁL

/04

OZNAMY

Výzva na zaplataenie členského príspevku /05

Mária Feješová Ako pokračuje Archívny almanach /05

– Jozef Meliš

XXV. Archívne dni 2022 /06

Voľby do výboru a revíznej komisie Spoločnosti slovenských archivárov /08

VÝBOR(N)OVINY

Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov z 2. februára 2022 v Bratislave /12

Stanovisko Výboru Spoločnosti slovenských archivárov k situácii na Ukrajine /14

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV ŠTÁTNYCH ARCHÍVOV ZA ROK 2020 (1. ČASŤ)

/15

NOVINKY Z ICA

/23

AKTUÁLNE ZO ŽIVOTA ARCHIVÁROV – ODBORNÉ ČLÁNKY A ROZHOVORY

Štefan Hrivňák Otváranie časovej schránky zo sochy svätého Michala
na Michalskej veži v Bratislave /24

Claude Roberto Všeobecná deklarácia o archívoch: význam a história /27

Všeobecná deklarácia o archívoch (slovenské znenie) /29

Štefan Hrivňák Vyhodnotenie dotazníka o spokojnosti s činnosťou
výboru SSA za roky 2018 – 2022 /30

AKTUÁLNE ZO ŽIVOTA ARCHIVÁROV – SPRÁVY

Gábor Strešňák Putovné zasadnutie Spoločnosti maďarských archivárov /32

Kamila Záhorská Stropkov v archívnych dokumentoch. Veľké dejiny malého mesta /33

Jana Gubášová Baherníková Osobné údaje v archívoch: súkromie a otvorenosť
v informačnom veku /34

Zlatica Výrostová Architektúra v Bratislave – počiatky modernej metropoly /37

Daniela Ihnátová 100 rokov knižničnej činnosti v okrese Vranov nad Topľou –
výstava venovaná storočnici vranovskej knižnice
„nestarnúcej jubilantke“ /40

DO VAŠEJ KNIŽNICE – RECENZIE

Mária Feješová GAHÉR, Daniel – GAHÉROVÁ, Helena.
V znamení hviezd. Grófi zo Svätého Jura a Pezinka /42

DO VAŠEJ KNIŽNICE – ANOTÁCIE

Mária Feješová

MARSINA, Richard – MELIŠ, Jozef. Codex Diplomaticus
Episcopatus Nitriensis. I. (796) 880 – (910), (1100) – 1300

/47

NAŠI JUBILANTI

Martina Šlampová

Zmena v popradskom archíve

/48

FÓRUM ARCHIVÁROV

2022, roč. XXXI, č. 1
ISSN 1339-8423 (online)
ISSN 1335-6658 (tlačené vydanie)

Vydáva:
Spoločnosť slovenských archivárov
Adresa: Drotárska cesta 42
P. O. BOX 115
840 05 Bratislava 45
Slovenská republika
www.archivari.sk

E-mail redakcie:
forum.archivarov@gmail.com

Šéfredaktorka:
Katarína Kučerová Bodnárová

Redakčná rada:
Marta Bednárová, Ivana Červenková, Mária Feješová,
Štefan Hrivňák

Jazyková korektúra: Ivana Červenková, Mária Feješová

Grafická úprava: Bronislava Porubská

Texty: © Ivana Červenková, Mária Feješová,
Jana Gubášová Baherníková, Štefan Hrivňák,
Daniela Ihnátová, Katarína Kučerová Bodnárová,
Róbert Gregor Mareta, Jozef Meliš, Claude Roberto,
Gábor Strešňák, Zlatica Výrostová, Kamila Záhorská

Vychádza trikrát ročne v elektronickej podobe,
nepredajné. Povolilo: MK SR 1 472/96.

Autorské práva vyhradené.
Akékoľvek rozmnožovanie textu a fotografií len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.

Staršie čísla na www.archivari.sk.

Na obálke: Michalská veža v Bratislave.
Foto: Archív PÚ SR, Bratislava.

EDITORIÁL

Vážené kolegyne, kolegovia, čitateľky a čitatelia časopisu Fórum archivárov,

Spoločnosť slovenských archivárov stojí po štyroch rokoch opäť pred chvíľou, pri ktorej si zvolíme svojich zástupcov do výboru a revíznej komisie. Štvorročný volebný cyklus je dostatočne dlhým obdobím na to, aby každý z nás vedel zhodnotiť, či smer, ktorým naša spoločnosť tenduje, je tým, ktorý si predstavuje.

Za štyri roky sme zažili mnoho udalostí, v súkromí ako jednotlivci, aj ako spoločnosť. Pandémia a vojna sú novým elementom, ktoré vniesli do našich životov neistotu a zamyslenie sa nielen nad životom, ale i nad zmyslom našich činov a dôsledkami našich rozhodnutí. Prišli sme o mnohých členov, ktorí vytvárali našu komunitu, boli jej tvármi a svedomím. Všetci vieme, že nahradiť ich nie je možné, môžeme len dúfať, že budeme schopní vygenerovať elity, ktoré nás budú dôstojne reprezentovať aj naďalej.

Na povrch vyplávali i naše problémy. Ako jednotlivci trpíme nedostatkom času, nízkym zdieľaním informácií, enormnou vyťaženosťou, smerujeme k vyhoreniu a strate ochoty pracovať pre komunitu na úkor svojho súkromného času. O to viac je dôležité prepojenie a spolupodieľanie sa na

veciach verejných. Neplatená práca v komunite má však zmysel len vtedy, keď je spolupráca podnetná, plodná, prináša výsledky nie jednotlivcov, ale celého tímu. To, čo musíme zmeniť, je prepojenosť, dostať do praxe myšlienku, že každý sa môže angažovať a vytvárať sub tímy, ktoré budú posúvať našu spoločnosť dopredu. Diskusia nie je nejaké panské huncútstvo, dnes máme k dispozícii mnohé platformy, kde je to jednoduché, len treba mať vôľu a pocit, že sa môžeme vzájomne obohatiť a teda, že to má zmysel aj keď neprídeme k jednoznačnému výsledku. Len tak je možné, aby sme ako profesijné združenie vedeli spoločne presadzovať svoje požiadavky a prezentovať sa svojou prácou, častokrát neviditeľnou pre verejnosť.

Na tomto mieste je potrebné si uvedomiť, že 12 volených zástupcov nie je uzavretým elitným klubom. Pri budovaní otvorenej spoločnosti je nutné aktívne zapojenie celej komunity. Na túto skutočnosť nesmie zabúdať ani výbor SSA, ani jej radoví členovia.

Redakciu časopisu Fórum archivárov čaká v nasledujúcom volebnom období zmena. Traja z redaktorov sa rozhodli svoju činnosť v časopise ukončiť a poskytnúť priestor ďalším kolegom, ktorí, ako sme si istí, nielen nadviažu na prácu všetkých svojich predchodcov, tridsať rokov tvoriacich obsah časopisu, ale prinesú i nové nápady, inovatívne myšlienky. Práca redaktora dáva priestor na

nadväzovanie kontaktov naprieč celou archivárskou obcou, je tiež o sledovaní udalostí, ktoré sa v našej komunite konajú, avšak aj o ochote pracovať, častokrát vo voľnom čase, pre spoločnosť. Preto je dôležité, aby redakcia dostávala od čitateľov časopisu i spätnú väzbu. Svoje názory a podnety si nenechávajúte výlučne pre seba. Dajte vedieť, ak sa Vám niečo páčilo či nepáčilo. Iba tak redaktori vedia, že ich úsilie má zmysel a Vaše podnety ich môžu posunúť vpred. Kroniku, akou Fórum archivárov vo svojej podstate je, môžeme totiž tvoriť len všetci spoločne.

Katarína Kučerová Bodnárová

Ivana Červenková

Mária Feješová

Štefan Hrivňák

Redakcia časopisu Fórum archivárov

Výjazdové zasadnutie redakčnej rady časopisu Fórum archivárov 15. 6. 2021 na Železnej studničke v Bratislave. Foto: Katarína Kučerová Bodnárová, redakcia časopisu Fórum archivárov.

OZNAMY

VÝZVA NA ZAPLATENIE ČLENSKÉHO PRÍSPEVKU

Vážení členovia Spoločnosti slovenských archivárov, uplynul prvý štvrtrok roku 2022 a my by sme Vám chceli pripomenúť, že do 30. júna je potrebné zaplatiť členský príspevok za rok 2022. Od roku 2019 je výška poplatkov takáto:

zápisné – 10 EUR, ročný členský poplatok – 10 EUR, nepracujúci dôchodca a študent – 5 EUR.

Zápisné a členské je potrebné uhradiť na účet: Slovenská sporiteľňa č. IBAN SK59 0900 0000 0000 1148 2674. Do správy pre prijímateľa uveďte svoje meno a priezvisko. V prípade platby za viacerých členov SSA z jedného archívu a z jedného účtu prosíme o vyznačenie sídla archívu (pri štátnych archívoch stačí mesto, pri pracoviskách aj skratka názvu archívu), ako aj vpísanie priezvisk do kolónky Správa pre prijímateľa. V prípade platby za viacerých členov spoločnosti z jedného účtu je možné ich zoznam zaslať na e-mailovú adresu: marta.svolikova@minv.sk. Ďalšou možnosťou je platba v hotovosti u hospodárky SSA. Tu je potrebné e-mailom si vopred dohodnúť termín odovzdania členských príspevkov. Súčasne vyzývame kolegov, ktorí majú nedoplatky za uplynulé roky, aby si vyrovnali aj tieto podlžnosti. Nejasnosti ohľadne nedoplatkov je možné zistiť u hospodárky SSA. Členovia SSA, ktorí nemajú uhradené členské poplatky za päť rokov (t. j. posledná platba realizovaná v roku 2016, prípadne ešte predtým), budú postihnutí v zmysle Stanov SSA, čl. 3, bod 3c/ zrušením členstva pre neplnenie si základných členských povinností. Dovoľujeme si tiež požiadať členov SSA o nahlásenie každej zmeny, či je to zmena bydliska, zamestnania, telefónneho čísla alebo e-mailovej adresy. To isté sa týka aj členov, ktorí hodlajú ukončiť členstvo v SSA.

Vážení členovia Spoločnosti slovenských archivárov, vopred ďakujeme za to, že myslíte na splnenie tejto povinnosti. Aj vďaka tomu môžeme nielen zabezpečovať chod SSA, ale aj organizovať pre Vás pravidelné podujatia a vydávať publikácie.

AKO POKRAČUJE ARCHÍVNÝ ALMANACH

Po úspešnom kreovaní 11-člennej redakčnej rady vo februári 2020 a jej ustanovujúcim zasadnutí v júli 2021 sa jej prvé riadne zasadanie konalo 7. februára 2022, avšak formou videokonferencie. Pre zaneprázdnenosť jednotlivých funkcionárov sa podarilo nájsť vhodný termín až na druhýkrát, ale napokon sa online zasadania zúčastnili 9 členovia redakčnej rady. K nim sa pripojila predsedníčka Spoločnosti slovenských archivárov (SSA) Martina Orosová a na začiatku stretnutia bol prítomný aj tajomník SSA Štefan Hrivňák. Po dokončení prvej fázy recenzného konania, keď na príspevky zaslané redakcii boli vypracované recenzné posudky, účastníci online stretnutia na základe nich prediskutovali zaradenie príspevkov do Archívneho almanachu, ročník IV., 2021. Keďže v minulosti vznikli niektorým autorom ťažkosti pri uznaní vedeckej úrovne (kategórie A) ich príspevkov publikovaných v Archívnom almanachu, od pripravovaného čísla sa v tiráži bude uvádzať, že periodikum je recenzované. Témou na budúce zasadania ostávajú pravidlá prepisu historických priezvisk. Okrem spomenutého sa hovorilo aj o potrebe online priestoru pre ročenku, ktorým sa podľa všetkého stane vnovorené webové sídlo SSA. Podľa slov predsedníčky M. Orosovej má byť dokončené do tohoročných archívnych dní. V súlade so spomenutým ustanovujúcim zasadnutím redakčnej rady, na ktorom bola zvolená jazyková redaktorka, obsah každého čísla prejde jazykovou korektúrou.

Pripravované číslo ročenky je obsahovo dostatočne naplnené. Z rozhodnutia predsedov Spolku Pro Archivis a SSA bude venované prof. Jozefovi Šimončičovi. Je potešiteľné, že vzhľadom na nevelikú archívnu obec na Slovensku samostatné redakčné kolektívy, ktoré v žiadnom prípade nie sú konkurenčné, dokážu pripraviť až dve odborné archívne periodiká. Redakčná rada Archívneho almanachu mohla s radosťou skonštatovať, že do redakcie bolo doručených 11 príspevkov, 1 nekrológ a 3 anotácie, čo je najviac v jeho doterajšej existencii. Množstvo získaných príspevkov je predovšetkým výsledkom usilovnej práce mnohých členov redakčnej rady, ktorí aktívne oslovovali kolegov a známych s ponukou publikovať v Archívnom almanachu. Príspevky sa týkajú lokálnych dejín

Slovenska, a taktiež pomocných vied historických, čo je z pohľadu redakčnej rady veľmi dôležitý moment, pretože sa celkovo v odborných periodikách dá konštatovať postupný úbytok odborných príspevkov zo špecifických oblastí pomocných vied historických. Zaslané príspevky sa zaoberajú dejinami novoveku a idú až do najnovších dejín. Teritoriálne sa týkajú lokalít Slovenska od Dechtíc na západe až po Košice na východe. Pri recenznom konaní sú za recenzentov vyberaní prioritne členovia redakčnej rady. No vzhľadom na špecifické témy niektorých príspevkov bolo oslovených niekoľko externých spolupracovníkov so skúsenosťami v daných témach. Cieľom je dosiahnuť čo najkvalitnejšie recenzné posudky. Redakčná rada sa na svojom zasadnutí musela vysporiadať pred-

všetkým s rôznou kvalitou dodaných príspevkov. Jedna autorka po dohode s výkonným redaktorom svoj príspevok stiahla, aby mala čas ho prepracovať a ponúknuť do niektorého z budúcich čísel. Niektorým autorom boli navrhnuté zásadné úpravy v ich štúdiách. Veríme, že striktnejší prístup v posudzovaní príspevkov neodradí ich autorov od ďalšej vedeckej práce, ale im pomôže napredovať a zdokonaľovať sa vo vedeckom písomnom prejave. Aj toto je jeden z dôležitých cieľov nášho periodika, aby sme v spoločnom vedeckom dialógu napredovali v poznaní a v rozvoji svojich analytických a komunikačných schopností.

*Mária Feješová – Jozef Meliš,
členovia redakčnej rady Archívneho almanachu*

Spoločnosť slovenských archivárov a Archív Slovenskej akadémie vied
vás pozývajú na

XXV. archívne dni v Slovenskej republike
Archontológia v archívnom a historickom výskume

Smolenický zámok, 25. – 27. máj 2022

bližšie informácie o programe a registrácií nájdete na
<http://www.archiv.sav.sk/AD2022>

XXV. ARCHÍVNE DNI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Smolenický zámok

25. – 27. máj 2022

„Pokrútený paragraf viaže ľudí, ale úradník je na to,
aby ho rozplietol na srdce a nie bič,
aby nim láskal a nie práskal.“

Janko Jesenský

Archontológia v archívnom a historickom výskume

Program konferencie

25. máj 2022 (streda)

- 11.00 – 13.00 Prezentácia účastníkov
- 13.00 – 14.00 Otvorenie konferencie
- 14.00 – 15.00 1. BLOK** moderuje doc. PhDr. Juraj Roháč, CSc.
Doc. PhDr. Frederik Federmayer, PhD.
 Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta
Archontológia a moderná slovenská historiografia. Perspektívy výskumu v najbližších desaťročiach.
- PhDr. Michal Duchoň, PhD.**
 Archív mesta Bratislavy
Mestské elity raného novoveku. Metódy, terminológia, bádanie.
- 15.00 – 15.30 Prestávka
- 15.30 – 16.30 2. BLOK** moderuje PhDr. Štefan Hrivňák
Mgr. Michal Celnar
 Archív mesta Bratislavy a Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra archívniectva a PVH
Korešpondencia budínskych beglerbegov ako prameň archontologického výskumu
- Mgr. Mária Feješová, PhD.**
 MV SR, Štátny archív v Bratislave, pracovisko Archív Modra
Bratislavská župa v 13. storočí – ich pôvod a význam v dejinách komitátu aj Uhorska.
- Mgr. Ľuboš Janaček**
 MV SR, Štátny archív v Bratislave
Personálne obsadenie úradov v Prešporskej stolici v rokoch (1611) 1665 – 1711.
- 16.30 – 16.50 Diskusia
- od 16.50 Individuálny program a večera

26. máj 2022 (štvrtok)

- 9.30 – 10.10 3. BLOK** moderuje Mgr. Branislav Geschwandtner
PhDr. Miroslav Martinický
 MV SR, Štátny archív v Žiline so sídlom v Bytči
Záznam ceremonálu reštaurácií – prameň k dejinám archívov stolíc do roku 1723 (Liptovská, Oravská, Trenčianska a Turčianska).
- Mgr. Miroslav Baranek**
 Archív mesta Bratislavy
Archontológia zemepánskych úradníkov panstiev Bytča a Strečno na sklonku feudalizmu (1794 – 1833).
- 10.10 – 10.30 Prestávka
- 10.30 – 11.30 4. BLOK** moderuje PhDr. František Chudják, PhD.
Mgr. Peter Konečný, PhD.
 Slovenský národný archív, špecializované pracovisko Slovenský banský archív v Banskej Štiavnici
Archontológia banských úradov v Uhorsku 1571 – 1854. Metodologické a heuristické aspekty výskumu.
- Mgr. Ivana Červenková, PhD.**
 Slovenský národný archív
Zamestnanci manufaktúry na majoliku a kameninu v Holíči.
- Mgr. Ladislav Jurányi**
 Centrum spoločných činností SAV, v. v. i., Archív SAV
Pôsobnosť benediktínskeho opátstva Pannonhalma na území dnešného Slovenska a archontológia jej cirkevno-hospodárskej správy.
- 11.30 – 11.50 Diskusia
- 11.50 – 13.30 Obed
- 13.30 – 17.00 Exkurzie
- od 18.30 Spoločenský večer

27. máj 2022 (piatok)

- 9.00 – 12.00 **Valné zhromaždenie Spoločnosti slovenských archivárov**
- od 12.00 Obed

Spoločnosť slovenských archivárov a Centrum spoločných činností SAV, v. v. i., Archív Slovenskej akadémie vied
 v spolupráci so Štátnym archívom v Trnave a Slovenskou historickou spoločnosťou pri SAV – Sekcia archívniectva a pomocných vied historických

VOLBY DO VÝBORU A REVÍZNEJ KOMISIE SPOLOČNOSTI SLOVENSKÝCH ARCHIVÁROV

Kandidáti na predsedu SSA

Mgr. Martina Orosová, PhD., absolventka odboru archívniectvo – história na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1994). Od roku 1997 pracuje v Archíve Pamiatkového úradu SR, najprv ako odborná archivárka pre sprístupňovanie fondov pamiatkových orgánov, od roku 2016 ako vedúca. Je šéfredaktorkou časopisu pre vedecké poznávanie pamiatkového fondu Slovenska Monument revue, editorkou edície prameňov pamiatkového archívu, externe prednáša na Filozofickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Vo svojej vedeckej práci sa venuje kultúrnym dejinám Slovenska v 20. storočí, dejinám archívniectva, ochrany pamiatok a osvetu. Členkou Spoločnosti slovenských archivárov je od roku 1997, v rokoch 2014 – 2018 pôsobila vo výbore SSA ako tajomníčka. Od roku 2018 pôsobí ako predsedníčka spoločnosti.

So svojím tímom sme v roku 2018 začali naplňovať naše spoločné vízie. Chceli sme byť otvorení novým výzvam, viac komunikovať medzi sebou i verejnosťou, pružne reagovať na vnútorné i vonkajšie podnety, pravidelne prinášať odborné podujatia a aktivity. Dokázali sme sa prispôsobiť aj „covidovej“ dobe, ktorá so sebou priniesla množstvo (a niekedy trvalých) zmien. Niektoré veci však zostali otvorené, nedotiahnuté, a preto sa chcem uchádzať o Vašu priazeň aj v ďalšom volebnom období. Spolu to dokážeme! ☺

Kandidáti za členov/členky výboru SSA

Ing. Marta Bednárová, absolvovala kurz archívniectva v rokoch 1993 – 1994, Univerzitu Mateja Bela v Banskej Bystrici, Ekonomickú fakultu, Katedru regionálneho rozvoja a verejnej správy navštevovala v rokoch 2004 – 2008. V Štátnom archíve v Prešove, pracovisko Archív Poprad pracuje od roku 1989. Venuje sa predovšetkým predarchívnej starostlivosti. Ako lektorka vedie školenia zamerané na odbornú správu registratúry, ktoré archív organizuje. Publikuje ako spoluautorka v monogra-

fiách obcí, prispieva článkami do Fóra archivárov i do Slovenskej archivistiky. Členkou SSA je od roku 1991. Vo výbore pôsobila v rokoch 2014 – 2018 a 2018 – 2022.

Pokiaľ budem zvolená, chcem svoju prácu vo výbore spoločnosti zamerať na riešenie problémov, ktoré trápia štátnych archivárov v rôznych oblastiach ich činností. Spoločnosť nemá byť len na organizovanie archívnych dní a výletov, ktoré nám pandémia covidu znemožnila uskutočniť a chýbali nám. V neposlednom rade som z východnej časti Slovenska a aj náš hlas sa počíta.

Mgr. Michal Bernát, PhD., absolvent odboru klasická archeológia – história (spojená s archívniectvom) Trnavskej univerzity v Trnave v rokoch 2001 – 2010. Od roku 2011 pôsobil ako správca registratúry a archívu Poštovej banky, neskôr skúšal šťastie ako dátový analytik v Osrame, zavádzal pravidlá správy registratúry v Jaguar Land Rover a dnes pôsobí ako dátový manažér v zaistovní SwissRe, sústreďujúc sa na životný cyklus dát, informácií a záznamov v globálnej pôsobiacej spoločnosti. Zaoberá sa regionálnymi dejinami Pukanca a pôsobí ako externý spolupracovník Slovenského banského archívu v Banskej Štiavnici. Členom SSA je od roku 2015.

Ako kandidát „nearchivár“ ponúkam svoju skúsenosť a pohľad z „vonkajšieho“ prostredia niekde na pomedzí užívateľa/bádateľa, správcu registratúry a dátového analytika, ktoré by mohli nasmerovať prácu SSA aj medzi správcov registratúry – nearchivárov. Chcel by som podporiť slovenských archivárov v budovaní mäkkých zručností súvisiacich s obsluhou bádateľov (klientov), vniesť do štátnej správy pro-klientský prístup. Zároveň vnímam potrebu podporiť archivárov pri budovaní znalostí v oblasti digitalizácie, správy dát a informácií, záznamov, digitalizátov a rozsiahlych súborov metadát. V neposlednom rade by som chcel prehĺbiť spoluprácu medzi

pracovníkmi zabezpečujúcimi štátny dozor v oblasti predarchívnej starostlivosti a správcami registratúry pracujúcimi v moderných spoločnostiach.

Mgr. Lenka Bernátová, PhD., absolventka odboru história (spojená s archívniectvom) Trnavskej univerzity v Trnave v rokoch 2001 – 2006, doktorát získala v roku 2012 (Ekonomické aspekty nútenej práce v povojnovom období). V rokoch 2006 – 2008 pôsobila ako metodik správy registratúry v prostredí Sociálnej poisťovne, v rokoch 2008 – 2016 ako vedecký pracovník na ÚPN. Od roku 2016 pôsobí ako správca registratúry a archívu Poštovej banky/365. bank, kde zavádzala elektronizáciu v súvislosti s implementáciou zákona o e-governmente, dnes koordinuje činnosť poskytovateľov služieb správy registratúry a napomáha naplneniu požiadaviek slovenskej legislatívy v čase intenzívnej digitalizácie bankových procesov. Pôsobí ako dobrovoľník pre PamMap a SSA pri spracovaní videomateriálu; externý hodnotiteľ študentských prác pri projekte Nenápadní hrdinovia. Členom SSA je od roku 2018.

Ako členka výboru by som rada nadviazala spoluprácu s pracovníkmi správy registratúry a archívarmi pôsobiacimi v tzv. podnikových archívoch zriadených zo zákona v súkromných spoločnostiach pôsobiacich v Slovenskej republike. Cieľom spolupráce by bola nielen prezentácia jednotlivých pracovísk (história archívu, fondov, personálneho obsadenia a i.), ale aj vytvorenie platformy pre odbornú diskusiu k súčasným výzvam a problémom.

Mgr. Mária Feješová, PhD., v rokoch 1997 – 2002 absolvovala štúdium histórie na Trnavskej univerzite v Trnave, na ktorej v rokoch 2002 – 2005 pokračovala v internom doktorandskom štúdiu pod vedením prof. Vincenta Sedláka. Od októbra 2005 pracuje v Štátnom archíve v Bratislave, pracovisko Archív Modra. Momentálne sa venuje bádateľskej agende, okrajovo spracúvaniu fondov. Pôsobí v redakčnej rade Fóra archivárov (od roku 2018), odborného časopisu Archívny almanach (od roku 2020) a vo výbore základnej odborovej organizácie (od roku 2018). Vo vedeckovýskumnej a publikačnej činnosti sa zameriava na regionálne dejiny, najmä stredoveké dejiny miest a obcí okresov Malacky,

Pezinok, Senec a miestnych častí Bratislavy, dejiny slovenského archívniectva, najmä v 50. rokoch 20. storočia, preklady historických textov a na výskum stredovekých osobných mien (historickú antroponomastiku).

Mojím najväčším priáním na poli archívniectva je, aby laická a odborná verejnosť mala prístup online k archívnym pomôckam a zdigitalizovaným archívnym dokumentom. Chcem prispieť k tomu, aby archívy boli vnímané v prvom rade ako odborné pracoviská na sprístupňovanie fondov a aby sa viac prezentovali kvalitnými archívnymi pomôckami než výstavami. Nemám nijaký špeciálny plán ani víziu. Rada sa zapojím do už rozbehnutých aktivít, napríklad prípravy ďalšieho seminára z cyklu Osobnosti slovenského archívniectva.

Mgr. Jana Gubášová Baherníková, PhD., absolventka odboru archívniectvo a pomocné vedy historické na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (2009). Počas štúdia v roku 2007 nastúpila do Ústredného archívu Slovenskej akadémie vied (dnes Archív SAV) ako archivárka. Od roku 2015 pôsobí vo funkcii riaditeľky tohto archívu. V roku 2019 ukončila externé doktorandské štúdium na Historickom ústave Slovenskej akadémie vied. Venuje sa dejinám vedy a techniky, spracovávaniu a sprístupňovaniu archívnych fondov úradnej aj neúradnej proveniencie a metodike sprístupňovania archívnych fondov a archívnych zbierok.

V prípade zvolenia za členku výboru SSA som pripravená v rámci SSA venovať sa úlohám, ktoré výboru SSA ukladajú stanovy spoločnosti. Tu môžem využiť svoje skúsenosti získané v riadiacej funkcii a z pôsobenia v Sneme Slovenskej akadémie vied v rokoch 2015 – 2017. V rámci SSA by som rada najmä vytvorila priestor na vzájomné zdieľanie praktických skúseností, nových postupov a metodík práce v archíve a spoluprácu rôznych typov archívov.

Mgr. Helena Hollá, absolventka pomaturitného nadstavbového vojenského štúdia – spisová a archívna služba v Novom Meste nad Váhom, absolventka štúdia histórie na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Po ukončení nadstavbového štúdia nastúpila pracovať na Ministerstvo národnej obrany v Prahe, neskôr prešla do podnikového archívu Jednota SD. Od roku 1996 pracuje v archíve v Považskej Bystrici. V archíve prešla všetkými pracovnými pozíciami. Venovala sa sprístupňovaniu archívnych fondov, predarchívnej starostlivosti, tiež bádateľskej a správnej agende. Toho času pracuje ako vedúca pracoviska Archív Považská Bystrica. Jej prioritou sú regionálne dejiny a ich významné osobnosti. V rámci kultúrno-výchovnej činnosti sa venuje exkurziám pre školy a prednáškam z histórie regiónu pre širšiu verejnosť. Spoločne s Mestom Považská Bystrica a s regionálnymi kultúrnymi inštitúciami spolupracuje na príprave výstav a kultúrno-osvetových akciách. V rámci predarchívnej starostlivosti dbá na zachovanie historicky hodnoverných faktov z regiónu. Výsledky výskumov publikovala v monografiách, regionálnej tlači a v zborníkoch z konferencií.

V prípade môjho zvolenia do výboru SSA sa budem venovať organizátorskej činnosti v súvislosti s podujatiami organizovanými SSA, propagačnej činnosti a celkovo aktívnej práci v prospech celej spoločnosti.

PhDr. Václav Ihnát, absolvent odboru história na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove v rokoch 2005 – 2010. V roku 2013 vykonal rigoróznú skúšku v odbore história. Od roku 2017 pracuje v Štátnom archíve v Košiciach, pracovisko Archív Michalovce. Popri práci v archíve sa venuje aj publikačnej činnosti, a to predovšetkým dejinám Československa po roku 1918, regionálnym dejinám a vojenským dejinám.

V prípade zvolenia za člena výboru SSA by som sa rád podieľal na organizovaní najrôznejších akcií SSA,

príprave publikácií a pod. V oblasti propagácie by som sa zameriaval na sociálne siete. Rovnako by som sa rád podieľal na nových výzvach, ktoré čakajú archivárov v súvislosti s prechodom do on-line priestoru.

Mgr. Robert Gregor Mareta, PhD., absolvent odboru archívniectvo a pomocné vedy historické na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (2008). Už počas vysokoškolského štúdia začal pôsobiť ako archivár v Slovenskom národnom archíve na oddelení starších fondov (2006 – 2011), neskôr pracoval ako správca registratúry – archivár na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (2011 – 2017) a v roku 2017 nastúpil do Archívu Slovenského národného múzea v Bratislave. V publikačnej činnosti sa venuje predovšetkým stredovekej diplomatike a cirkevným dejinám, významným osobnostiam a dejinám vybraných inštitúcií, archivistike a sprístupňovaniu archívnych fondov. Členom SSA je od roku 2007, v rokoch 2018 – 2022 pôsobil ako člen výboru SSA.

V prípade môjho opätovného zvolenia za člena výboru SSA na roky 2022 – 2026 by som chcel prispieť k zviditeľneniu archívov a archivárov v spoločnosti na Slovensku, zlepšeniu činnosti SSA v oblasti rozvoja archívnej teórie a metodiky, edičnej a redakčnej činnosti, príprave odborných podujatí, ako aj novej webovej stránky SSA.

Prof. PhDr. Juraj Šedivý, MAS, PhD., učiteľ na Katedre archívniectva a PVH na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, venuje sa písomnej kultúre v stredoveku a dejinám miest, dlhodobu iniciuje a vedie digitalizačné projekty, ktoré sprístupňujú historické dedičstvo nielen z pamäťových inštitúcií, ale aj od súkromných osôb širšej verejnosti. V rámci projektu PamMap.sk sa podarilo prepojiť okrem katedry aj niektoré archívy, pamätníkov, zberateľov... Podarilo sa mu tiež vybaviť viacero akvizícií pre slovenské archívy.

Informačne by som chcel prepájať SSA s dianím na katedre a naopak, v prípade potreby pomôcť s reprezentatívnymi priestormi fakulty pre odborné podujatia SSA, informovať o akciách v mne známom zahraničí (prostredníctvom facebookových postov som sa

o to snažil aj počas môjho terajšieho obdobia). Viem pomôcť s prekladmi do/z nemčiny a s komunikáciou s nemecky hovoriacim archívnym prostredím, kde mám množstvo známych. Mám dobré kontakty aj do českých a viacerých maďarských archívov. Ako člen Vedeckej archívnej rady by som snád' vedel uľahčovať aj komunikáciu medzi VAR a SSA. Myslím si, že som pracovitý, mám dobré nápady a väčšinu z nich viem aj zdarne dotiahnuť do konca, nie som konfliktný typ, snažím sa pomôcť, snád' mám aj zmysel pre humor ☺

Mgr. Marta Švoliková, absolventka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, odbor archívniectvo a pomocné vedy historické (1987). Pracuje v Štátnom archíve v Nitre, pracovisko Archív Levice. Venuje sa bádateľskej agende a spracovaniu fondov samosprávnych orgánov. Zaoberá sa dejinami regiónu, publikuje výsledky svojich výskumov v monografiách a v regionálnych publikáciách. Vo výbore SSA je od roku 2014.

Po zvolení do výboru by som sa chcela naďalej venovať členskej základni, vedeniu účtu SSA, organizovaniu seminárov, archívnych exkurzií, archívnych dní a iných podujatí.

Kandidáti za členov/členky revíznej komisie SSA

Mgr. Eva Greschová, v roku 1983 nastúpila ako knihovníčka do Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. Po vyštudovaní odboru archívniectva a PVH na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (2009) pracuje ako vedúca špecializovaného Archívu ochrany prírody a jaskyniarstva (organizačná zložka múzea).

Vo svojej práci sa venujem histórii ochrany prírody a jaskyniarstva na Slovensku a digitalizácii kultúrneho dedičstva. Som autorkou viacerých štúdií a odborných textov a zostavovateľkou niekoľkých konferenčných zborníkov z vedeckých konferencií. Spoluautorka štyroch odborných publikácií z oblasti histórie ochrany prírody, niekoľkých výstav a katalógov z nich a biografii významných osobností (spoluzakladateľka novej edície múzea – Z galérie významných osobností ochrany prírody). Ako členka revíznej komisie by som chcela byť nápomocná pri príprave konferencií, tvorbe zborníkov či iných potrebných činnostiach.

PhDr. František Chudják, PhD., absolvent odboru história – archívniectvo na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v roku 1992. Po ukončení doktorandského štúdia mu bol v roku 2011 udelený akademický titul PhD. Od roku 1995 pracuje v Národnej banke Slovenska ako hlavný archívár, pričom spracováva archívne fondy bývalých centrálnych a komerčných bánk na Slovensku. V roku 2009 sa stal členom pracovného tímu Projektu digitalizácie podateľne, registratúry a archívu NBS, od roku 2015 sa metodicky podieľa na zavedení a prevádzke elektronických informačných systémov na správu registratúry a archívu NBS spojeného s funkčným bádateľským portálom.

Členom Spoločnosti slovenských archivárov som od roku 1997, v roku 2014 som bol zvolený za člena jej revíznej komisie. V prípade môjho opätovného zvolenia za člena revíznej komisie SSA by som sa naďalej chcel podieľať na príprave odborných podujatí (archívne dni, semináre, workshopy), editovaní zborníkov SSA a príprave iných publikácií.

V oveľa väčšej miere ako doteraz by som sa chcel sústrediť na vytváranie a koordináciu pracovných skupín zložených zo zástupcov všetkých typov archívov, aby sme sa aj na komunitnej úrovni vedeli kompetentne a flexibilne vyjadrovať k jednotlivým metodickým, legislatívnym, terminologickým, ale aj bežným problémom archívnej society. Je treba využiť tvorivý potenciál a neortodoxný prístup mladej a strednej generácie slovenského archívniectva. Za najväčšiu prioritu považujem zlepšenie finančnej kondície spoločnosti získavaním finančných prostriedkov z rôznych nadácií, grantov a od sponzorov.

VÝBOR(N)OVINY

ZÁPISNICA ZO ZASADNUTIA VÝBORU SPOLOČNOSTI SLOVENSKÝCH ARCHIVÁROV Z 2. FEBRUÁRA 2022

Program:

Archívne dni 2022

Voľby do výboru Spoločnosti slovenských archivárov

Publikačná činnosť

Hospodárenie

Rôzne

Rokovanie sa uskutočnilo hybridnou formou, a to prezenčne v Pamiatkovom úrade SR v Bratislave, a zároveň aj online prostredníctvom aplikácie Zoom. Zúčastnili sa všetci členovia výboru a revíznej komisie. Účastníkov privítala predsedníčka Martina Orosová, ktorá rokovanie ďalej viedla.

M. Orosová privítala na zasadnutí J. Gubášovú Baherníkovú, vedúcu Archívu SAV, ktorá zastupovala archív z pozície spoluorganizátora archívnych dní. Tohtoročné archívne dni budú venované téme *Archontológia v archívnom a historickom výskume*. Ide o tému, ktorá bola pôvodne naplánovaná na rok 2020, avšak z dôvodu pandémie sa dvakrát presunula. Podujatie sa uskutoční na Smolenickom zámku v Kongresovom centre SAV v termíne 25. – 27. mája 2022. Výbor sa uzniesol, že ak to bude možné, archívne dni sa uskutočnia prezenčne. Súčasná epidemiologická situácia a skúsenosti z Európy tomu dávajú pozitívne vyhliadky. Výbor SSA spoločne s Archívom SAV budú pozorne sledovať vývoj epidemiologickej situácie a podľa toho zvažia aj prípadné obmedzenia. Problematická je kapacita rokovacej sály, ako aj ubytovania, ktorá je cca 100 miest. Výbor sa uzniesol, že prednosť v prihlasovaní sa na AD dostanú členovia SSA. V prípade, že členovia do určitého termínu kapacitu nevyčerpajú, zvyšné miesta sa ponúknu osobám mimo členskej základne.

Š. Hrivňák pripomenul, že Ladislav Vrtel mu v minulosti odovzdal tri posledné pamätne plakety SSA. Navrhol udeliť ich na tohtoročných archívnych dňoch významným archivárom/archivárkam. Členovia výboru majú za úlohu premyslieť si svoje nominácie, poslať ich do spoločného e-mailového vlákna, a na najbližšom zasadnutí sa rozhodne, komu bude pamätná plaketa udelená.

Dôležitou súčasťou tohtoročných archívnych dní bude valné zhromaždenie, z dôvodu pandémie

prvé po štyroch rokoch. Počas neho prebehnú voľby predsedu/predsedníčky SSA a členov/členiek výboru a revíznej komisie SSA. Predbežne sa určil termín na posledný deň archívnych dní 27. mája 2022. Keďže prednostné právo zúčastniť sa na podujatí majú členovia SSA, v prípade prezenčnej voľby výbor nevidí volebnú účasť ako problém napriek obmedzenej kapacite. V prípade zhoršenia epidemiologických podmienok výbor zvaží online formu hlasovania. Š. Hrivňák má za úlohu pripraviť online formulár, do ktorého budú môcť členovia a členky navrhnúť svojich kandidátov a kandidátky do volených štruktúr SSA. Tento formulár následne M. Orosová rozpošle e-mailom členom SSA. Formulár bude otvorený do konca februára. Následne budú navrhnuté osoby oslovené, či majú záujem kandidovať v nasledujúcich voľbách. Medailóny kandidátok a kandidátov, ktorí prijímú nomináciu, s ich plánmi a víziami na ďalšie štyri roky budú uverejnené v najbližšom čísle Fóra archivárov. Zároveň bude vo formulári možnosť navrhnúť aj členov redakčnej rady Fóra archivárov.

Š. Hrivňák a P. Keresteš informovali, že Zborník SSA 2019 a 2020 odoslali grafičke Bronislave Porubskej. Počas tohto volebného obdobia vydalo SSA ešte Zborník SSA 2018 a monografiu Jozef Watzka, srdcom archivár (2019). V spolupráci so Spolkom Pro Archivis vydali aj časopis Archívny almanach roč. 2/2019. Do konca volebného obdobia plánujú spoločne vydať aj roč. 4/2021.

M. Orosová podala informáciu o výkaze práce na Biografickom slovníku slovenských archivárov, ktorý jej zaslala Henrieta Žažová. Aktuálne končí hĺbková kontrola biografických hesiel, na ktorých intenzívne pracuje Marek Rímsky, Mária Feješová a Henrieta Žažová. Priebežne sa tieto heslá zalamujú do printovej podoby. Kontrola sa zatiaľ vzťahuje len na tlačенú verziu, elektronickú verziu bude až následne upravovať Š. Hrivňák. Koniec redakčných prác je naplánovaný na jar. Vydať tlačенú verziu plánuje výbor ešte v tomto roku. Je o tom upovedomený aj odbor archívov a registratúr, ktorý prisľúbil dielo vytlačiť v tlačiarňach MV SR.

H. Žažová spoločne so Š. Hrivňákom navrhli udeliť finančnú odmenu redaktorom. M. Orosová navrhla na základe údajov o vykonanej práci udeliť H. Žažovej sumu 400 €, M. Rímskemu 300 € a M. Feješovej 200 €. Výbor to jednohlasne schválil.

Práce na Fóre archivárov pokračujú podľa plánu. K. Kučerová Bodnárová navrhla schváliť pre členov redakčnej rady poukážky do kníhkupectva Martinus vo výške 50 €. Výbor to jednohlasne schválil.

M. Švoliková preposlala členom výboru prehľad hospodárenia za rok 2021. Príjmy SSA boli 2 204,77 €, výdavky 1 648,87 €. Rozdiel je 555,90 €. Stav účtu na konci decembra 2021 bol 6 237,93 €. Pokladničná hotovosť je 1 285,00 €.

J. Gubášová Baherníková informovala, že jej manžel Martin Gubáš vytvoril skúšobnú databázu k projektu, ktorý má za cieľ sumarizovať informácie o osobných archívnych fondoch a pozostalostiach uložených v rôznych slovenských pamäťových inštitúciách. Koordinátorkou tohto projektu je K. Kučerová Bodnárová. V najbližšej dobe plánuje ďalšie pracovné stretnutie.

M. Orosová navrhla, aby výbor vypracoval spoločnú výročnú správu, ktorá bude prednesená na valnom zhromaždení a publikovaná vo Fóre archivárov. Správa bude rozdelená do niekoľkých tematických celkov, ktoré spracujú jednotliví členovia výboru. Termín je do 31. 3. 2022.

M. Orosová upozornila, že minulý rok sa nepodarilo usporiadať každoročné podujatie Osobnosti slovenského archívnickva. Navrhla, či by končiaci výbor nepripravil tému podujatia na tento rok. Š. Hrivňák navrhol Darinu Lehotskú, ktorej storočnicu sme si nedávno pripomenuli (28. január). J. Šedivý uviedol, že pred 15 rokmi sa v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave uskutočnilo spomienkové podujatie. Jednotlivé referáty však neboli publikované v žiadnom samostatnom zborníku, ani nikde inde. Navrhol, aby výbor oslovil J. Ragačovú,

ktorá mala na starosti prípravu zborníka, so žiadosťou o mená autorov, ktorí svoje príspevky dodali. Š. Hrivňák uviedol, že k dispozícii už je aj spracovaný fond v Slovenskom národnom archíve, ktorý môže danú tému podstatne rozšíriť. J. Šedivý za Katedru archívnickva a PVH uviedol, že by sa radi zapojili do organizácie takéhoto podujatia. Š. Hrivňák avizoval, že aj Archív mesta Bratislavy by mal záujem participovať. Výbor SSA teda predbežne počíta s organizáciou podujatia Storočnica Dariny Lehotskej. Termín bol rámcovo určený na október 2022.

Robert Gregor Maretta e-mailom z 1. februára 2022 adresovaným členom výboru a revíznej komisie SSA avizoval, že by sa chcel vrátiť k príprave podkladov pre Národnú sústavu povolaní a Národnú sústavu kvalifikácií, odkiaľ vypadlo povolanie archivár. Pre nedostatok času a zložitost' problému sa táto otázka na zasadnutí neprerokovávala. R. G. Maretta avizoval vytvorenie užšej pracovnej skupiny, ktorá by pripravila konkrétne a podrobnejšie návrhy dokumentov. Bol by rád, keby boli v tejto skupine zástupcovia aspoň z každého typu archívu (štátny, špecializovaný, príp. mestský, súkromný), niekto z katedry za oblasť vzdelávania a niekto z OAR za riadiaci orgán sektoru archívnickva.

Na záver predsedníčka SSA M. Orosová poďakovala členom výboru za účasť na zasadnutí.

Zapísal: Štefan Hrivňák
Overila: Martina Orosová

SPOLOČNOSŤ SLOVENSKÝCH ARCHIVÁROV
 THE SOCIETY OF SLOVAK ARCHIVISTS
 ASSOCIATION DES ARCHIVISTES SLOVAQUES
 VEREIN SLOWAKISCHER ARCHIVARE

Drotárska cesta 42, P. O. BOX 115, 840 05 Bratislava 45, Slovenská republika

**Výbor Spoločnosti slovenských archivárov
 na svojom mimoriadnom zasadnutí dňa 1. marca 2022
 prijal nasledujúce stanovisko**

Odsudzujeme bezprecedentný vojenský útok Ruska voči Ukrajine. Považujeme ho za akt agresie, ktorý prináša tragické ľudské, materiálne a kultúrne straty, vrátane strát na archívnom dedičstve. Vyjadrujeme podporu ukrajinskému ľudu pri obrane svojho štátu.

Výbor Spoločnosti slovenských archivárov nadväzuje kontakty s archivárkami a archivármi na Ukrajine za účelom ponúknutia pomoci archívnym profesionálom a študentom, ktorí sa v dôsledku humanitárnej krízy spôsobenej vojnovou situáciou ocitli na území Slovenskej republiky. Vyzývame členky a členov Spoločnosti slovenských archivárov a všetkých našich priaznivcov a podporovateľov, aby v rámci svojich možností pomáhali občanom Ukrajiny.

V záujme spoľahlivého informovania o stave archívov a registratúr na Ukrajine v čase vojny, ponúkame svoje komunikačné kanály, kontakty na médiá a sieť našich domácich a zahraničných profesionálnych kontaktov.

Pripájame sa k aktivite Medzinárodnej rady archívov a jej vyjadreniu solidarity s ukrajinskými archivárkami a archivármi, ako aj správkynami a správcami registratúr. Vyzývame vládu Ruska, aby sa zdržala ničenia archívneho kultúrneho dedičstva v súlade s Haagskym Dohovorom na ochranu kultúrneho majetku v prípade ozbrojeného konfliktu z roku 1954. Archívy sú nenahraditeľným kultúrnym dedičstvom a musia byť chránené spolu s ľuďmi, ktorí chápu ich význam pre formovanie identity a zachovanie pamäte ľudských komunit.

Spoločnosť slovenských archivárov sa stotožňuje s myšlienkou, že vojna patrí do histórie a v budúcnosti ľudstva nemá miesto. Kultúrne dedičstvo je víziou mieru a vzájomného rešpektu, ktoré má moc meniť myslenie mužov a žien a formovať mierovú budúcnosť pre všetkých. V čase vojny nemožno ochranu kultúrneho dedičstva oddeliť od ochrany ľudských životov. Veríme, že zvíťazí mier a humanizmus. Veríme, že zvíťazí ľudstvo.

PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ ZAMESTNANCOV ŠTÁTNYCH ARCHÍVOV ZA ROK 2020 (1. ČASŤ)

SLOVENSKÝ NÁRODNÝ ARCHÍV

- BARTAL, Michal. (Anotácia) *Archivní časopis*. Praha: Odbor archivní správy Ministerstva vnitra ČR, 2019, roč. 69, č. 1, 2. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 209-211, ISSN 0231-6722.
- BARTAL, Michal. (Anotácia) *Archivní časopis*. Praha: Odbor archivní správy Ministerstva vnitra ČR, 2019, roč. 69, č. 3, 4. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 205-208, ISSN 0231-6722.
- ČERVENKOVÁ, Ivana. Pavol Junoš a špitál v mestečku Holíč. In *Záhorie*, 2020, roč. XXIX., č. 1, s. 7-11, ISSN 1335-7840.
- ČERVENKOVÁ, Ivana. (Anotácia) WANNER, Michal – RAGAČOVÁ, Júlia (zost.). *Soupis vedut vzniklých do roku 1850. Svazek IV/1. Slovenský národný archív*. Praha: Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR, 2018, 791 s., ISBN 978-80-87544-68-6. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 180-181, ISSN 0231-6722.
- ČERVENKOVÁ, Ivana. (Anotácia) BÁRTA, Stanislav (red.). *Digitální archivnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, 138 s., ISBN 978-80-210-9450-5. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 182-184, ISSN 0231-6722.
- ČERVENKOVÁ, Ivana. (Anotácia) *Archívny almanach*, 2019, roč. 2. Bytča: Spolok PRO ARCHIVIS, o. z., 136 s., ISBN 978-80-972999-1-0. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 171-174, ISSN 0231-6722.
- ČERVENKOVÁ, Ivana. (Anotácia) KODAJOVÁ, Daniela a kol. *Živena. 150 rokov spolku slovenských žien*. Bratislava: Slovart, 2019, 303 s., ISBN 978-80-556-4149-2. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 1, s. 69-71, ISSN 1339-8423.
- ČERVENKOVÁ, Ivana. (Anotácia) KUŠNIRÁKOVÁ, Ingrid. *Za bránami sirotincov. Počiatky ústavnej starostlivosti o osirelé deti v Uhorsku (1750 – 1815)*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV – Historický ústav SAV, 2019, 303 s., ISBN 978-80-224-1794-5. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 2, s. 64-66, ISSN 1339-8423.
- ČERVENKOVÁ, Ivana – HRIVŇÁK, Štefan. Storočnica PhDr. Zory Viestovej. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX., č. 3, s. 51-53, ISSN 1339-8423.
- GABRIKOVÁ, Alžbeta. Archív Povereníctva vnútra, jeho pôsobenie a úlohy v rámci slovenského archívnictva. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 35-49, ISSN 0231-6722.
- GAZDÍKOVÁ, Alena. (Anotácia) *Paginae Historiae. Sborník Národního archivu*, 27/2019, č. 1, 2. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 178-185, ISSN 0231-6722.
- GREŠOVÁ, Dušana – JANČOVIČOVÁ, Viera. Pruská modrá a kyanotypia. In *II. medzinárodná konferencia Remeslo a kniha, zborník príspevkov*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2020, s. 36-45, ISBN 978-80-8149-134-4.
- HAGOŇOVÁ, Petra. (Anotácia) GYIMESI, Emese. *V rodine Júlie Szendrey očami detí. Listy, básne a hry Júlie Szendrey, Zoltána Petőfiho, Attilu, Arpáda a Heleny Horvát 1840 – 1870*. Budapešť, 2019, 289 s., ISBN 978-615-00-6620-2. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 1, s. 44-46, ISSN 1339-8423.
- HAGOŇOVÁ, Petra. (Anotácia) NAGY, Sándor. „Nemzietelne nemiros.” *Rozvod v Budapešti (1850 – 1914)*. Budapešť: Budapest Főváros Levéltára, MTA BTK TTI, 2018, 503 s., ISBN 978-615-5635-09-0. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 1, s. 46-48, ISSN 1339-8423.
- JAVOŠOVÁ, Erika. Fondy rodu Pálfi v Slovenskom národnom archíve. In *Familia Pálffy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. SNM-Múzeum Bojnice, 2020, s. 7-13, ISBN 978-80-8060-488-2.
- KAFÚNOVÁ, Jana. (Anotácia) *Archives and Records: The Journal of the Archives and Records Association*, 2019/3. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 204-206, ISSN 0231-6722.
- KAFÚNOVÁ, Jana. (Anotácia) *Archives and Records: The Journal of the Archives and Records Association*, 2020/1,2. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 199-202, ISSN 0231-6722.
- KUZMÍKOVÁ, Miriam. Pezinská vetva rodu Pálfi – majetkové pomery a ústredná správa majetkov do polovice 19. storočia. In *Familia Pálffy. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. SNM-Múzeum Bojnice, 2020, s. 13-20, ISBN 978-80-8060-488-2.

- ADAMKO, Rastislav – BEDNÁRIKOVÁ, Janka – LUZ, Rastislav – VESELOVSKÁ, Eva – ZAHRADNÍKOVÁ, Zuzana. Das Missale notatum Rkp. zv. 387 – eine Skandinavische Handschrift in der Slowakei = Missale notatum Rkp. zv. 387 – skandinavski rokopis na Slovaškem. In *Muzikološki zbornik*, 2020, vol. 56, no. 1, p. 15-44.
- LUZ, Rastislav. Premena Bratislavského hradského španstva na šľachtickú stolicu. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 5-21, ISSN 0231-6722.
- LUZ, Rastislav – PAŠTEKA, Roman – KUŠNIRÁK, David – ŠIMONOVÁ, Barbora. Zaniknuté stavby v areáli farského kostola vo Svätom Jure : (výsledky geofyzikálneho a archívneho výskumu). In *Archaeologia historica*, 2020, roč. 45, č. 1, s. 217-231.
- LUZ, Rastislav. Náhrobník richtára Wolfganga Gilliga z kostola Najsvätejšej Trojice vo Svätom Jure. In FEDERMAYER, Frederik (ed.). *Woch. Roč. VI. – VII. / 2018 – 2019*. Bratislava: Bratislavský okrásľovací spolok, 2020, s. 124-133.
- LUZ, Rastislav. Obiit dominus Fridericus burgravius. K putovaniu misála Rkp. 387 = Obiit dominus Fridericus burgravius. Zur Wanderung des Missale Rkp. 387. In BEDNÁRIKOVÁ, Janka (ed.). *Musica mediaeva liturgica III : Zborník príspevkov z muzikologickej konferencie konanej dňa 6. – 7. mája 2019*. Ružomberok : VERBUM – vydavateľstvo KU, 2020, s. 49-61, ISBN 978-80-561-0770-6.
- LUZ, Rastislav. Pamätná kniha mesta Bratislavy 1933 – 1945 (1946). In FRANCOVÁ, Zuzana (ed.). *Mesto a jeho pamäť. Zborník z vedeckej konferencie*. Bratislava: Múzeum mesta Bratislavy, 2020, s. 171-182.
- VESELOVSKÁ, Eva – LUZ, Rastislav. Mittelalterliche liturgische Musikhandschriften aus Lelles. In VESELOVSKÁ, Eva – CZAGÁNY, Zsuzsa (eds.). *Notated Sources from Medieval Europe and Medieval Hungary : Transregional Research and Online Database Building*. Bratislava; Budapest: Institute of Musicology of the Slovak Academy of Sciences: Institute of Musicology, Research Centre for the Humanities, 2020, s. 74-86, ISBN 978-80-89135-48-6.
- LUZ, Rastislav. Liturgical celebrations in Svätý Jur at the end of the Middle Ages. In VESELOVSKÁ, Eva (ed.). *The image of piety in medieval manuscripts in Slovakia and in Europe : Interdisciplinary conference. Program and abstracts*. Bratislava: Institute of Musicology of the Slovak Academy of Sciences, 2020, p. 16, ISBN 978-80-89135-45-5.
- LUZ, Rastislav – ZVAROVÁ, Zuzana. Piaristická záhrada vo Svätom Jure. In *Historika: malokarpatský historický občasník*, 2020, roč. 9, č. 1, s. 15-19.
- LUZ, Rastislav. Nové poznatky o svätajurských kúriách. In HABÁŇOVÁ, Gabriela (zost.). *30 rokov mestskej pamiatkovej rezervácie Svätý Jur*. [B. m.]: Academia Istropolitana Nova, 2020, s. 7, ISBN 978-80-99976-09-3.
- LUZ, Rastislav. Vedecká rada Slovenského národného archívu a jej činnosť v roku 2017. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 257-261, ISSN 0231-6722.
- LUZ, Rastislav. Vedecká rada Slovenského národného archívu v rokoch 2018 a 2019. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 247-259, ISSN 0231-6722.
- LUZ, Rastislav. (zost.). Bibliografia Slovenskej archivistiky za roky 2006 – 2013. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 314-345, ISSN 0231-6722.
- MAKOVÁ, Alena. Riziká a možnosti fixácie pre vodné konzervačné procesy. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 112-122, ISSN 0231 6722.
- MAKOVÁ, Alena. Ako je to s ochranou archívnych dokumentov na Slovensku? Reakcia na článok Dr. Novákovej. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 2, s. 26-27, ISSN 1339-8423.
- MÁRIÁSSYOVÁ, Michala – MÁRIÁSSYOVÁ, Magda. Cintoríny a sakrálné pamiatky okresu Pezinok. In *Liber – verbum – monumentumque III. (pramene konfesionality a kultúry v dejinách)*. Zborník príspevkov z konferencie. Prešov: Štátna vedecká knižnica v Prešove, 2020, s. 270-283.
- MÁRIÁSSYOVÁ, Magda – MÁRIÁSSYOVÁ, Michala. Modranské cintoríny – náhrobky a ich tvorcovia. In *Historika: malokarpatský historický občasník*, 2020, roč. 9, č. 1, s. 40-46, ISSN 1338-998-X.
- MARINOVÁ, Silvia – REPJAK, Lukáš. Konferencia Trianon v dokumentoch – Storočná história hraníc Slovenska. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 39-41, ISSN 1339-8423.
- MARINOVÁ, Silvia. (Anotácia) *Genealogicko-heraldický hlas*, 2019, roč. 29, č. 1-2. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 184-187, ISSN 0231-6722.
- PACHEROVÁ, Laura – MAKOVÁ, Alena. Reštaurovanie pauzovacích papierov z fondu Dušana S. Jurkoviča. In *II. medzinárodná konferencia Remeslo a kniha, zborník príspevkov*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2020, s. 112-119, ISBN 978-80-8149-134-4.
- PÚČIK, Marek. (Anotácia) *Archivi 2017/1*. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 206-208, ISSN 0231-6722.

- PÚČIK, Marek. (Anotácia) *Archivi 2017/2*. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 202-205, ISSN 0231-6722.
- REPJAK, Lukáš. Výstava Trianon v dokumentoch – Storočná história hraníc Slovenska. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 264-267, ISSN 0231-6722.
- REPJAK, Lukáš. (Anotácia) KUŠNIRÁKOVÁ, Ingrid (ed.). *Historické štúdie 52*. Bratislava: Veda, 2018, 208 s., ISBN 978-80-224-1728-0. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 189-192, ISSN 0231-6722.
- ŠÁNIKOVÁ, Mária. Peter Draškaba. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 267, ISSN 0231-6722.
- ŠÁNIKOVÁ, Mária. Natália Šarmírová. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 271, ISSN 0231-6722.
- TVRDOŇOVÁ, Daniela. (Anotácia) *Sborník archivních prací*. Praha: Odbor archivní správy Ministerstva vnitra ČR, 2019, roč. LXIX, č. 1. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 235-240, ISSN 0231-6722.
- TVRDOŇOVÁ, Daniela. Slovenské archívy a ich pôsobenie na sociálnych sieťach. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 123-136, ISSN 0231-6722.
- TVRDOŇOVÁ, Daniela. (Anotácia) *Sborník archivních prací*. Praha: Odbor archivní správy Ministerstva vnitra ČR, 2019, roč. LXIX, č. 2. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 231-233, ISSN 0231-6722.
- WEINŠTUKOVÁ, Michaela. Problematika sprístupnenia fondu zahraničného Slováka Jozefa Mariána Kirschbauma. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 91-112, ISSN 0231-6722.
- WEINŠTUKOVÁ, Michaela. (Anotácia) HOLEC, Roman. *Trianon. Triumf a katastrofa*. Bratislava: Marenčin PT, 2020, 256 s., ISBN 978-80-569-0588-3. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 80, ISSN 1339-8423.
- WEINŠTUKOVÁ, Michaela. Výstava Trianon v dokumentoch – Storočná história hraníc Slovenska. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 34-35, ISSN 1339-8423.

ŠTÁTNY ARCHÍV V BANSKEJ BYSTRICI

- GRAUS, Igor. Za zásluhy? Niekoľko poznámok o hodnote vyznamenaní a zásluhách ich nositeľov. In PURDEK, Imrich (zost.). *Historia mea vita*. Zborník štúdií vydaný pri príležitosti životného

ho jubilea Vladimíra Segeša. *Vojenský historický víkend*, 2020, s. 164-175.

- GRAUS, Igor. Niekoľko poznámok k evidencii pečatí a pečatidiel. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 150-154, ISSN 0231-6722.
- GRAUS, Igor. Gróf Tomáš Erdödy a mantovský Rad Spasiteľa. In *Vojenská história*, 2020, roč. 24, č. 3, s. 33-47, ISSN 1335-3314.
- GRAUS, Igor. „Ako dôkaz toho, že sme túto listinu podpísali vlastnou rukou...“ Niekoľko poznámok k problematike autentifikácie dekrétov k vyznamenaniam Ozbrojených síl Slovenskej republiky. In *Vojenská história*, 2020, roč. 24, č. 4, s. 7-25, ISSN 1335-3314.

ŠTÁTNY ARCHÍV V BANSKEJ BYSTRICI, PRACOVISKO ARCHÍV BANSKÁ ŠTIAVNICA

- SCHILLEROVÁ, Janka. Koronavírus a španielska chrípka. In *Štiavnické noviny*, 2020, roč. XXXI, č. 14, s. 3.
- SCHILLEROVÁ, Janka. Významné jubileum Štátnej učiteľskej akadémie v Banskej Štiavnici. In *Štiavnické noviny*, 2020, roč. XXXI, č. 18, s. 5.

ŠTÁTNY ARCHÍV V BANSKEJ BYSTRICI, PRACOVISKO ARCHÍV KREMNICA

- SOLČÁNIOVÁ, Valéria. Dvadsaťpäť rokov pôsobenia kremnického archívu v účelovej budove. In *Kremnické noviny*, 2020, roč. XXIX, č. 2, s. 12.
- SOLČÁNIOVÁ, Valéria. Výstava Divadlo a jeho podoby v archívnych dokumentoch v Štátnom archíve v Banskej Bystrici, pracovisko Archív Kremnica. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 48-50, ISSN 1339-8423.

ŠTÁTNY ARCHÍV V BANSKEJ BYSTRICI, PRACOVISKO ARCHÍV LUČENEC

- BECANIOVÁ, Kristína. Naše nezábudky, pamätník Telocvičnej jednoty Sokol v Lučenci (1932 – 1936). In *Zborník zo Stretnutia priateľov regionálnej histórie*. OZ Priatelia histórie Novohradu, 2020, s. 246-259, ISBN 978-80-9734-418-4.
- BECANIOVÁ, Kristína. *YMCA v Lučenci*. Lučenec: Novohradská knižnica, 2020, 100 s., ISBN 978-80-89943-11-1.

BECANIOVÁ, Kristína – DRENKO, Jozef. *Dejiny Živeny v Lučenci*. Lučenec: Miestny odbor Živena v Lučenci, 2020, 63 s., ISBN 978-80-570-2067-7.

BECANIOVÁ, Kristína. 75. výročie oslobodenia mesta Lučenec (uverejnené na internetovej stránke Novohradskej knižnice Lučenec).

ŠTÁTNY ARCHÍV V BANSKEJ BYSTRICI, PRACOVISKO ARCHÍV VEĽKÝ KRTÍŠ

BARTOŠ, Igor. Trianon bude mať 100 rokov. In *Pokrok*, 2020, roč. XLVII, č. 23, s. 12.

HUDEC, Ľuboš. Oslobodenie nášho územia trvalo deväťdesiat dní (Pripomíname si 75. výročie oslobodenia okresu Veľký Krtíš). In *Pokrok*, 2020, roč. XLVII, č. 6, s. 13; č. 7, s. 12; č. 8, s. 9; č. 9, s. 9.

ŠTÁTNY ARCHÍV V BRATISLAVE

BAUEROVÁ, Jana. Životné jubileum Márie Munkovej. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 274-276, ISSN 0231-6722.

FRIDRICHOVÁ, Darina. Pramenné východiská pre výskum historickej topografie Trnavy v 16. storočí (so zreteľom na tretiu mestskú štvrť). In ŽAŽOVÁ, Henrieta. *SAPIENTIA AEDIFICAVIT SIBI DOMUM. Budovy Trnavskej univerzity v Trnave*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Ústav dejín Trnavskej univerzity v Trnave, 2020, s. 16-28, ISBN 978-80-568-0265-6.

FRIDRICHOVÁ, Darina. Expresíva v súdnych konaniach skalického magistrátu. In MARINČÁK, Šimon – NEMEC, Rastislav. *Od čistoty k hygiene – od hygieny k zdraviu – metamorfózy starostlivosti o dušu a telo*. Monotematický súbor štúdií. Košice: Centrum spirituality Východ – Západ Michala Lacka v Košiciach, 2020, s. 149-160, ISBN 978-80-8191-289-4.

ONDÍKOVÁ, Lucia. „Účelom nie je zničenie...“ Akcia K a R v Bratislavskom kraji. Výstava archívnych dokumentov v Štátnom archíve v Bratislave. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 2, s. 33-34, ISSN 1339-8423.

ONDÍKOVÁ, Lucia. Športový deň – exkurzia do Hronského Beňadika. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 33-34, ISSN 1339-8423.

PAVLÍKOVÁ, Lenka. Ikonografia svätých v pečatiach cirkevných právnických osôb z 18. – 19. storočia v Archíve arcibiskupského úradu v Košiciach. In *Genealogické a heraldické informácie* 2019. Brno, 2020, s. 73-106.

PAVLÍKOVÁ, Lenka. Jubilantka Ľubka Munková. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 87-88, ISSN 1339-8423.

PAVLÍKOVÁ, Lenka. (Recenzia) KRUPOVÁ, Adriana – MANÁK, Marián. *Svet akademických ceremónií. Trnavská univerzita v Trnave*. Trnava: Typi Universitatis Tirnaviensis, 2017, 149 s., ISBN 978-80-568-0047-9. In *Fons Tyrnaviensis VIII*. Trnava: Ústav dejín Trnavskej univerzity, 2020, s. 200-202, ISBN 978-80-224-1809-6.

KARTOUS, Peter – PAVLÍKOVÁ, Lenka – VRTEL, Ladislav. *Heraldický almanach VI*. Bratislava: Veda, 2020, 200 s., ISBN 978-80-224-1809-6.

VRTEL, Ladislav. *Štátne symboly v rokoch 1938 – 1945. (Česko-Slovensko, Slovensko, Protektorát Čechy a Morava, Podkarpatská Rus)*. Bratislava: Veda, 2020, 311 s., ISBN 978-80-224-1835-5.

VRTEL, Ladislav. Tvorba československých štátnych symbolov v rokoch 1918 – 1920. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 7-34, ISSN 0231-6722.

PRAŽENKA, Norbert – VRTEL, Ladislav. Evidencia pečatí a pečatidiel – webová aplikácia na evidenciu a vyhľadávanie sfragistických jednotiek. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 146-150, ISSN 0231-6722.

ŠTÁTNY ARCHÍV V BRATISLAVE, PRACOVISKO ARCHÍV MODRA

FEJEŠOVÁ, Mária. Počiatky organizovaného archívnictva v Bratislavskom kraji v rokoch 1950 – 1955. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 46-90, ISSN 0231-6722.

FEJEŠOVÁ, Mária. Jubilantka Hermína Kaufmanová. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 270, ISSN 0231-6722.

FEJEŠOVÁ, Mária. Hederikovci z Kyseku a Modra. In *Archívny almanach*, 2020, roč. III., s. 29-35, ISBN 97880-972999-2-7.

FEJEŠOVÁ, Mária. Z činnosti odborovej organizácie. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 1, s. 9, ISSN 1339-8423.

FEJEŠOVÁ, Mária. Valentínska výstava v Trnave. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 1, s. 40-41, ISSN 1339-8423.

FEJEŠOVÁ, Mária. Prezentácia novej obecnej monografie z pera archivárov. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 1, s. 42, ISSN 1339-8423.

FEJEŠOVÁ, Mária. Osobnosti slovenského archívnictva (1). Alexander a Pavol Kršákovci. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 1, s. 54-62, ISSN 1339-8423.

- FEJEŠOVÁ, Mária. (Recenzia) TIHÁNYIOVÁ, Monika. *Páni zo Štítnika. Putovanie hospodárskymi a kultúrnymi dejinami horného Gemera*. [Rožňava]: Georgius Bubek, o. z., 2019, 240 s. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 1, s. 63-66, ISSN 1339-8423.
- FEJEŠOVÁ, Mária. Z činnosti odborovej organizácie. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 2, s. 15, ISSN 1339-8423.
- FEJEŠOVÁ, Mária. Osobnosti slovenského archívnictva (2). Krajský archivár Ľudovít Fuzák. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 2, s. 40-62, ISSN 1339-8423.
- FEJEŠOVÁ, Mária. (Anotácia) Kol. autorov. *Žofia Bosniaková. Veľká kniha o žene viery a lásky*. Martin: Matica slovenská, 2019, 205 s., ISBN 978-80-8128-238-6. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 2, s. 63-64, ISSN 1339-8423.
- FEJEŠOVÁ, Mária. (Anotácia) KOLLÁROVÁ, Zuzana a kol. *Liptovská Teplička*. Liptovská Teplička: Obec Liptovská Teplička, 2020, 375 s. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 2, s. 70, ISSN 1339-8423.
- FEJEŠOVÁ, Mária. Osobnosti slovenského archívnictva (3). Peter a Vojtech Štibraní. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 63-72, ISSN 1339-8423.
- FEJEŠOVÁ, Mária. Mária Baďurová. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 85, ISSN 1339-8423.
- FEJEŠOVÁ, Mária. Anna Czaková. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 88, ISSN 1339-8423.
- DULOVÍČ, Erik. Správca múzea Jozef Blum. In BORSKÝ, Maroš – ŠVANTNEROVÁ, Jana a kol. *Poklady Židovského múzea v Prešove II*. Bratislava: Menorah, 2020, s. 248-249.
- DULOVÍČ, Erik. (Recenzia) RYCHLÍK, Jan – VAŠEK, Richard – LACKO, Miroslav (eds.). *Korespondence T. G. Masaryk – slovenští veřejní činitelé (1918 – 1937)*. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR, 2019, 489 s., ISBN 978-80-88304-00-5. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 161-164, ISSN 0231-6722.
- KUNDEROVÁ, Diana. Činnosť a pôsobenie verejných notárov v Košiciach. In SZEGHY, Gabriel (ed.). *Studia Cassoviensia nova – Košice vo svetle nových poznatkov*. Košice: Dejepisný spolok v Košiciach, 2020, s. 78-92, ISBN 978-80-971895-7-0.
- PAVLOVIČ, Richard. Novotného obľíbený Slovák: Role národnostní problematiky ve fungování mocenské elity KSČ v letech 1948 – 1969 na příkladu kariéry Jozefa Lenárta. In *Paměť a dějiny*, 2020, roč. 14, č. 3, s. 56-66. (spoluautor)
- PAVLOVIČ, Richard. (Recenzia) HRIVNÁK, Štefan. *Jozef Watzka: Srdcom archivár*. Bratislava: Spoločnosť slovenských archivárov, 2019, 332 s., ISBN 978-80-9713556-6-9. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 170-173, ISSN 0231-6722.
- PAVLOVIČ, Richard. Štátny archív v Košiciach, pracovisko Archív Spišská Nová Ves v nových priestoroch. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 260-261, ISSN 0231-6722.

ŠTÁTNY ARCHÍV V KOŠICIACH

- BAJUSZOVÁ, Anikó. Cech krajčírov v Košiciach v období 18. – 19. storočia (s dôrazom na vandrovné knižky). In SZEGHY, Gabriel (ed.). *Studia Cassoviensia Nova – Košice vo svetle nových poznatkov*. Košice: Dejepisný spolok v Košiciach, 2020, s. 61-77, ISBN 978-80-971895-7-0.
- BAJUSZOVÁ, Anikó. *LEVÉLTÁRI KÖZLEMÉNYEK – Reformáció, munkavégzés-szabaddidő, levéltári kutatás*. Budapest: A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Közleményei, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, 2017, LXXXVI-II. Évfolyam. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 221-225, ISSN 0231-6722.
- DULOVÍČ, Erik. Z múzea archívny sklad (1940 – 1945). In BORSKÝ, Maroš – ŠVANTNEROVÁ, Jana a kol. *Poklady Židovského múzea v Prešove II*. Bratislava: Menorah, 2020, s. 246-247.

ŠTÁTNY ARCHÍV V KOŠICIACH, PRACOVISKO ARCHÍV MICHALOVCE

- IHNÁT, Václav. *Tri „podvihorlatské memorandá“ a situácia na strednom Zemplíne v roku 1919*. Michalovce: Zemplínska spoločnosť o. z., 2020, 56 s.
- IHNÁT, Václav. Michalovce a okolie v čase druhej svetovej vojny. In HLOHIN, Miloš (zost.). *Spomienky z veľkých vojen*. Michalovce: Jaroslav Mihaľko, Polygrafické práce pre Priatel'ia Zemplína, n. o., 2020, s. 44-53.
- IHNÁT, Václav. Poruba a Porubčania počas svetových vojen. In MOLNÁR, Martin (zost.). *Historické príbehy Starej Poruby*. Poruba pod Vihorlatom, 2020, s. 95-111.
- IHNÁT, Václav. Obec Trhovište od oslobodenia po „neznú revolúciu“ (1944 – 1989). In MOLNÁR, Martin (zost.). *Trhovište*. Jovsa: Adrián Buraľ, 2020, s. 119-164.

ŠTÁTNY ARCHÍV V KOŠICIACH, PRACOVISKO ARCHÍV ROŽŇAVA

- ĐURIČEKOVÁ, Adriana. Sobáš dvoch obcí. In *Polomské noviny*, 2020, č. 2, s. 19.
- ĐURIČEKOVÁ, Adriana. Pamätná kniha. In *Polomské noviny*, 2020, č. 4, s. 14.
- JERGOVÁ, Eva. Notár, notársky úrad – v súčasnosti starosta obce, obecný úrad. In *Betliarske noviny*, 2020, č. 12, s. 14.
- JERGOVÁ, Eva. Klenoty v archíve. In *Jelšavan*, 2020, č. 11, s. 5.
- JERGOVÁ, Eva. Svadba v Rekeni. In *Rakovnícke obecné noviny*, 2020, č. 3, s. 7.
- JERGOVÁ, Eva. Elektrizácia obce Rekeňa. In *Rakovnícke obecné noviny*, 2020, č. 4, s. 8.
- JERGOVÁ, Eva. Klenoty v archíve. In *Rožňavské noviny*, 2020, č. 4, s. 11.
- JERGOVÁ, Eva. Futbalisti hercami. In *Slavošovské obecné noviny*, 2020, č. 92, s. 10.
- JERGOVÁ, Eva. Ľudová hospodárska škola v Slavošovciach. In *Slavošovské obecné noviny*, 2020, č. 92, s. 10.
- JERGOVÁ, Eva. Pohľad do minulosti: Budova Okresného úradu v Dobšinej. In *mestoDobšina.sk : Občianske internetové noviny*, dostupné na: <http://mestodobsina.sk/pohlad-do-minulosti-budova-okresneho-uradu-v-dobsinej/>.
- KEREKEŠOVÁ, Eva. O kráľovskej návšteve. In *Jelšavan*, 2020, č. 5, s. 4-5.
- KEREKEŠOVÁ, Eva. Ján Polomský – posledný hrebénár v Jelšave. In *Jelšavan*, 2020, č. 7, s. 4-5.
- KEREKEŠOVÁ, Eva. Čerešnícky spolok v Jelšave. In *Jelšavan*, 2020, č. 12, s. 9.
- KEREKEŠOVÁ, Eva. Oknom archívu do minulosti: Pomenovanie promenád v Dobšinej. In *mestoDobšina.sk : Občianske internetové noviny*, dostupné na: <http://mestodobsina.sk/oknom-archivu-do-minulosti-pomenovanie-promenad-v-dobsinej/>.
- ORAVCOVÁ, Silvia. Československé štátne reálne gymnázium vo Veľkej Revúcej. In *Revúcke listy*, 2020, č. 7, s. 5.
- ORAVCOVÁ, Silvia. O Revúckych kúpeľoch. In *Revúcke listy*, 2020, č. 10, s. 6.
- ORAVCOVÁ, Silvia. Spomienky na počiatky obnoveného Štátneho gymnázia v Revúcej po roku 1945. In *Revúcke listy*, 2020, č. 15, s. 6.
- TUREKOVÁ, Mária. Začiatky výstavby železnice Turňa n. Bodvou – Rožňava. In *Rožňavské noviny*, 2020, č. 2, s. 7.
- TUREKOVÁ, Mária. Mestská polícia v Rožňave. In *Rožňavské noviny*, 2020, č. 3, s. 7.
- TUREKOVÁ, Mária. Rožňavské kúpele. In *Rožňavské noviny*, 2020, č. 3, s. 7.

TUREKOVÁ, Mária. Menila sa tvár Rožňavy. In *Rožňavské noviny*, 2020, č. 4, s. 11.

ŠTÁTNY ARCHÍV V KOŠICIACH, PRACOVISKO ARCHÍV SPIŠSKÁ NOVÁ VES

PALKOVÁ, Nina. Kino Tatry a jeho správa miestnym odborom Matice slovenskej (1924 – 1945). In KORMOŠOVÁ, Ružena a kol. *Storočná cesta Miestneho odboru Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi*. Martin: Matica slovenská, 2020, s. 65-78, ISBN 978-80-570-2413-2.

ŠTÁTNY ARCHÍV V KOŠICIACH, PRACOVISKO ARCHÍV TREBIŠOV

BANDOĽOVÁ, Margita. *Čelovce*. Jovsa: Adrian Buraľ – Tlačiareň, 2020, 160 s., ISBN 978-80-570-2455-2.

ŠTÁTNY ARCHÍV V NITRE

- BELEJ, Milan – KERESTEŠ, Peter – MELIŠ, Jozef (eds.). *Divadlo v regióne : súbor príspevkov k dejinám divadla a divadelníctva v regióne Nitrianskeho kraja a výstup z vedeckej konferencie Divadelníctvo v regióne – Színház a régióban konanej 11. septembra 2020 v Štátnom archíve v Nitre, pracovisko Archív Šaľa*. Nitra: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Štátny archív v Nitre, 2020, 210 s.
- BELEJ, Milan. V období od uhorskej revolúcie do rozpadu monarchie (1848 – 1918). In KERESTEŠ, Peter (ed.). *Močenok : monografia obce*. Nitra: EN ARS, 2020, s. 151-216, ISBN 978-80-973164-5-7.
- BELEJ, Milan. V medzivojnovom období a počas II. svetovej vojny (1918 – 1945). In KERESTEŠ, Peter (ed.). *Močenok : monografia obce*. Nitra: EN ARS, 2020, s. 217-288, ISBN 978-80-973164-5-7.
- BELEJ, Milan. (Anotácia) *The American Archivist 2017/1*. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 198-202, ISSN 0231-6722.
- BELEJ, Milan. (Anotácia) *The American Archivist 2017/2*. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 194-197, ISSN 0231-6722.
- BELEJ, Milan. The State Archives in Prešov: Use the Holdings of the State Archives in Slovakia for Genealogical Research. In *East European Genealogist*, Spring 2020, vol. 28, No. 3, s. 18-23.

- BELEJ, Milan. Zaslúžil sa o zachovanie údajov o histórii aj organoch. In *MY : Nitrianske noviny*, 13. 1. – 19. 1. 2020, roč. 29, č. 2, s. 12.
- HOLEČKA, Ladislav. V období rokov 1945 – 1989. In KERESTEŠ, Peter (ed.). *Močenok : monografia obce*. Nitra: EN ARS, 2020, s. 289-342, ISBN 978-80-973164-5-7.
- HOLEČKA, Ladislav – KRAMÁREKOVÁ, Hilda – OREMUSOVÁ, Daša. Od novembra 1989 po súčasnosť. In KERESTEŠ, Peter (ed.). *Močenok : monografia obce*. Nitra: EN ARS, 2020, s. 343-414, ISBN 978-80-973164-5-7.
- HOLEČKA, Ladislav. Piaristické divadlo a jeho protagonisti. In BELEJ, Milan – KERESTEŠ, Peter – MELIŠ, Jozef (eds.). *Divadlo v regióne*. Nitra: Ministerstvo vnútra, Štátny archív v Nitre, 2020, s. 17-24.
- KERESTEŠ, Peter a kol. *Močenok : monografia obce*. Nitra: EN ARS, 2020, 543 s., ISBN 978-80-973164-5-7.
- KERESTEŠ, Peter. Dejiny Štátneho archívu v Nitre. II. časť (1969 – 2020). In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 1, s. 47-53, ISSN 1339-8423.
- KERESTEŠ, Peter. Nultý ročník podujatia Archívna desiatka. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 42-44, ISSN 1339-8423.
- TURANOVÁ, Edina. Národné divadlo Nitrianskej župy: plány, výstavba a činnosť v rokoch 1882 – 1918. In BELEJ, Milan – KERESTEŠ, Peter – MELIŠ, Jozef (eds.). *Divadlo v regióne*. Nitra: Ministerstvo vnútra, Štátny archív v Nitre, 2020, s. 25-52.
- ŠTÁTNY ARCHÍV V NITRE,
PRACOVISKO ARCHÍV KOMÁRNO**
- ĎUMBIEROVÁ, Lívia – JURČINOVÁ, Tímea – RÉPÁSOVÁ, Katarína – ÖLLÖSOVÁ, Veronika. *M. R. Štefánik. Brožúra k 100. výročiu narodenia*. Komárno: Štátny archív v Nitre, pracovisko Archív Komárno, 2020, 19 s.
- PALUGA, Lukáš – RÉPÁSOVÁ, Katarína (ed.). *Spravodlivosť pre všetkých... / Igazságot mindenkinek...* Bratislava: MV SR, Štátny archív v Nitre, pracovisko Archív Komárno, 2020, 301 s., ISBN 978-80-973527-2-1.
- PALUGA, Lukáš. Procesy s osobami obvinenými z podpaľactva v Komárne v rokoch 1750 – 1842. In PALUGA, Lukáš – RÉPÁSOVÁ, Katarína (eds.). *Spravodlivosť pre všetkých... / Igazságot mindenkinek...* Bratislava; Komárno: MV SR, Štátny archív v Nitre, pracovisko Archív Komárno, 2020, s. 132-145, ISBN 978-80-973527-2-1.
- PALUGA, Lukáš. IX. komárňanské kolokviá historikov a archivárov – „Spravodlivosť pre všetkých...“ In *Archívny almanach*, 2020, roč. III., s. 90-94, ISBN 978-80-972999-2-7.
- RÉPÁSOVÁ, Katarína. Prostitúcia a nevestince v Komárne na prelome 19. a 20. storočia. In PALUGA, Lukáš – RÉPÁSOVÁ, Katarína (eds.). *Spravodlivosť pre všetkých... / Igazságot mindenkinek...* Bratislava; Komárno: MV SR, Štátny archív v Nitre, pracovisko Archív Komárno, 2020, s. 297-299, ISBN 978-80-973527-2-1.
- ŠTÁTNY ARCHÍV V NITRE,
PRACOVISKO ARCHÍV LEVICE**
- BÁTOVSKÁ, Jarmila a kol. *Nový Tekov*. Vydala Obec Nový Tekov, 2020, 64 s., ISBN 978-80-570-2189-6.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Príspevok k dejinám poštovej stanice na Štampochu. In *Zborník Tekovského múzea v Leviciach, Acta musei Tekovensis Levice*, 2020, roč. XII, s. 160-173, ISBN 978-80-88831-24-2.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Príspevok k dejinám poštovej stanice na Štampochu. 1. časť. In *Náš vidiek*, 2020, roč. XVII., č. 1, s. 4-8.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Príspevok k dejinám poštovej stanice na Štampochu – Gallovičovci, stavitelia poštovej stanice. 2. časť. In *Náš vidiek*, 2020, roč. XVII., č. 2, s. 4-7.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Príspevok k dejinám poštovej stanice na Štampochu. 3. časť. In *Náš vidiek*, 2020, roč. XVII., č. 3, s. 4-8.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Príbeh Magnás Elza z Bátoviec vo svetle archívnych dokumentov. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 18, s. 5.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Koniec vojny v regióne, príbehy a osudy ruských vojakov. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 19, s. 5.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Španielska chrípka, mor, škvrnitý týfus či cholera trápili ľudí v našom regióne. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 20, s. 5.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Mosty dala postaviť Mária Terézia, regiónom prešla aj Božena Němcová. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 24, s. 5.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Čaro cintorínov. Éra brhlovských kamenárov sa začala v 18. storočí. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 25, s. 4.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Nepoznané kúzllo malebnej obce Pečenice. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 26, s. 5.
- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Jablonožce ležali na križovatke ciest. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 27, s. 5.

- BÁTOVSKÁ, Jarmila. Sir Paul Eduard Schoeller zomrel pred 100 rokmi. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 45, s. 4.
- ŠVOLIKOVÁ, Marta. *100 rokov Matice slovenskej v Leviciach*. Martin: Dom Matice slovenskej v Leviciach, 2020, 20 s., ISBN 978-80-8128-270-6.
- ŠVOLIKOVÁ, Marta. Vladimír Věslav Aladár Král (1852 – 1881), najstarší syn Janka Kráľa. In *Zborník Tekovského múzea v Leviciach : Acta musei Tekovenss Levice*, 2020, roč. XII, s. 174-185, ISBN 978-80-88831-24-2.
- ŠVOLIKOVÁ, Marta. Ochotnícke divadlo v Leviciach do roku 1954. In BELEJ, Milan – KERESTEŠ, Peter – MELIŠ, Jozef (eds.). *Divadlo v regióne*. Nitra: Ministerstvo vnútra, Štátny archív v Nitre, 2020, s. 113-133, ISBN 978-80-80-973263-2-6.
- VINCZE, Ladislav. Barbarská noc levická, akcia K – kláštor. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 14, s. 7.
- VINCZE, Ladislav. Kráľovský učiteľský ústav založili v Leviciach pred 150 rokmi. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 42, s. 5.
- VINCZE, Ladislav. Na školu spomínajú vďační absolventi. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 43, s. 5.
- VINCZE, Ladislav. Spomienky bývalých pedagógov (pri príležitosti 150. výročia Učiteľskej akadémie v Leviciach). In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, č. 45, s. 5.
- VINCZE, Ladislav. Stalo sa v Leviciach pred 100 rokmi. In *MY : Týždeň na Pohroní*, 2020, roč. 29/16, celoročný seriál, spolu 48 príspevkov.
- VINCZE, Ladislav. Urbárska regulácia Márie Terézie v obci Tehla. In *Tehlianske noviny*, 2020, roč. 1, č. 3, s. 6-7.
- VINCZE, Ladislav. Od Kataríny do Troch Kráľov. In *Tehlianske noviny*, 2020, roč. 1, č. 4, s. 8-12.

ŠTÁTNY ARCHÍV V NITRE, PRACOVISKO ARCHÍV ŠAĽA

- BENCIOVÁ, Júlia. Medzinárodná konferencia a výstava Divadelníctvo v regióne. In *Slovo Šalanov*, 2020, roč. XXV, č. 10, s. 10, ISSN 1336-4073.
- BUGYINSZKÁ, Klaudia. (Anotácia) *LEVÉLTÁRI SZEMLE*. A Magyar Nemzeti Levéltár a Magyar Levéltárosok Egyesüete és a Magyar Levéltárak Vezetőinek Tanácsa folyóirata, 69. évfolyam, 2019, 1-2. szám. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 226-230, ISSN 0231-6722.
- BUGYINSZKÁ, Klaudia. (Anotácia) *LEVÉLTÁRI SZEMLE*. A Magyar Nemzeti Levéltár a Magyar

- Levéltárosok Egyesüete és a Magyar Levéltárak Vezetőinek Tanácsa folyóirata, 69. évfolyam, 2019, 3-4. szám. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 219-223, ISSN 0231-6722.
- MELIŠ, Jozef. (Anotácia) *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, 2019, 127. Band, Teilband 1, ISBN 0073-8484. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 1, s. 194-197, ISSN 0231-6722.
- MELIŠ, Jozef. (Anotácia) *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, 2019, 127. Band, Teilband 2, ISBN 0073-8484. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 174-178, ISSN 0231-6722.
- POKREIS, Hildegarda. Školské drámy a jezuiti. In BELEJ, Milan – KERESTEŠ, Peter – MELIŠ, Jozef (eds.). *Divadlo v regióne*. Nitra: Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre, 2020, s. 7-16, ISBN 978-80-973263-2-6.
- SZEKERESOVÁ KOVÁCSOVÁ, Judita. Karácsony és karácsonyi szokások a múltban. Vianoce a vianočné tradície v našej obci. In *Tešedíkovské noviny*, *Peredi újság*, 2020, roč. XXII., č. 2. s. 20, ISSN 2453-6458.
- SZEKERESOVÁ KOVÁCSOVÁ, Judita. Divadelníctvo v regióne. Medzinárodná konferencia a výstava v Štátnom archíve v Nitre, pracovisko Archív Šaľa. In *Fórum archivárov*, 2020, roč. XXIX, č. 3, s. 37-38, ISSN 1339-8423.
- SZEKERESOVÁ KOVÁCSOVÁ, Judita. Significant figures of the municipality of Pered during the interwar period. In BEŠINA, Daniel (ed.). *Variability in Perspectives on Current Issues in Social Sciences*. Berlin: Peter Lang, 2020, s. 133-156, ISBN 978-3-631-80282-3.
- SZEKERESOVÁ KOVÁCSOVÁ, Judita. Malá Viedeň. Rozkvet ochotníckeho divadla v Žihárce. In BELEJ, Milan – KERESTEŠ, Peter – MELIŠ, Jozef (eds.). *Divadlo v regióne*. Nitra: Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre, 2020, s. 134-144, ISBN 978-80-973263-2-6.

ŠTÁTNY ARCHÍV V NITRE, PRACOVISKO ARCHÍV TOPOĽČANY

- ŠUMOVÁ, Soňa. Okružle životné jubileum PhDr. Oľgy Kvasnicovej. In *Slovenská archivistika*, 2020, roč. 50, č. 2, s. 271-274, ISSN 0231-6722.

Zdroj: Výročná správa štátnych archívov SR za rok 2020
a informácie zaslané od autorov

Spracovala: Ivana Červenková, Slovenský národný archív

NOVINKY Z ICA

V marci 2022 vydala Medzinárodná rada archívov (ďalej len ICA) stanovisko k situácii v archíve medzinárodnej historicko-vzdelávacej, ľudskoprávnej a dobročinnnej inštitúcie Memorial. Táto nezisková mimovládna organizácia bola v Ruskej federácii vnímaná ako inštitút národnej pamäti. Od svojho založenia pred 30 rokmi sa venovala ochrane spomienky na éru sovietskych politických represii. Memorial bol zrušený na základe rozhodnutia Najvyššieho súdu Ruskej federácie koncom decembra 2021.¹

ICA vyjadrila hlboké znepokojenie nad budúcnosťou archívu, knižnice a múzea inštitúcie. Jej archív obsahoval viac než 60 000 spisov osôb prenasledovaných počas sovietskej éry, rovnako ako spisy disidentov, fotografie, videá a záznamy oral history. Z týchto zdrojov zostavovali pracovníci mnohé databázy. Archív asistoval aj pri bádani bádateľom pátrajúcim po svojich príbuzných. Knižnica obsahovala viac než 40 000 publikácií v ruštine, ukrajinčine, bieloruštine, angličtine, nemčine, francúzštine, taliančine, češtine či poľštine, ktoré boli k dispozícii čitateľom. Inštitúcia rovnako prevádzkovala múzeum, ktoré dokumentovalo život v gulagoch a pripravovalo aj putovné výstavy.

Súčasťou stanoviska, ktoré si v plnom znení môžete prečítať na webe ICA,² je aj výzva adresovaná Ruskej federácii na ochranu archívov a neobmedzovanie prístupu k archívnym dokumentom.

V dôsledku vojenskej agresie Ruskej federácie voči Ukrajine, ktorá prebieha od 24. februára 2022, vydala ICA 10. marca 2022 rezolúciu na podporu Ukrajine. ICA sa rozhodla pozastaviť kontakty s tromi ruskými a jednou bieloruskou archívnou inštitúciou, ktoré sú členmi ICA. Týka sa to všetkých formálnych kontaktov týchto inštitúcií a ich zamestnancov s ICA

a rovnako sa pozastavila aj ich participácia na aktivitách a podujatiach ICA. Kontakty sú pozastavené do času, kým nebude uzavreté prímerie k spokojnosti legitímnej ukrajinskej vlády, rovnako, ako kým nebude zabezpečená ochrana a suverenita jednotlivcov a inštitúcií, ktoré ochraňujú kultúrne dedičstvo Ukrajiny.

ICA vo svojej rezolúcii apeluje na vlády Ruskej federácie a Bieloruska, aby zastavili ozbrojenú agresiu a nalieha na nich, aby rešpektovali a ochraňovali profesné komunity a archívne a registratúrne inštitúcie. Znenie celej rezolúcie si môžete prečítať na webe ICA.³

Katarína Kučerová Bodnárová
Archív výtvarného umenia SNG

¹ Porovnaj tiež PROCHÁZKOVÁ, Petra. Teraz sa Rusko rozdelí na väzňov a väzňateľov. Zakázali neziskovku, ktorú viedol aj sám Sacharov. In *Denník N*, 29. 12. 2021. Dostupné online na <https://dennikn.sk/2663281/teraz-sa-rusko-rozdeli-na-vaznov-a-vaznitelov-zakazali-neziskovku-ktoru-viedol-aj-sam-sacharov/>.

² <https://www.ica.org/en/statement-of-the-international-council-on-archives-on-the-situation-of-the-archives-of>.

³ https://www.ica.org/sites/default/files/eng_resolution_in_support_of_ukraine_0.pdf.

AKTUÁLNE ZO ŽIVOTA ARCHIVÁROV – ODBORNÉ ČLÁNKY A ROZHOVORY

OTVÁRANIE ČASOVEJ SCHRÁNKY ZO SOCHY SVÄTÉHO MICHALA NA MICHALSKEJ VEŽI V BRATISLAVE

Slovenské archívy sa dlhodobo zapájajú do rôznych kultúrnych a osvetových aktivít, do prezentácie kultúrneho dedičstva. Ohlas či návštevnosť týchto podujatí býva rôzna, niekedy bývajú viac, inokedy menej úspešné, avšak skutočne masový dosah zvyčajne zaznamená len málo z nich.

Veľkou udalosťou minulého roka bol začiatok rekonštrukcie Michalskej veže a s tým súvisiace reštaurovanie sochy svätého Michala archanjela, ktorá bola umiestnená na jej vrchole. V hlave sochy sa nachádzala časová schránka a jej verejné otváranie sa stalo skutočnou udalosťou. Zamestnanci Múzea mesta Bratislavy dokázali premyslenými marketingovými aktivitami zaujať médiá i širokú verejnosť.

Aj Archív mesta Bratislavy sa podieľal na tejto akcii, spočiatku z vnútorného podnetu. Mestský archivár Ján Kúkel vytiahol a interpretoval spis vo fonde Magistrát mesta Bratislavy, v ktorom bol opísaný priebeh posledného reštaurovania veže a sochy v roku 1845.

Spoločne s autorom tohto článku pripravili na facebookovú stránku archívu dva príspevky 2. a 6.

Otváranie časovej schránky. V popredí zľava: Michal Duchoň, Patrik Baxa. V pozadí zľava: Martin Staňo (moderátor), Radoslav Ragač, Matúš Valo (primátor), Zuzana Palicová. Foto: Nina Pacharová/MMB.

*Identifikácia jednotlivých dokumentov.
Foto: Nina Pacharová/MMB.*

októbra 2021, ktoré opisovali historický kontext a okolnosti predošlých reštaurátorských zásahov. Zamerali sa na dejiny časovej schránky, ako aj na slávnostný priebeh a ceremóniu súvisiacu s opätovným vyťahnutím sochy na jej pôvodné miesto. Z archívnych dokumentov vieme, že socha svätého Michala bola vyhotovená v roku 1758. Už vtedy bola vložená do jej hlavy časová schránka. Prvý reštaurátorský zásah prišiel v roku 1812, druhýkrát bola socha reštaurovaná v roku 1845. Pri každom zásahu sa časová schránka otvorila, predmety sa vybrali, starostlivo prezreli a potom umiestnili naspäť. Po každom zásahu pribudli do medenej škatuľky ďalšie predmety a odkazy, definujúce vtedajšiu dobu, vrátane relikvií svätých, ktoré tam boli vložené v roku 1758.

Vďaka zachovaným dokumentom sme presne vedeli, čo bolo do časovej schránky uložené v rokoch 1758, 1812 aj 1845 a čo by sme tam logicky mali nájsť pri ďalšom otváraní. Niektoré z týchto dokumentov a predmetov sme vymenovali aj v našich príspevkoch. Prebásnili sme tiež báseň z pera Karola Langa, člena mestskej rady a bratislavského podnotára, ktorá bola uložená do časovej schránky v roku 1845. Toto je jej znenie:

*Časová schránka z medeného plechu, ktorej autorom je Peter Eller, prešporský medikováčsky majster.
Foto: Nina Pacharová/MMB.*

*Zbožnosť (mi) dala silu; krotím strašného draka,
hľa, pod mojimi nohami zvija sa príšera!
Nasleduj ma Prešporok! Krot' drakov, ak jestvujú!
Zbožnosť dodá silu, nad všetkým zvíťazí láska!*

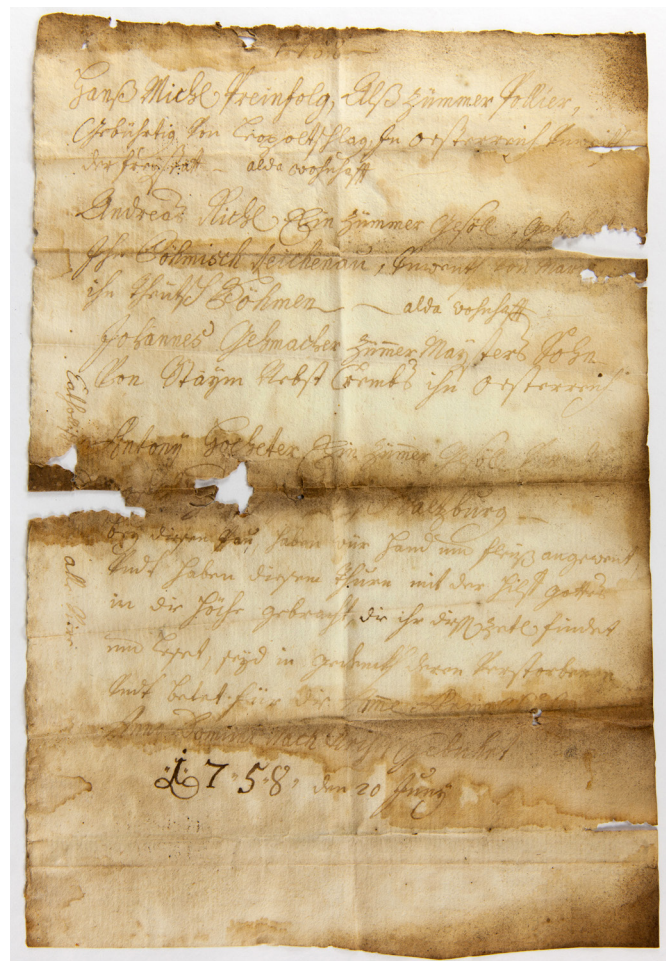
Spomínané príspevky boli verejnosťou reflektované a vzbudili aj pozornosť našich kolegov z múzea. Samozrejme, tieto posty boli len kvapkou v mori a celkový záujem niekoľko týždňov budovali predovšetkým médiá či už printové, alebo onlineové, rádiá i televízie. Aj sám primátor Matúš Vallo prostredníctvom svojich sociálnych sietí aktivizoval obyvateľov Bratislavy a vnášal, spoločne s ostatnými, do tejto témy aspekt tajomstva, ku ktorému ľudia prirodzene tiahli. A hoci my sme čiastočne objasnili, čo v časovej schránke pravdepodobne nájdeme, vo verejnom diskurze prevládala zvedavosť, aký odkaz a aké predmety nám tu naši predkovia zachovali?

Vrcholom týchto aktivít bol živý prenos z otvárania časovej schránky, vysielaný z historických priestorov Starej radnice dňa 20. októbra 2021. Otváranie časovej schránky sa streamovalo cez online kanály Múzea mesta Bratislavy, Bratislavského kultúrneho a informačného strediska, Bratislava – hlavné mesto SR, Matúš Vallo má rád Bratislavu a N-kultúra. Záznam z otvárania má od 20. októbra dodnes viac ako 107-tisíc videní.¹ Najvyšší počet divákov živého online prenosu v jednom momente bol na sociálnych sieťach hlavného mesta 1 400, na Facebooku MMB 258 a na Facebooku BKIS 7 200. Celkový zásah streamu na Facebooku hlavného mesta bol približne 40-tisíc.²

Počas moderovaného online prenosu akademický sochár a reštaurátor kovov Stanislav Kože-

la otváral zatavenú medenú schránku. V diskusii počas live streamu vystúpil Matúš Vallo, poverená riaditeľka Múzea mesta Bratislavy Zuzana Palicová, zástupca spoločnosti PamArch (ktorá bola zodpovedná za rekonštrukciu veže) Patrik Hudák, poverený generálny riaditeľ Pamiatkového úradu SR Radoslav Ragač. Pri samotnom finálnom otvorení a vyberaní dokumentov boli priamo prítomní vedúci Archívu mesta Bratislavy Michal Duchoň a historik architektúry Patrik Baxa.

Poslední dvaja menovaní vybrali a otvárali dobre zachované pergamenové a papierové dokumenty, identifikovali ich fyzický stav a obsah. Pri mnohých dokumentoch vystupovalo meno bratislavského mestského archívára Jakuba Gürtha. Ten napríklad v roku 1845 vybral dobové mince, ktoré boli vložené do časovej schránky – pripojil k tomu aj vlastnoručne podpísaný zoznam. Primátor Matúš Vallo uviedol, že

*Nemecký rukopisný text obsahujúci mená štyroch zhotoviteľov krovu veže: Hans Michl Preinfolg, Andreas Richl, Johannes Gehmacher, Anton Hocheter a prosbu o modlitbu za ich duše (1758).
Foto: Nina Pacharová/MMB.*

¹ Video je dostupné na adrese: <https://www.facebook.com/bkis.sk/videos/458650128863752>.

² Za poskytnutie týchto dát ďakujem Mgr. Vladimíre Gáherovej z Múzea mesta Bratislavy.

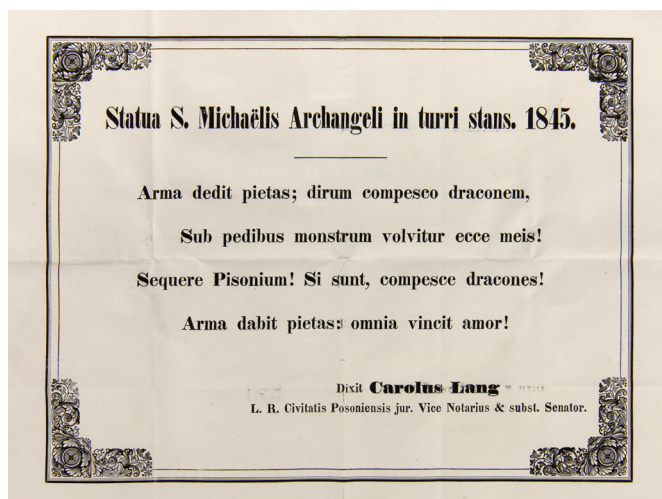

Trojgrajciar z roku 1812. Foto: Nina Pacheroová/MMB.

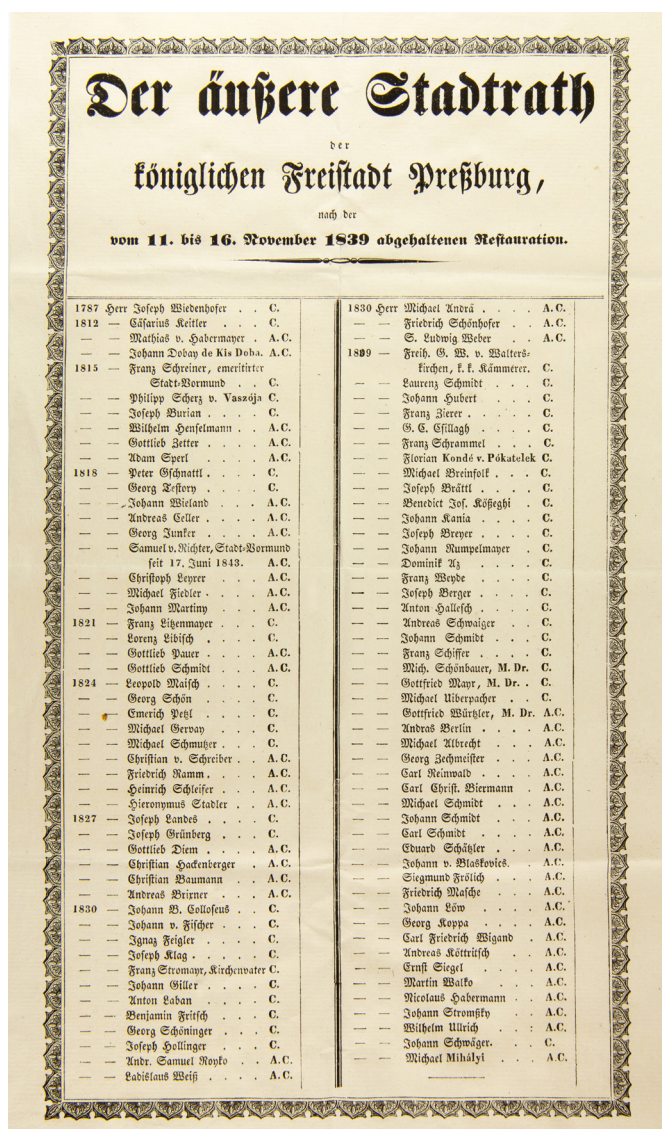
je úžasné sledovať kontinuitu, keď súčasný archivár prezerá a identifikuje dokumenty, ktoré do časovej schránky uložil jeho predchodca. Aj toto bol moment, ktorý zvýraznil profesiu archivára v dobovom i súčasnom kontexte, samozrejme nevynímajúc ani vklad reštaurátorov, múzejníkov a iných pracovníkov.

A aký bude ďalší osud časovej schránky? Dokumenty i medená škatuľka sa zreštaurujú. Tieto predmety nebudú vložené naspäť, ale stanú sa súčasťou zbierok Múzea mesta Bratislavy (s výnimkou relikvií). Zároveň múzeum vyzvalo verejnosť, aby posielala tipy na predmety, ktoré podľa nich definujú dnešnú dobu a mali by byť odkazom pre ďalšie generácie, ktoré raz budú schránku opäť otvárať. O tom, čo nakoniec zanecháme v časovej schránke, rozhodne odborná komisia, medzi ktorej členmi by mali byť aj archivári Archívu mesta Bratislavy.

Štefan Hrivňák
Archív mesta Bratislavy

*Latinská báseň Karola Langa (1812).
Foto: Nina Pacheroová/MMB.*

*Zoznam členov širšej mestskej rady po reštaurácii
v roku 1839. Foto: Nina Pacheroová/MMB.*

VŠEOBECNÁ DEKLARÁCIA O ARCHÍVOCH: VÝZNAM A HISTÓRIA

Všeobecná deklarácia o archívoch (ďalej len „Deklarácia“) bola prijatá 10. novembra 2011 na 36. zasadnutí Generálnej konferencie UNESCO. Deklaráciu, známu skrátene ako UDA (Universal Declaration on Archives), vypracovala osobitná pracovná skupina Medzinárodnej rady archívov (ICA) a ICA ju schválila ako kľúčový pilier svojej osvetovej a obhajovacej stratégie.

Deklarácia oslávila svoje desiate výročie v roku 2021. Bola vypracovaná v rokoch 2007 až 2010 ako výsledok spolupráce a solidarity medzi členmi ICA.

Je to vyhlásenie archívneho zámeru a solidarity o význame a hodnote archívov pre širokú verejnosť, ktorá sa inak archívnej profesii nevenuje.

Deklarácia je dôležitým krokom k zlepšeniu porozumenia a povedomia o archívoch medzi širokou verejnosťou a kľúčovými osobami s rozhodovacou právomocou. Je to dôležité stručné vyhlásenie o význame archívov v modernej spoločnosti.

ICA sa venuje efektívnej správe záznamov a uchovávaniu, starostlivosti a využívaniu svetového archívneho dedičstva zastupujúc odborníkov z oblasti archívov a registratúr na celom svete. Deklarácia sa stala kľúčovým nástrojom ICA a obsahuje 21 výrokov o archívoch, ktoré ICA podporuje.

Cieľom Deklarácie je:

- zaistiť celosvetové pochopenie a prijatie účelu, hodnoty a rozsahu archívov a registratúr, ako aj archivárov a správcov registratúr;
- podporovať úlohu archívov pri zabezpečovaní celého rozsahu ľudských práv, vytváraní kolektívnej pamäti, podpore zodpovednej a transparentnej vlády;
- vysvetliť jedinečnosť archívov a nevyhnutnosť, aby ich spravovali riadne vyškolení profesionálni archivári;
- podporovať využívanie archívov;
- snažiť sa angažovať vlády, osoby s rozhodovacou právomocou a širokú verejnosť v archívnych otázkach (archívy sú o vás);
- slúžiť ako výzva k činnosti.

Aby sa zabezpečilo zachovanie a všeobecná dostupnosť svetového dokumentárneho dedičstva, Deklarácia sa vzťahuje na prístup, digitálne záznamy, dobrú správu, ochranu a uchovávanie, zhodnotenie, opis, budovy, ľudské práva, duševné vlastníctvo, odborné školenia, legislatívu a správu registratúry. Deklarácia je určená predovšetkým tým, ktorí nie sú profesionálnymi archivármi: deklaráciu napísali archivári pre nearchivárov.

Slovo „všeobecný“ v názve Deklarácie poukazuje na širokú verejnosť v každej krajine, kultúre a jazykovej skupine. Preto je dôležité zabezpečiť, aby sa posolstvo o dôležitosti archívov dostalo čo najďalej za politické a kultúrne hranice. Aby to bolo možné, Deklaráciu bolo potrebné preložiť zrozumiteľne a starostlivo pomocou slov, ktoré ľuďom pomáhajú pochopiť, prečo je potrebné vytvárať archívy a oboznámiť ich s ich právami na prístup k archívom.

Deklarácia odkazuje na „archívy“, ale v medzinárodnom kontexte definícia správy archívov zahŕňa aj správu aktuálnych záznamov, ktoré nemusia mať dlhodobú hodnotu. Deklarácia je určená ako silný propagačný nástroj pre profesionálov v oblasti archívov, správy registratúry a informačnej vedy. Poskytuje prepojenie medzi archívmi, registratúrami, ľudskými právami, nárokmi, kultúrnou identitou a identitou spoločenstva, históriou, dedičstvom, správou vecí verejných a zodpovednosťou a zdôrazňuje odovzdávanie dedičstva z jednej generácie na druhú. Deklarácia tiež zdôrazňuje úlohu archivárov ako kvalifikovaných odborníkov poskytujúcich prístup k týmto záznamom a starostlivosť o ne.

Pracovná skupina ICA, zodpovedná za vypracovanie Deklarácie, pozostávala z tímu dobrovoľníkov z rôznych prostredí, archívnych tradícií a jazykov. Text Deklarácie bol vďaka spolupráci vypracovaný touto pracovnou skupinou súčasne v angličtine a francúzštine v priebehu niekoľkých rokov. Skupina chcela zabezpečiť, aby Deklarácii, a tým aj úlohe archívov v spoločnosti, porozumel každý, či už ide o bežných občanov, odborníkov iných ako archivárov, osoby s rozhodovacou právomocou alebo politických lídrov. Preto ju skupina napísala pomocou všeobecných pojmov pre určené publikum, ktorým bola široká verejnosť.

Skupina navrhla propagačné činnosti s cieľom zabezpečiť pochopenie a podporu Deklarácie členstvom ICA, ktoré by malo niesť primárnu zodpovednosť za propagáciu Deklarácie medzi kolegami a širokou verejnosťou. Skupina čelila mnohým výzvam, vrátane jazykových ťažkostí, rozdielov v archívnych tradíciách a potreby vytvoriť niečo, čo osloví archivárov, informatikov a širokú verejnosť na celom svete. Cieľom nebolo propagovať archívy v rámci profesie, ale skôr zvýšiť vedomosti o archívoch u ľudí na celom svete.

Od roku 2009 sa sústreďovali preklady do iných jazykov okrem francúzštiny, angličtiny a španielčiny. Ako multikultúrny a viacjazyčný dokument sa Deklarácia musela prispôbiť všetkým rozdielom v jazykoch a abecedách. V lete 2009 už bola Dekla-

rácia preložená do desiatich nových jazykov. Vzhľadom na univerzálnu úlohu Deklarácie bolo zrejmé, že by mala byť preložená čo najskôr napriek niekoľkým výzvam, ako je preklad technických archívnych pojmov a používanie rôznych abecied (iných ako latinská). Použitie rôznych jazykov a inej ako latinskej abecedy môže vyžadovať ďalší priestor na dizajne plagátu, ktorý sprístupnila ICA.

Prístup k plagátu a Deklarácii v dostupných jazykoch nájdete na: <https://www.ica.org/en/universal-declaration-archives>.

Realizácia projektu prekladu Deklarácie do nového jazyka si vyžaduje konzultácie s kľúčovými zainteresovanými stranami, starostlivé plánovanie náboru podpory a prekladateľov, využívanie odborných znalostí poskytnutých ICA a odhodlanie dotiahnuť projekt do konca. Výsledný kvalitný preklad pomôže rozšíriť poznatky o význame archívov pre iné kultúrne skupiny, kdekoľvek sa nachádzajú. Deklarácia je teraz k dispozícii vo viac ako 40 prekladoch a tešíme sa na pridanie vášho prekladu do slovenčiny na webovú stránku ICA.

Prijatím Deklarácie na generálnej konferencii ju UNESCO zaradilo medzi ďalšie dôležité vyhlásenia týkajúce sa vedomostí a informácií. Patrí medzi ne vlastná ústava UNESCO, ktorá zdôrazňuje želanie členských štátov pomáhať udržiavať, zvyšovať a rozširovať poznatky, ako aj Všeobecná deklarácia ľudských práv.

Podpora UNESCO výrazne zvyšuje potenciál Deklarácie ako silného nástroja na obhajobu a propagáciu významu archívov na celom svete a na zabezpečenie ochrany a všeobecnej dostupnosti svetového dokumentárneho dedičstva.

Ktokoľvek môže Deklaráciu podporiť zapísaním sa do on-line registra Deklarácie. Doteraz sa zaregistrovalo viac ako 5 000 osôb vrátane odborníkov a širokej verejnosti z celého sveta. Mená v registri budú verejne dostupné spolu s mestom a krajinou bydliska registrujúceho sa, poznámkami a dátumom zapísania sa do registra. Ak sa registrujete v mene organizácie, zobrazí sa aj názov organizácie.¹

Ak chcete podpísať register a podporiť Deklaráciu, pozrite si: <https://www.ica.org/en/register-your-support-universal-declaration-archives>.

Oslávme spoločne na celom svete 10. výročie Všeobecnej deklarácie o archívoch!

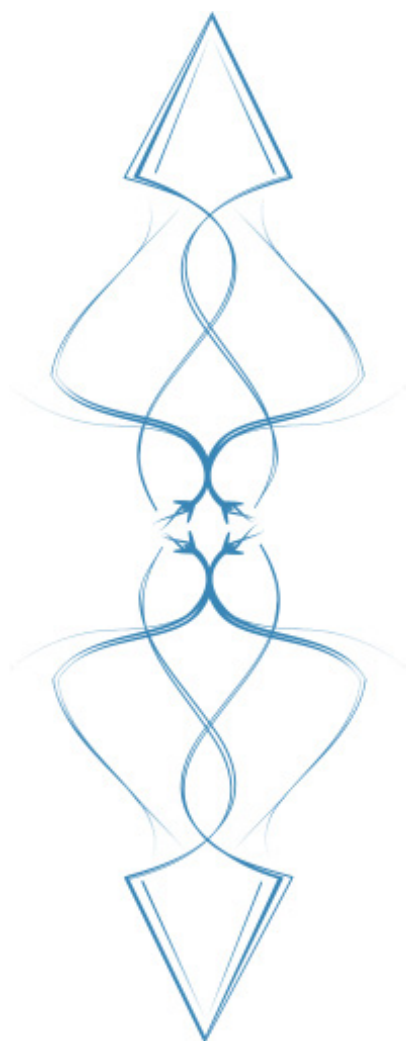
Dr. Claude Roberto, PhD

Predsedníčka expertnej skupiny ICA pre propagáciu

Roberto@ica.org

(Preložil Robert Gregor Mareta,

Archív Slovenského národného múzea)

¹ Okrem mena registrujúceho, názvu organizácie (ak sa register podpisuje v mene organizácie), mesta a krajiny bydliska, komentárov a dátumu registrácie zostanú všetky ostatné poskytnuté registračné informácie dôverné a použije ich iba Medzinárodná rada archívov. Tieto dôverné informácie nebudú zdieľané s treťou stranou. Každá osoba, ktorá sa zapíše do registra, má právo na prístup, úpravu, opravu alebo vymazanie údajov, ktoré sa jej týkajú, zaslaním e-mailu na adresu ica@ica.org (zákon „Informatique et Libertés“ zo 6. januára 1978).

Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO)

Medzinárodná rada archívov (ICA)

Schválené na 36. zasadnutí Generálnej konferencie
UNESCO, Paríž, 10. november 2011

Prijaté na Valnom zhromaždení ICA, Oslo,
september 2010

Všeobecná deklarácia o archívoch

Archívy zaznamenávajú rozhodnutia, činy a spomienky.

Archívy sú jedinečným a nenahraditeľným dedičstvom odovzdávaným z generácie na generáciu. Archívy sú spravované od ich vzniku tak, aby sa zachovala ich hodnota a význam. Sú to spoľahlivé zdroje informácií, ktoré sú základom zodpovedných a transparentných administratívnych opatrení. Hrajú zásadnú úlohu v rozvoji spoločností tým, že chránia a prispievajú k pamäti jednotlivca a spoločnosti. Otvorený prístup k archívom obohacuje naše znalosti o ľudskej spoločnosti, podporuje demokraciu, chráni práva občanov a zvyšuje kvalitu života.

S týmto cieľom uznávame:

- jedinečnú kvalitu archívov ako autentického svedectva administratívnych, kultúrnych a intelektuálnych činností a ako odraz vývoja spoločností;
- nevyhnutnú potrebnosť archívov na podporu efektivity podnikania, zodpovednosti a transparentnosti, na ochranu práv občanov, na vytváranie individuálnej a kolektívnej pamäte, na pochopenie minulosti a dokumentáciu súčasnosti pre usmernenie budúcich činností;
- rozmanitosť archívov pri zaznamenávaní každej oblasti ľudskej činnosti;
- množstvo formátov, v ktorých sa archívne dokumenty vytvárajú, vrátane papierových, elektronických, audiovizuálnych a iných typov;
- úlohu archivárov ako vyškolených profesionálov s počiatočným a kontinuálnym vzdelávaním, slúžiacich ich spoločnostiam podporou vytvárania záznamov a výberom, uchovávaním a sprístupňovaním týchto záznamov na použitie;
- kolektívnu zodpovednosť všetkých občanov, verejných správcov a osôb s rozhodovacou právomocou, vlastníkov alebo držiteľov verejných alebo súkromných archívov a archivárov a ďalších informačných špecialistov za správu archívov.

Zaväzujeme sa preto spolupracovať, aby:

- boli prijímané a presadzované príslušné národné archívne politiky a zákony;
- správa archívov bola oceňovaná a kompetentne vykonávaná všetkými orgánmi, súkromnými alebo verejnými, ktoré vytvárajú a používajú archívy pri výkone svojej činnosti;
- boli vyčlenené primerané zdroje na podporu riadneho spravovania archívov vrátane zamestnávania vyškolených odborníkov;
- archívy boli spravované a uchovávané spôsobom, ktorý zabezpečuje ich autentickosť, spoľahlivosť, integritu a použiteľnosť;
- archívy boli prístupné všetkým, pričom sú rešpektované príslušné zákony a práva jednotlivcov, tvorcov, vlastníkov a používateľov;
- archívy slúžili na podporu zodpovedného občianstva.

Zdroj: <https://www.ica.org/en/universal-declaration-archives>.

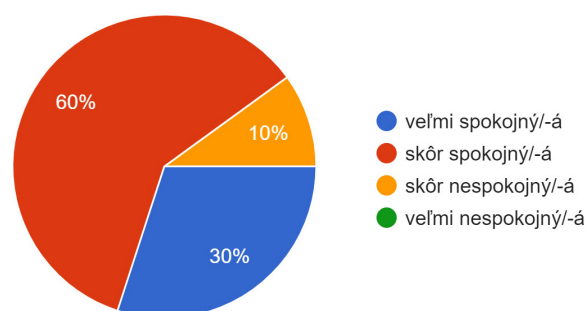
VYHODNOTENIE DOTAZNÍKA O SPOKOJNOSTI S ČINNOSŤOU VÝBORU SSA ZA ROKY 2018 – 2022

Dotazník vytvoril Štefan Hrivňák a prostredníctvom mailing listu Martiny Orosovej bol 9. marca rozoslaný členom Spoločnosti slovenských

archivárov. Tí mali možnosť hlasovať do 18. marca 2022. Na nasledujúce otázky odpovedalo 24 členov, čo je objektívne veľmi málo. Pred piatimi rokmi dotazník rovnakého zamerania vyplnilo 100 osôb,¹ takže môžeme konštatovať značný pokles záujmu. Odpovede na otázky predkladáme spracované v grafoch:

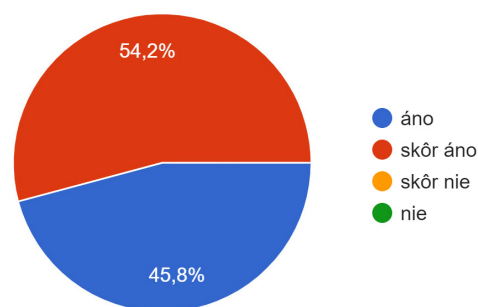
Ako ste spokojný/-á s činnosťou výboru pod vedením Martiny Orosovej?

24 odpovedí

V marci 2020 nás zasiahla celosvetová pandémia COVID-19. Dokázal sa výbor dostatočne prispôsobiť zmenám, ktoré vtedy nastali?

24 odpovedí

Výbor zorganizoval v rokoch 2020 – 2021 dva webinár. Jeden bol venovaný Storočnici PhDr. Zory Viestovej a druhý, s názvom Archívy v dobe pandemickej, bol náhradou za archívne dni, ktoré sa v štandardnej forme nemohli uskutočniť. Ste spokojný/-á s kvalitou týchto podujatí?

23 odpovedí

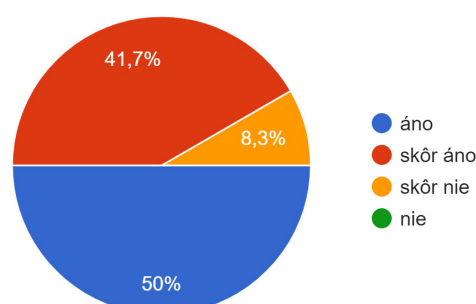
Prijali by ste častejšie organizovanie takýchto webinárov?

22 odpovedí

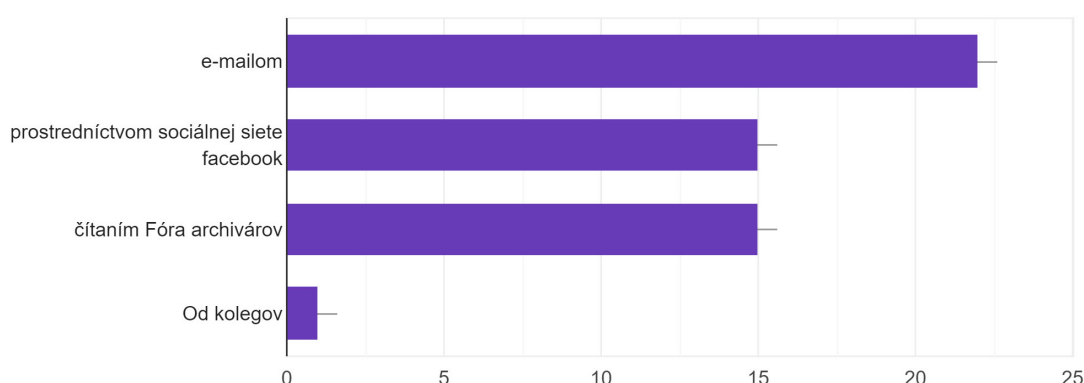
Reaguje podľa Vás výbor spoločnosti dostatočne na aktuálne dianie v archívnictve?

24 odpovedí

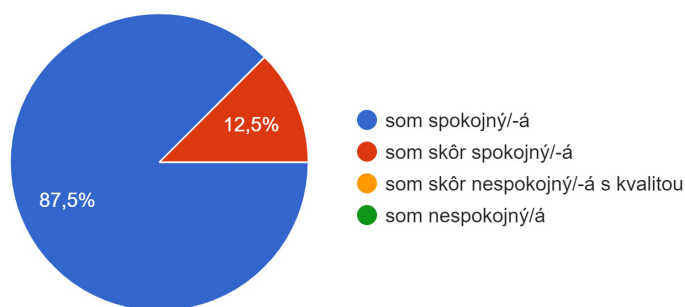

¹ Pozri Fórum archivárov, 2017, roč. 26, č. 1, s. 7-10.

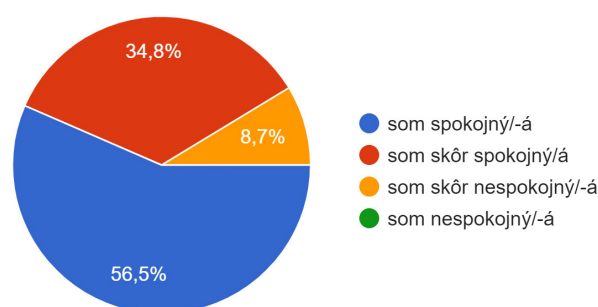
Akým spôsobom sa najčastejšie dozvedáte o činnosti SSA, aktivitách a podujatiach?
24 odpovedí

Fórum archivárov od roku 2018 vychádza pod taktovkou šéfredaktorky Mgr. Kataríny Kučerovej Bodnárovej, PhD. Ako ste spokojný/-á s kvalitou časopisu?
24 odpovedí

Ako hodnotíte publikačnú činnosť SSA za uplynulé štyri roky?
23 odpovedí

Prišlo aj niekoľko písomných odpovedí, ktoré súviseli s nízkou spokojnosťou na niektoré otázky. Podľa jedného respondenta, ktorý bol skôr nespokojný s činnosťou výboru: „Ostalo veľa nedotiahnutých vecí (web stránka, neuskutočnený seminár k osobnostiam archívnicka a pod.), zdĺhavé reagovanie na aktuálne problémy.“ Druhý názor kritizoval nedostatočné zameranie sa na odbornú angažovať v problematike sprístupňovania archívnych dokumentov.

Ohľadom prispôsobenia sa zmenám, ktoré vyplynuli z pandemickej situácie, neboli žiadne písomné vyjadrenia a všetci boli viac-menej spokojní s adaptabilitou výboru. Respondenti boli v zásade spokojní s usporadúvaním webinárov, aj s kvalitou týchto podujatí. Len jeden respondent kritizoval „komplikanú možnosť pripojenia sa“ a podľa neho webinár *Archívy v dobe pandemickej* definovala slabá úroveň príspevkov.

Relatívna spokojnosť bola s reagovaním výboru na aktuálne dianie v slovenskom archívnickve.

Najjednoduchšie sa opýtaní vyjadrili ku kvalite časopisu Fórum archivárov, až 87,5 % bolo spokojných. O niečo menšia spokojnosť už bola ohľadom publikačných aktivít SSA. Podľa jedného respondenta zlyhala pravidelnosť vydávania zborníkov, kritizoval najmä skutočnosť, že zborník z archívnych dní v Nitre (2019) doteraz nevyšiel. Ďalší sa vyjadril takto: „Tradiční prispievatelia, neflexibilita, témy nesúrodé, kto čo dá (zdá sa!).“

V zásade možno povedať, že opýtaní boli v podstate spokojní a celkovo pozitívne hodnotia činnosť výboru za posledné štyri roky. Treba však dodať, že vzorka hlasujúcich je naozaj veľmi malá, a preto z dotazníka nemožno vyvodzovať ďalekosiahle závery. Možno tak skôr pred nami stojí otázka, prečo je ten záujem o dianie a reflexiu činnosti SSA taký slabý?

Štefan Hrivňák
Archív mesta Bratislavy

AKTUÁLNE ZO ŽIVOTA ARCHIVÁROV – SPRÁVY

PUTOVNÉ ZASADNUTIE SPOLOČNOSTI MAĎARSKÝCH ARCHIVÁROV

(25. – 27. august 2021)

Podľa pôvodných plánov sa mali naši kolegovia zo Spoločnosti maďarských archivárov (MLE) stretnúť v Šoproni (Sopron) ešte v roku 2020. Na tradičnej výročnej konferencii sa mali aj tento raz prediskutovať aktuálne otázky maďarského archívnictva, odznieť najnovšie výsledky výskumov, edičných i publikačných aktivít. K stretnutiu pod tradičným názvom *Putovné zasadnutie Spoločnosti maďarských archivárov* napokon zo známych dôvodov pandémie nedošlo a bolo odročené. S pôvodne plánovaným programom sa konalo až koncom augusta 2021. Uvedená spoločnosť je inak najväčšou z viacerých odborných spoločností maďarských archivárov (tie fungujú na základe príbuznosti špecializovaných, napr. cirkevných archívov a pod.) a momentálne vykazuje okolo 800 členov. Pandémia sa viditeľne podpísala na ich účasti. Oproti iným rokom, keď z nich bolo prítomných neraz aj 250 – 300, sa tentokrát registrovalo iba 150 členov. Mesto Šoproň dalo priestor podujatiu už po druhý raz (opakovane po roku 2009), pričom hlavnou hostiteľkou bola tunajšia univerzita (Soproni Egyetem). Na podujatí bolo zastúpených aj sedem družobných odborných archivárskych spoločností z okolitých krajín, vrátane Spoločnosti slovenských archivárov, ktorú reprezentovala predsedníčka Martina Orosová. Ďalšími hosťami boli podľa zvyku hostiteľov pozvaní krajanovia, pochádzajúci z odborných radov archivárov okolitých štátov.

Trojdná konferencia sa niesla v zaužívanom duchu. Po slávnostných príhovoroch, v rámci ktorých si účastníci pozreli aj videový odkaz rezortného ministra prof. Miklósa Káslera, pokračovali v slávnostnej atmosfére vyhlásením cien spoločnosti za uplynulý rok. Odborná cena Dóka Klára-díj sa udeľuje od roku 2013 na spôsob vyznamenaní v troch triedach: prvá trieda je určená vysokoškolsky vzdelaným archivárom, druhá stredoškolsky vzdelaným odborným zamestnancom a tretia sa

udeľuje archívnym pracovníkom iného zamerania (knihovníci, hospodárski zamestnanci, reštaurátori a podobne). Ocenení boli šiesti kolegovia: Dr. Márton Kiss, Imre Gábor Nagy (1. trieda), Judit Bencsik, Ildikó Szabados (2. trieda), Györgyi Molnár, Klára Tóbi (3. trieda).

Ešte v úvodný deň sa konali aj voľby predsedu, dvanásťčlenného výboru a trojčlenného kontrolného výboru spoločnosti. Staronovým predsedom sa stal prof. Dr. István Kenyeres, riaditeľ Archívu hlavného mesta Budapešti (Budapest Főváros Levéltára – BFL). Spoločenský večierok uzatvárajúci prvý deň bol usporiadaný za prísnych bezpečnostných opatrení, zúčastniť sa ho mohli iba osoby registrované na základe svojich Covid-pasov.

Odborná časť podujatia bola z veľkej časti lokálne tematizovaná. Na dvoch plenárnych zasadnutiach odznelo spolu dvanásť pútavých tém. Usporiadatelia reflektovali na prebiehajúce spomienkové oslavy storočnice západomaďarských udalostí v roku 1921, ktoré viedli k vyhláseniu ojedinelého plebiscitu pre Šoproň a okolie, výsledkom ktorého zostalo mesto súčasťou dobového Maďarského kráľovstva. Ďalšou nosnou témou lokálneho charakteru bolo víno a vinohradníctvo v dejinách regiónu. Spracovania do podoby referátu sa dočkala napokon aj tunajšia slávna odroda frankovky modrej. Plenárne zasadnutia dopĺňali prednášky a diskusie v šiestich sekciách: informatickej, edičnej, medzinárodnej, v sekcii dejín vedy a pedagogiky a v sekcii ochrany archívnych dokumentov. V sekciách odznelo 21 referátov. Na záver (a možno aj na inšpiráciu) zopár vybraných tém sekčných zasadnutí: *Spoločný digitalizačný projekt Maďarského národného archívu a Rakúskeho štátneho archívu* (András Oros), *Kto je kto? Kým boli v uhorských listinách vystupujúci Manini Papi, Angelo a Odwardus? – Vyšetrovanie v zbierkach Štátneho archívu vo Florencii* (Krisztina Arany), *Odborné spracovanie a sprístupňovanie kartoték sovietskych zajateckých táborov v Maďarskom národnom archíve* (Zoltán Szatucsek), *Možnosti aplikácie umelej inteligencie v archívnom prostredí* (István Hegedűs), *Kultúrny manažment a archívna ochrana* (P. Holl Adrien), *Skúsenosti projektu digitalizovania listín v rámci Stratégie digitalizácie verejnoprávných zbierok* (Ágnes L. Nemes), *Ako narábať a nenarábať s pergamenovými dokumentmi – príkladové štúdie* (Dorottya Szlabey).

Gábor Strešňák
Mestské múzeum v Senci

STROPKOV V ARCHÍVNYCH DOKUMENTOCH. VELKÉ DEJINY MALÉHO MESTA

(24. 9. 2021 – 30. 6. 2022)

Štátny archív v Prešove spolu so svojimi pracoviskami, archívmi v Bardejove a vo Svidníku, v spolupráci s Mestom Stropkov a Krajským múzeom v Prešove verejnosti 24. septembra 2021 po prvýkrát predstavil archívne dokumenty zachytávajúce bohatú históriu mesta Stropkov. Výstava pod názvom *Stropkov v archívnych dokumentoch* s podtitulom *Velké dejiny malého mesta* je umiestnená v priestoroch Mestského múzea a galérie Stropkov v reprezentatívnej budove stropkovského kaštieľa a je prístupná pre všetkých návštevníkov v predĺženom termíne až do 30. júna 2022.

Zaujímavé dejiny mesta Stropkov, jeho hospodársku prosperitu, ale aj obdobia strádania a vojen odrážajú archívne dokumenty, ktoré sa zachovali v rôznych archívoch na území Slovenska, Maďarska, Česka a Rakúska. Vystavované písomnosti boli vybrané s ohľadom na ich význam z množstva dokumentov uložených predovšetkým v Štátnom archíve v Prešove a jeho pracoviskách v Bardejove a vo Svidníku. Výstava je členená na jedenásť tematických blokov a zachytáva prierez dejinami mesta od stredoveku až do 20. storočia.

Na začiatku výstavy sa na úvodných paneloch návštevníci oboznámia s najstaršími dokumentmi o Stropkove, jeho šľachtických majiteľoch a obyvateľoch mesta. Prvá písomná zmienka o meste sa nachádza v listine kráľa Žigmunda Luxemburského z 12. marca 1404, v ktorej mestečko Stropkov a iné majetky záložoval za verné služby Prokopovi Balickému a jeho bratrancom. Z kráľovského vlastníctva sa tak mestečko donáciami postupne dostalo do rúk viacerých významných uhorských šľachtických rodín. Už v roku 1418 ho kráľ udelil Imrichovi Perénimu za preukázané služby predovšetkým v bojoch s Turkami. Po vymretí rodu Peréniovcov Stropkov vlastnila šľachtická rodina Petöovcov, ktorá zanechala výraznú stopu v mestských dejinách. Stropkovské panstvo bolo neskôr roku 1767 rozdelené medzi šesť línií dedičov Petöovcov, ktorí ho spravovali ako komposesorát. Mesto sa právne osamostatnilo až po revolúcii v rokoch 1848/1849, keď bola jeho samospráva podriadená štátu.

Samostatné panely výstavy sú venované i vojnovým udalostiam, ktoré poznačili dejiny mesta a takmer vždy súviseli s dynastickými rozpormi

v krajine. Dozvieme sa aj o zaniknutej dominante mesta, ktorou bol stropkovský hrad, postavený prebudovaním vtedajšieho sídla Peréniovcov, tvoriaceho dnes základy súčasného kaštieľa. Výstava predstavuje aj pestré cirkevné dejiny Stropkova, nachádzajúceho sa v regióne, kde sa neustále stretávali rímskokatolícke, gréckokatolícke, pravoslávne, evanjelické, kalvínske a židovské náboženstvá. Vzdelávanie bolo rovnako dôležitou súčasťou spo-

*Návštevníci pri otvorení výstavy.
Foto: Rastislav Sanitrik.*

*Pohľad do výstavných priestorov Mestského múzea
a galérie Stropkov. Foto: Rastislav Sanitrik.*

ločenského a kultúrneho života v Stropkove. Jeho obyvatelia sa už od roku 1409 spomínajú medzi študentmi Krakovskej univerzity, čo je dôkazom už zrejme existujúcej mestskej alebo farskej školy. Stropkov však neobišli ani nešťastné udalosti. Medzi najničivejšie patrili požiare, ktoré súviseli hlavne s vojnovými časmi, ale aj s nepriaznivým počasím a výstava ich približuje v osobitnom bloku.

Časť výstavy Stropkov v archívnych dokumentoch. Veľké dejiny malého mesta. Foto: Rastislav Sanitrik.

Dokladom rozvinutej mestskej samosprávy Stropkova bolo používanie vlastnej pečate, ktorá dávala písomnostiam právnu silu a záväznosť. Mestečko ju malo pravdepodobne už v 14. storočí, ale jej prvá zachovaná podoba sa objavuje až na dokumentoch zo 16. storočia. Posledné panely výstavy sú venované súčasným symbolom mesta a jeho zaradeniu v štruktúrach štátu. Návštevníci si majú možnosť prezrieť vystavené pečiatky, knihy a najrôznejšie predmety odrážajúce jednotlivé obdobia stropkovských dejín. Ostáva dúfať, že táto pútavá výstava zaujme nielen priaznivcov histórie a regionálnych dejín, ale pritiahne zaslúženú pozornosť aj k archívom a múzeám.

*Kamila Záhorská
Štátny archív v Prešove*

OSOBNÉ ÚDAJE V ARCHÍVOCH: SÚKROMIE A OTVORENOSŤ V INFORMAČNOM VEKU

Národný archív v Prahe a Štátny oblastný archív v Prahe pripravili 9. novembra 2021 ďalšiu on-line konferenciu k téme ochrany osobných údajov v archívoch. Realizovaná bola v rámci výskumného projektu Bezpečnostného výskumu ČR 2015–2022 (BV III/1 VS) *Analýza osobných údajov v archívnych dokumentoch* ČR 2015–2022 (BV III/1 VS), ktorého poskytovateľom je Ministerstvo vnútra ČR. Predchádzajúci on-line workshop s názvom *Pramene mlčia... našou vinou? Perspektívy výskumu sériových prameňov v kontexte ochrany osobných údajov* sa uskutočnil 15. júna 2021 (správa o podujatí: Fórum archivárov 2/2021). Výstupy projektu čiastočne prezentované na týchto podujatiach by mali byť budúci rok publikované aj vo forme metodologickej príručky.

Podujatím sprevádzali Mikuláš Čtvrtník (Štátny oblastný archív v Prahe) a Zbyšek Stodůlka (Národný archív v Prahe). Rokovacími jazykmi boli čeština a angličtina. Pri anglicky prezentovaných príspevkoch a diskusiách organizátori zabezpečili simultánne tlmočenie. Záznam konferencie je možné si pozrieť na odkaze <https://www.youtube.com/watch?v=a9-x26o9uYk>.

V úvodnom vstupe organizátori zosumarizovali východiskové tézy a polemiky, ktorými sa plánujú spolu s prednášajúcimi a diskutujúcimi kolegami zaoberať. Pokusy o riešenie ochrany osobných údajov existovali aj skôr, avšak akcelerácia nastala po prijatí Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov (ďalej GDPR). Ako základ k diskusii uviedli prehľad praxe a legislatívnych úprav. Nastolili však otázku, či máme osobné údaje v archívoch chrániť „donekonečna“, čím by archívy stratili zmysel svojej existencie. Či sa majú archívy stať uzavretejšími alebo sa naopak viac otvoriť.

Prvý diskusný panel otvorili Mikuláš Čtvrtník a Karolína Šimůnková (Národný archív v Prahe) príspevkom s názvom *Ochrana osobných údajov a osobnostných práv v archívoch v medzinárodnej a českej perspektíve*. M. Čtvrtník sa zamýšľal nad aplikáciou práva na ochranu osobných údajov v kontexte práva na informácie, t. j. na právo na prístup k archívom v kombinácii so samotným poslaním archívov, ktoré majú dokumenty nielen zhromažďovať, ale aj sprístupňovať; ako efektívne vyvážiť transparentnosť verzus utajenie. Poukázal

na fakt, že prevažná časť osobných údajov v archívoch sú údaje už nežijúcich osôb. Na druhej strane osobnosť človeka smrťou nemizne, preto ostáva otázkou, ako by mala vyzeráť ochrana postmortálnej dôstojnosti. Predniesol zároveň niekoľko otvorených otázok, ktoré si musíme nutne položiť a nájsť na ne odpovede: Aké vhodné mechanizmy ochrany osobných údajov sa v archívoch ponúkajú? Ako implementovať do oblasti archívniectva právo byť zabudnutý? Ako zaviesť postmortálnu ochranu osobnosti v archívoch? Ako testovať verejný záujem a proporcionality verejných záujmov? Mali by sme zmeniť ochranné lehoty na sprístupňovanie archívnych dokumentov? Akým spôsobom zohľadniť flexibilitu a operatívnosť verejného záujmu? Ako a či vôbec zaviesť inštitút „privilegovaného prístupu“ k archívnym dokumentom? Ako aplikovať multikriteriálne posudzovanie žiadostí o prístup k archívnym dokumentom? Ako nastaviť odborné a nezávislé mechanizmy posudzovania sprístupňovania dokumentov v špeciálnom režime? Či by sme nemali v archívoch vytvárať krízové plány pre prípady výrazného nárastu zneužitia osobných údajov v archívnym dokumentoch? Prípadne uvažovať o možnosti zavedenia prvku dobrovoľnosti do archivovania istých typov dokumentov (ako napr. v sčítaní obyvateľov v Austrálii). Po ňom K. Šimůnková predstavila východiská, ktoré viedli k prvým výstupom z prebiehajúceho projektu. Zbieranie údajov v archívoch prebiehalo od roku 2019. Prieskumu sa zúčastnili zástupcovia archívov rôzneho typu – Národný archív, Archív bezpečnostných zložiek, štátne oblastné archívy, špecializované archívy a archív jedného územného samosprávneho celku. Nezúčastnili sa zástupcovia iných bezpečnostných archívov ani súkromné archívy. Dotazníky pre zapojené archívy sa týkali všeobecného manažmentu archívov v oblasti ochrany osobných údajov, procesov na ochranu osobných údajov vo fáze vyraďovacích konaní, procesov na ochranu osobných údajov vo fáze spracovávaní archívnych dokumentov aj špecificky v prípade digitálnych archívnych dokumentov (tzv. digital born aj digitalizátov), ochrany osobných údajov pri sprístupnení archívnych dokumentov na štúdium alebo ich inom využití formou in situ v bádateľni, ale aj on-line. Nakoniec sa archívy mohli vyjadriť i k téme budúcich politík archívov vo väzbe na ochranu osobných údajov. Návrh niektorých konkrétnych riešení K. Šimůnková predstavila na záver konferencie v samostatnom príspevku.

Prednášku *Súkromie v archívoch pohľadom ľudských práv: princípy, prípady, problémy* predniesol

Antoon de Baets z Univerzity Groningen v Holandsku. Na úvod poukázal, že právo na súkromie a reputáciu, na ochranu proti ľubovoľnému zásahu do súkromia garantujú okrem iných aj Všeobecná deklarácia ľudských práv (1948) a Medzinárodná dohoda o občianskych a politických právach (1966). Na druhej strane všetci ľudia majú právo na slobodu prejavu a slobodu informácií. Zásahy do súkromia ale môžu obmedzovať slobodu prejavu, a preto je potrebné nájsť prijateľnú rovnováhu týchto protichodných práv. Smernica GDPR ustanovuje právo byť zabudnutý, ak sú údaje nerelevantné vo vzťahu, na ktorý boli získané. Netýka sa to však účelov archivácie vo verejnom záujme, účelov vedeckého alebo historického výskumu alebo štatistických účelov. Takisto zopakoval, že ochrana osobných údajov sa netýka nežijúcich osôb. Poukázal na niektoré rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva v súdnych sporoch sťažovateľov voči štátom vo veci porušenia ich súkromia, a taktiež na rozhodnutia súdu v prípadoch využívania archívnych dokumentov žurnalistami a médiami a následného zverejnenia osobných údajov na internete.

V nasledujúcom bloku na tému *Osobné údaje v archívoch: nové výzvy a riešenia na národnej a európskej úrovni* diskutovali Giulia Barrera (Agentúra archívneho a bibliografického dohľadu pre Kalábriu, Taliansko), Clemens Rehm (Krajinský archív Bádenska-Württemberska, SRN) a Iván Székely (Archív Open Society Very a Donalda Blinkenovcov na Stredoeurópskej univerzite, Maďarsko). G. Barrera informovala o riešení problematiky ochrany osobných údajov v Taliansku, ktoré prebieha už od roku 1996 a po prijatí GDPR už iba upravili procedurálne pravidlá a terminológiu s cieľom zosúladienia právnych predpisov. Ako kľúčový aspekt uviedla rozlišovanie medzi sprístupnením a zverejnením osobných údajov. Sprístupnenie je poskytnutie osobných údajov identifikovateľnému subjektu a zverejnenie je poskytnutie týchto údajov neidentifikovateľnému subjektu. Môžu tak napr. poskytnúť osobné údaje bádateľovi v archíve, on ich však nemôže zverejniť tak, že sa dajú konkrétne osoby identifikovať. Zodpovednosť je týmto prenesená z archívu na bádateľa. C. Rehm vo svojom vystúpení priblížil situáciu v Nemecku. Tam boli prvými zákonmi, ktoré upravovali ochranu osobných údajov, archívne zákony z rokov 1987 – 1988. Aktuálne považuje legislatívu vo vzťahu archívov k ochrane osobných údajov za lepšiu ako kedykoľvek predtým. Avšak je potrebné diskutovať o tom, ako tento rámec implementovať v praxi. Nemecké archívne zákony striktne rozlišujú medzi adminis-

tratívnymi záznamami a záznamami v archívoch. Akonáhle je dokument vyhlásený za archívny dokument, manipulácia s ním (a ochrana osobných údajov) sa neriadi pravidlami na manipuláciu s administratívnymi záznamami. Platí všeobecná zásada, že každý má právo na prístup k archívnym dokumentom. Zamietnutie prístupu musí byť riadne zdôvodnené. Ústavný súd Nemeckej spolkovej republiky definoval, čo je to vedecký výskum takto: vedou (vedeckým výskumom) je, ak ide o obsahom a formou vážnu plánovanú aktivitu s cieľom zistiť pravdu. Archivári tak zisťujú pri posudzovaní sprístupnenia archívnych dokumentov účel a vedeckú metódu. Nerozlišujú, či ide o profesionálnych historikov, amatérov geneológov... Na druhej strane existujú obmedzujúce podmienky, ktoré musí bádateľ dodržať. Výsledkom toho je, že archívy sprístupnia čo najviac údajov, ale to, ktoré údaje budú zverejnené, je na plnej zodpovednosti bádateľa. Posledný diskutujúci v tomto bloku I. Székely uviedol, že sa pracuje na aktualizácii publikácie *Access to Archives*, ktorá je už dvadsať rokov stará, a preto neaktuálna. Z jeho pohľadu nie je dôvod chrániť osobné údaje osôb, ktoré pôsobili vo verejnom záujme a boli už legálne zverejnené. Je taktiež potrebné určiť si, ktoré osobné údaje máme chrániť, keďže každá udalosť zachytená v archívnych dokumentoch sa spája s konkrétnou osobou, a preto pri veľmi prísnom aplikovaní princípu ochrany osobných údajov by sme dospeli do absurdnej situácie, keď by sme museli chrániť a nesprístupniť takmer všetky dokumenty veľmi dlhý čas. Z praktického hľadiska navrhuje identifikovať dokumenty obsahujúce osobné údaje v archíve raz, následne ich patrične označiť, čím sa predíde nutnosti vykonávať tento úkon stále znova. V diskusii vyvstala otázka riešenia virtuálnych bádateľní. Prvé skúsenosti s takýmto sprístupňovaním archívnych dokumentov sa objavili už skôr, ale covidové opatrenia ich zavádzanie urýchlili. Bolo by však potrebné zadefinovať a štandardizovať pravidlá ich fungovania aj z dôvodu ochrany osobných údajov. Hostia taktiež diskutovali o tom, či by sa pravidlá kladené na archívy v tradičnom zmysle slova mali aplikovať v rovnakej miere aj na rôzne internetové „archívy“, komunitné „archívy“ a pod.

V poobedňajšej diskusii na tému *Osobné údaje v archívoch: pohľad na horizont* zazneli názory Tomáša Lechnera (Vysoká škola ekonomická v Prahe), Josefa Prokeša (Úrad na ochranu osobných údajov) a Jana Vobořila (Iuridicum Remedium). Všetci traja sa zhodli na tom, že pravidlá na manipuláciu s dokumentmi v štádiu registratúrnych

záznamov s ohľadom na ochranu osobných údajov sú v Českej republike dobre a vyvážené nastavené. Problematická je však podľa nich realizácia v praxi – nevyváženosť v prístupe, nekvalitne vedená správa registratúry, chýbajúce alebo nedostatočné nastavenie procesov ochrany osobných údajov, nedostatočná anonymizácia, ktorá umožňuje spätnú deanonymizáciu tam, kde by to možné byť nemalo. V otázke požiadavky na minimalizáciu a anonymizáciu dát v archívnej praxi v oblasti verejného záujmu sa T. Lechner vyslovil za vyhotovenie kategorizácie, ktorá by však mala vychádzať z praxe a nemala by byť priveľmi všeobecná. Z jeho pohľadu nie je prakticky možné ad absurdum hodnotiť každý jednotlivý prípad. Diskutujúci sa taktiež zhodli na potrebe pravidiel na manipuláciu a sprístupnenie špeciálnych druhov záznamov. Poukázali na príklady, v ktorých ochrana osobných údajov neprebehla najšťastnejšie (sčítanie obyvateľov v Českej republike 2011 – bola možná spätná deanonymizácia údajov). Poslednou témou v tomto bloku boli testy proporcionality verejného záujmu. J. Prokeš poukázal na to, že verejný záujem je veľmi neurčitý právny pojem, ktorého široká aplikácia viedla v niektorých prípadoch k neadekvátnemu zverejňovaniu údajov, napr. platových pomerov veľmi širokého okruhu zamestnancov vo verejnom záujme. J. Vobořil vyjadril názor, že pri teste proporcionality je potrebné prihliadať aj na to, či a ako daná osoba sama svojím vedomým rozhodnutím prispela k tomu, že sa stala verejne známou. Všetci sa na záver zhodli na potrebe kvalitných metodík a kategorizácií, ktoré by vyvažovali ochranu osobných údajov a právo na slobodu informácií tak, aby zamestnanec úradu alebo archivár na ich podklade bol schopný správne vyhodnotiť individuálne prípady.

Posledný blok konferencie sa vrátil k téme načrtnutej na začiatku konferencie. Markéta Munková (Štátny oblastný archív v Prahe) a Karolína Šimůnková predstavili tému *Metodika sprístupňovania archívnych dokumentov s osobnými údajmi*. Avizovaný hosť Jiří Úlovec (Ministerstvo vnútra ČR) sa z diskusie ospravedlnil. M. Munková zhrnula legislatívne povinnosti ochrany osobných údajov v archívoch a najmä možné dôsledky jej porušenia. Poukázala na to, že aj keď navonok za ochranu osobných údajov zodpovedá inštitúcia, v konečnom dôsledku zamestnanci sú tí, ktorí majú zodpovednosť za riadny výkon pôsobnosti, resp. plnenie povinnosti stanovenej zákonom. Poukázala na to, že k nakladaniu s osobnými údajmi dochádza v archíve v dvoch rovinách: pri manipulácii s archív-

nými dokumentmi s obsahom osobných údajov (spracovávanie, sprístupňovanie) a pri prevádzkovej činnosti archívu (agenda bádateľne, kontrolná činnosť, priestupkové konania). Základná ochrana subjektu – nositeľa osobných údajov je zákonom stanovená povinnosťou mlčanlivosti. Ďalšiu ochranu ustanovuje Nariadenie GDPR v článku 35 – Posúdenie vplyvu na ochranu údajov (tzv. DPIA – Data protection impact assessment). DPIA by teda mala byť úvahou o tom, či a ako činnosť archivára zasiahne do sféry subjektu a či a ako bude naložené s osobnými údajmi žijúcich osôb. Prvá časť, tzv. veľká DPIA, bude predmetom metodiky, ktorá vzíde z projektu, v rámci ktorého bola organizovaná aj táto konferencia a bude obsahovať i kategorizáciu foriem porušenia ochrany osobných údajov z hľadiska ich závažnosti v skupinách nepatrné, vážne a závažné. Tzv. malá DPIA bude predstavovať uplatňovanie stanovených postupov zo strany archivára pri bežných pracovných činnostiach pri rozhodovaní sa, ako postupovať s ohľadom na charakter osobných údajov. K. Šimůnková pokračovala v predstavení pripravovaných pravidiel tzv. malej DPIA. Jej obsahom má byť definovanie základných pojmov (osobný údaj, osobný citlivý údaj, anonymizácia, pseudonymizácia, genetický údaj, zdravotný údaj, lekárske tajomstvo atď.), časová a obsahová klasifikácia archívnych súborov v Českej republike z hľadiska rizík porušenia ochrany osobných údajov, postupy pri akvizícii archívnych dokumentov obsahujúcich osobné údaje, spôsoby minimalizácie osobných údajov v procese výberu a spracovávaní archívnych dokumentov, diverzifikácia účelov sprístupnenia – úradný, osobný, vedecký, definovanie, čo znamená povinnosť mlčanlivosti, anonymizácia v analógovej aj elektronickej podobe (dokumenty digital born aj digitalizáty), praktické ukážky postupov a základné právne predpisy. Takto pripravenú metodiku budú môcť archívy následne používať alebo si ju upraviť podľa vlastných špecifik.

Na záver... Dvojica predstavených podujatí kolegov z Českej republiky, uskutočnených aj napriek nepriaznivej situácii v roku 2021, otvorila množstvo inšpiratívnych tém, ktoré sa z hľadiska obsahu a spoločnej východiskovej legislatívy na ochranu osobných údajov týkajú aj archivárov na Slovensku. Kolegovia v Čechách finišujú s prípravou riešení, slovenské archívniectvo by si mohlo už aspoň začať klásť otázky...

Jana Gubášová Baherníková
Archív SAV

ARCHITEKTÚRA V BRATISLAVE – POČIATKY MODERNEJ METROPOLY

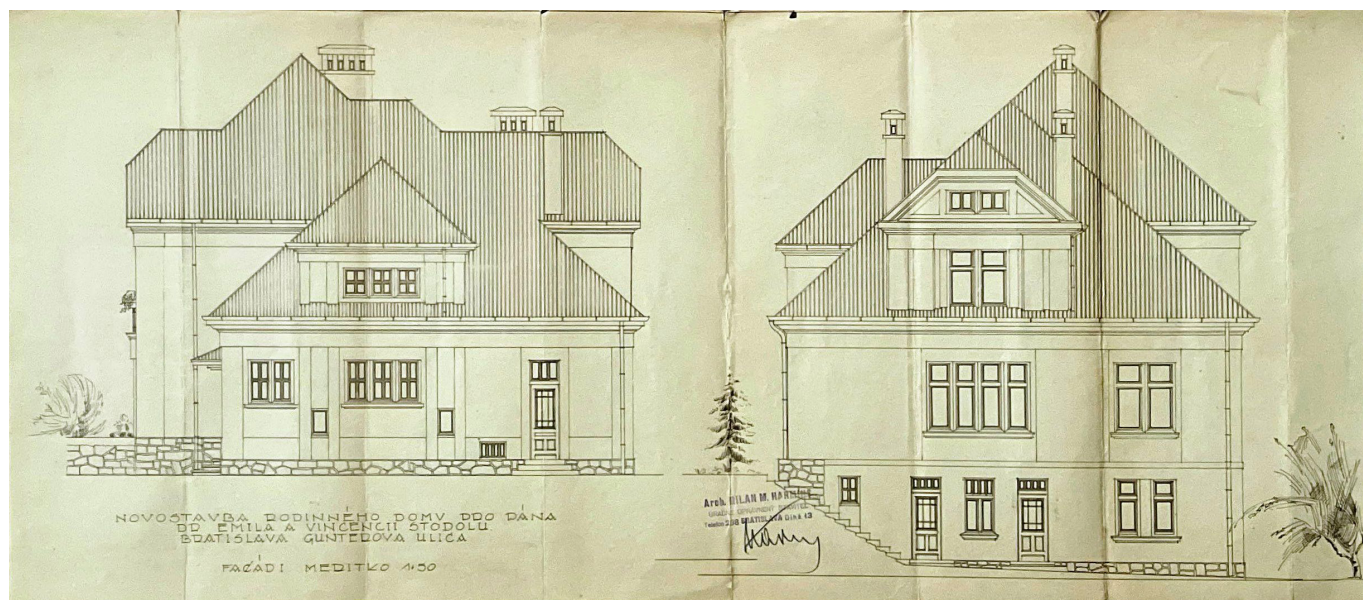
Štátny archív v Bratislave v spolupráci s Univerzitnou knižnicou v Bratislave pripravil výstavu pod názvom *Architektúra v Bratislave – počiatky modernej metropoly*, ktorá bola nainštalovaná vo výstavnej sále Univerzitnej knižnice v Bratislave. Cieľom výstavy bolo poukázať na unikátne diela výnimočných architektov, ktorí výrazne ovplyvnili tvár Bratislavy stavbami, ktoré tu možno obdivovať i dnes.

Úvodný panel výstavy bol venovaný architektom a stavebným firmám, ktoré pôsobili v Bratislave počas prvej republiky a vo vojnovom období. Dočítať sa bolo možné o známych českých architektoch, ktorí tu žili, ako napríklad Alois Balán, Jiří Grossmann, František Krupka, Klement Šilinger. Z rodených Bratislavčanov do tejto skupiny patrili Christian Ludwig, Desider Quastler a Francz Wimmer. Postupne k nim pribudli aj ďalšie osobnosti slovenskej architektúry ako Milan Michal Harminec, Dušan Samuel Jurkovič, Emil Belluš a Juraj Tvarožek. Celkovo výstava pozostávala z 27 panelov a prezentovala architektúru každodenného života, čiže priestory, v ktorých obyvatelia Bratislavy bývali, pracovali, vzdelávali sa, nakupovali alebo hľadali duchovno-kultúrnu útechu.

Po vojne bolo nevyhnutné vyriešiť problematiku bývania. Mesto Bratislava podporovalo bytovú výstavbu kvôli nárastu počtu obyvateľstva, ktoré sem prichádzalo za prácou. Sledovalo sa aj zvyšovanie

Pohľad do priestorov výstavy. Foto: J. Ježová.

*Vila E. Stodolu (M. M. Harminc). Zdroj: Štátny archív v Bratislave, f. Daňová správa v Bratislave.
Foto: B. Bartalos, M. Kušnírová.*

štandardu bývania. Okrem nájomných domov vznikali aj bytové družstvá, vďaka ktorým boli postavené napríklad Herecký dom na Klemensovej ulici (J. Merganc), komplex Legiodomov (D. Jurkovič, J. Pacl) na Račianskej a príslahých uliciach, Unitas (F. Weinwurm, I. Vécsei) na Šancovej ulici a Nová doba (F. Weinwurm, I. Vécsei) na Vajnorskej ulici. Pri bytovej výstavbe financovanej podnikateľmi dochádzalo ku kombinácii bytov s obchodmi na prízemí a kanceláriami na poschodí ako v prípade obytného komplexu Avion (J. Marek) na Americkom námestí.

S rozvojom priemyslu v meste bolo nutné vyriešiť aj otázku bývania robotníkov zamestnaných v továrňach. Závody a fabriky začali budovať tzv. robotnícke kolónie, kde poskytovali ubytovanie svojim zamestnancom. V roku 1880 vznikla kolónia závodu Dynamit – Nobel, ktorá sa postupne dobudovala a niektoré jej časti stoja dodnes.

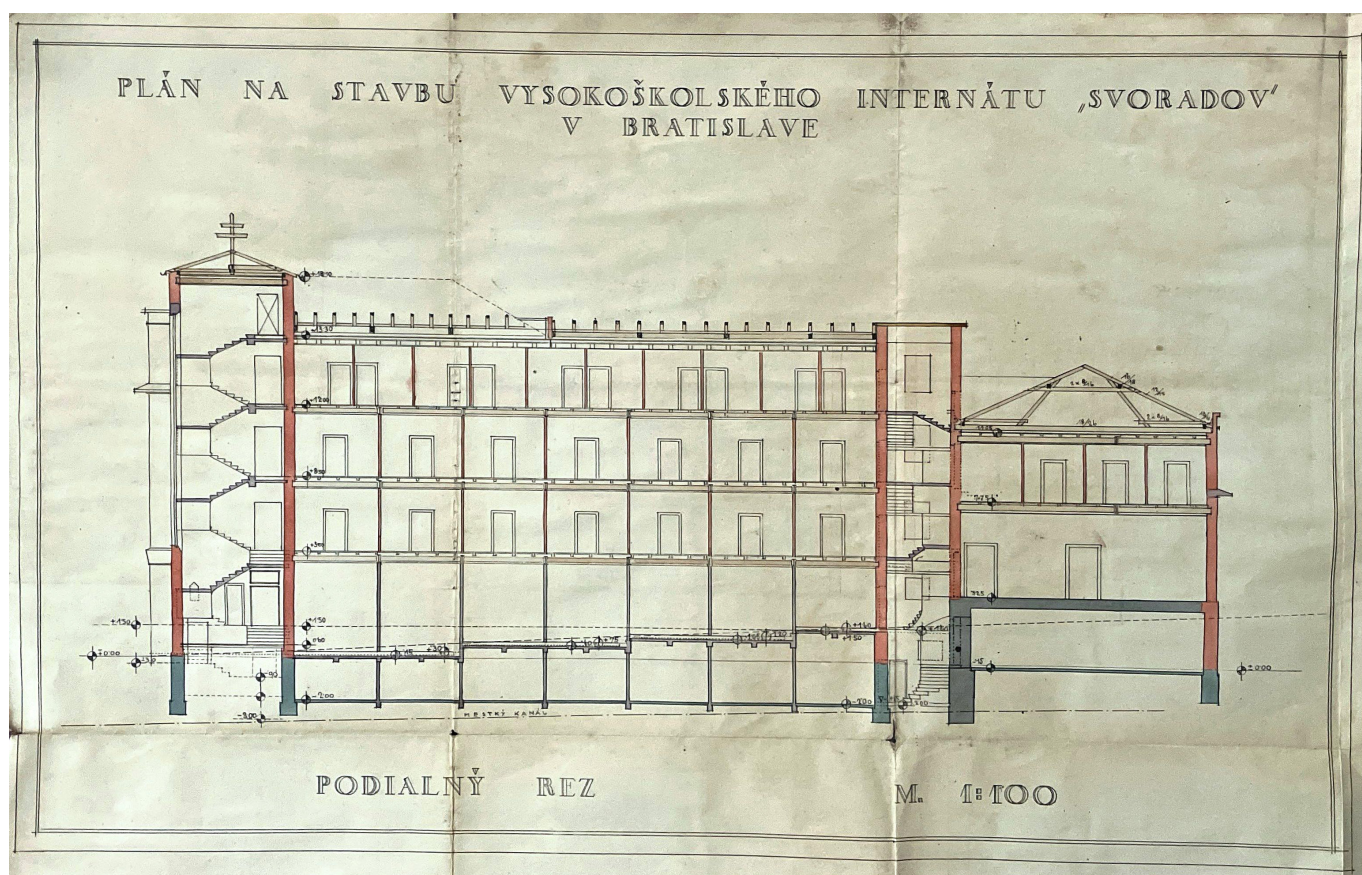
Okrem riešenia otázky hromadného ubytovania v lacných bytoch bolo treba ubytovať tzv. inteligenciu (lekári, profesori, úradníci, riaditelia bánk, firiem a pod.). Nad Bratislavou sa postupne rodili vilové štvrte. Vily sa sústredili do pokojného prostredia nad hradom a starým mestom Bratislavy. Pri ich projektovaní sa stretávame s tromi slohmi – národný, moderná a funkcionalizmus. Tieto nadštandardné, individuálne obydliá museli okrem funkčnosti bývania spĺňať vyšší komfort a reprezentáciu majiteľa.

O obyvateľstvo hlavného mesta bolo postarané aj po stránke zdravotnej a sociálnej. Na liečenie ženských chorôb bolo vďaka iniciatíve prof. K. Kocha podľa projektu D. Jurkoviča a J. Merganca z roku 1929 postavené sanatórium na Partizánskej ulici.

Opomenúť neradno ani známy Bratislavský parný a liečebný kúpeľ, ktorý slúžil nielen na rekreačné účely, keďže kúpeľne neboli v tom čase štandardným vybavením. F. Weinwurm bol, okrem kúpeľov Grössling, spolu s I. Vécseiom autorom viacerých projektov, ako napríklad Židovská nemocnica na Šulekovej ulici, Sirotinec pre židovských chlapcov na Svoradovej ulici. Útočisko pre chorých poskytla nemocnica sv. Alžbety na Špitálskej ulici. O nemažetných sa postarala Katolícka meštianska opatrovňa na sv. Ladislava. Z čias monarchie pochádzajú aj sirotince pre opustené deti na Hlbokej ulici a detský domov sv. Alžbety na Zámockej ulici v bývalých palfiovských kasárňach.

V Bratislave v tomto období vznikali rôzne kultúrne inštitúcie, ktoré dodnes využívame a ich histórii je tiež venovaných niekoľko panelov. Medzi inými zaujmú návštevníka informácie o Slovenskom národnom múzeu (M. M. Harminc), Živnódome, Umelke (A. Balán, J. Grossmann) a YMCA (A. Balán). Palác Rádiožurnálu (A. Balán, J. Grossmann) na Jakubovom námestí bola prvá samostatne naprojektovaná budova na rozhlasové účely.

Po vzniku Československa sa muselo mesto prispôbiť požiadavkám novovznikajúceho centra Slovenska a bolo nutné vytvoriť priestory aj pre nové úrady. Budova, v ktorej dnes sídli Ministerstvo vnútra SR na Pribinovej ulici, bola pôvodne vybudovaná ako sídlo finančných inštitúcií. Projekt vypracoval František Krupka v roku 1929. Dnešné sídlo Generálnej prokuratúry na Štúrovej ulici projektoval Emil Belluš pre Československú národnú banku. Okrem nich boli v tomto období postavené

Projekt na stavbu internátu Svoradov (G. Schreiber a F. Florians). Zdroj: Štátny archív v Bratislave, f. Daňová správa v Bratislave. Foto: B. Bartalos, M. Kušnírová.

aj Justičný palác (A. Skutecký, V. Holesch), Riadiateľstvo železníc (A. Balán, J. Grossmann) a Obilná spoločnosť (J. Tvarožek). V niektorých z nich je zaujímavý typ výťahu zvaný paternoster.

Nasledujúci panel priblížil známe finančné inštitúcie ako Mestská sporiteľňa z dielne J. Tvarožka, Palác Tatra banky od M. M. Harminca, kde dnes sídli Ministerstvo kultúry SR, a Slovenská hypotečná a komunálna banka podľa projektu E. Belluša.

V sledovanom období boli postavené aj prvé univerzity na území mesta. Vzhľad Šafárikovho námestia zmenila Univerzita Komenského, pôvodne projektovaná F. Krupkom ako budova burzy. Lekárska fakulta na Americkom námestí bola postavená podľa projektu K. Šilingera. Na nábreží Dunaja našiel sídlo študentský domov Lafranconi (K. Šilinger). Stredoškolský internát situovaný na nároží ulíc Cukrová a Ulica 29. augusta od Františka Krupku je dnes sídlom Sociálnej poisťovne. Prvý moderný internát v Bratislave, známy aj ako Nešporák alebo Svoradov, ktorý bol založený v roku 1922, bol vybudovaný vďaka spolku Collegium sv. Svorada.

Na paneloch pod názvom *Cirkevné inštitúcie* sme zobrazili objekty, ktoré vznikli ešte počas monarchie a došlo k ich prestavbe, ako napr. Kláštor sv. Uršuly, ktorý rovnako ako v minulosti slúži aj dnes

ako škola. Reformovaná cirkev má na dnešnom Námestí SNP svoj komplex pozostávajúci z kostola, fary a nájomného domu, v ktorom sa mali nachádzať byty, administratívne priestory i obchody. Projekt pochádza od architektov F. Wimmera a F. Opaterného. Od októbra roku 1934 bol v priestoroch nájomného domu na prvom poschodí zriadený internát. Vznikli aj nové cirkevné objekty, ako napr. Lutherov dom na Palisádach, ktorý projektoval Ch. Ludwig v spolupráci s S. Danielisom. Zaujímavý je tiež areál evanjelického kostola Legionárska, kde nájdeme kostol navrhnutý M. M. Harmincom a internát pochádzajúci z dielne J. Tvarožka. V roku 1933 na Miletičovej ulici saleziáni postavili oratórium pre výchovu chudobnej a opustenej mládeže.

Po pripojení Petržalky, kde sa nachádzala väčšina športových areálov mesta, k Nemeckej ríši sa Športový klub Bratislava zaslúžil o výstavbu športovísk na pozemkoch na Tehelnom poli. Postavili štadión podľa projektu architekta K. Grossa. Pribudlo aj nové kúpalisko a tenisový klub.

Návštevníci Bratislavy sa mohli ubytovať v hoteloch. Prešporská stavebná firma Kittler a Gratzl na Štúrovej ulici v roku 1891 postavila hotel Bláha. V roku 1929 na Námestí 1. mája dokončili päťposchodovú budovu, ktorá aj dodnes nosí meno

Hotel Tatra. Neďaleko na Poštovej ulici dal obchodník J. Karas vystaviť polyfunkčný objekt známy ako Hotel Palace. Neodmysliteľnou súčasťou centra mesta boli aj obchodné domy. Asi najznámejšie sú: Obchodný dom Schön od F. Weinwurma a I. Vécseia, Veľký Baťa od architekta V. Karfíka a na Námestí SNP deväťpodlažný obchodný dom, ktorý si dal postaviť Bohuslav Brouk podľa návrhu Ch. Ludwiga.

Záverom by sme chceli poďakovať kolegom z Archívu mesta Bratislavy za poskytnutie dobových fotografií a projektov fasád budov, ktoré sa v našich fondoch nenachádzali. Výstavu doplnili aj modely budov, ktoré nám zapožičali z Ústavu dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok FA STU v Bratislave.

Vzhľadom na pandemickú situáciu nebolo možné usporiadať vernisáž výstavy. Návštevníci a záujemcovia o danú problematiku si mohli vziať brožúru, ktorú sme k výstave pripravili. Našli v nej informácie o jednotlivých architektoch a ich najvýznamnejších dielach. Výstava bola prístupná verejnosti do 22. marca 2022.

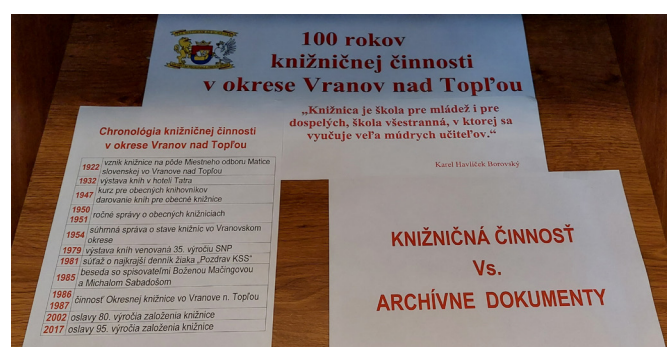
Zlatica Výrostová
Štátny archív v Bratislave

100 ROKOV KNIŽNIČNEJ ČINNOSTI V OKRESE VRANOV NAD TOPĽOU – VÝSTAVA VENOVANÁ STOROČNICI VRANOVSKÉJ KNIŽNICE „NESTARNÚCEJ JUBILANTKE“

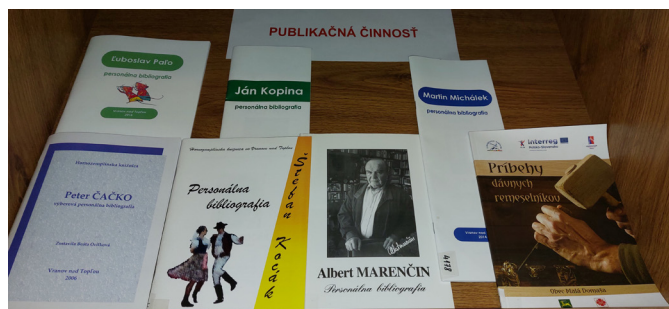
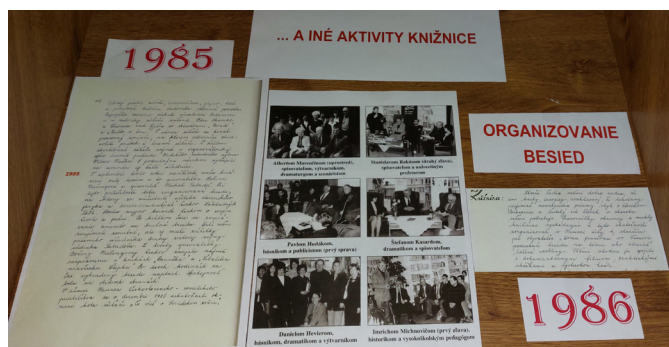
Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou si 1. apríla 2022 pripomenula 100 rokov existencie vranovskej verejnej knižnice. Oslavu jubilea sprevádzali rôzne podujatia, ktoré predstavili verejnosti začiatky formovania verejnej knižnice, jej súčasnosť a budúcnosť ako moderne fungujúcu inštitúciu 21. storočia v novom rekonštruovanom objekte.

Pri príležitosti osláv tejto „nestarnúcej jubilantky“ pracovníci archívu pripravili vo svojich priestoroch výstavu s názvom *100 rokov knižničnej činnosti v okrese Vranov nad Topľou*, ktorá je venovaná knižnici a knihovníctvu v regióne. Hlavnú líniu výstavy tvoria kópie zo zachovaných archívnych dokumentov zoradené chronologicky, ktoré mapujú zrod a formovanie knižničnej činnosti v jej začiatkoch, súčasnú rozmanitú aktívnu činnosť knižnice, ako aj

jej smerovanie s výhľadom do budúcnosti. História knižnice je úzko prepojená s Maticou slovenskou, pretože nová knižnica vznikla na pôde Miestneho odboru Matice slovenskej vo Vranove nad Topľou. Jedným z jej aktívnych členov bol učiteľ Ján Kovár, ktorý už v decembri 1932 pripravil pre žiakov meštianskej školy výstavu kníh vo vranovskom hoteli Tatra. Citujeme: „Vystavené boli všetky vydania *matičné a Družstevné práce*“. Súčasťou výstavy boli aj jeho prednášky o význame a dôležitosti čítania kníh. O tomto zaujímavom podujatí informuje zápis v školskej kronike z roku 1932, uložený v archívnom fonde Základnej školy Juh vo Vranove nad Topľou. K významným archívnych dokumentom zaraďujeme aj vystavenú kópiu listu Miestneho odboru Matice slovenskej vo Vranove nad Topľou z 25. februára 1936, adresovaného Okresnému úradu vo Vranove nad Topľou. Obsahuje informáciu o konaní jej riadneho valného zhromaždenia, na ktorom boli zvolení funkcionári. Predsedom Miestneho odboru Matice slovenskej vo Vranove nad Topľou sa

Ukážky z expozície výstavy. Autor: Štefan Vozár.

Ukážky z expozície výstavy. Autor: Štefan Vozár.

stal Viktor Junger, riaditeľ meštianskej školy, a tajomníkom Jozef Kovár, odborný učiteľ meštianskej školy, ktorý bol zároveň knihovníkom vranovskej knižnice. Dokument je uložený v archívnom fonde Okresného úradu vo Vranove nad Topľou z obdobia rokov 1923 – 1945. V 40. rokoch 20. storočia starostlivosť o osvetu, kultúru a šport v regióne pripadla Okresnej osvetovej rade vo Vranove nad Topľou, kde bol pod jej záštitou v roku 1947 usporiadaný jednodňový kurz pre obecných knihovníkov malých obcí. Dôkazom je vystavená kópia Rámcovej osnovy jednodňového kurzu pre obecných knihovníkov, ktorá je súčasťou archívnych dokumentov Okresnej osvetovej rady vo Vranove nad Topľou z rokov 1946 – 1947. V tomto období bolo jednou z hlavných priorít Povereníctva školstva a osvetu v Bratislave doplniť knižničné fondy obecných knižníc darovaním, čo dokumentuje vystavená kópia listu povereníctva z 15. júla 1947 určeného pre osvetového inšpektora Okresnej osvetovej rady vo Vranove, v ktorom sa uvádza: „Oznamujem Vám, že súčasne zasielam poštou na Vašu adresu 2 kolekcie kníh zostavené podľa pripojených soznamov. Povereníctvo školstva a osvetu daruje

tieto knihy pre obecné knižnice vo Vašom okrese. Poznamenávam, že kolekcie týchto kníh boli získané ako povinné výtlačky, recenzné a ukážkové exempláre“.

V 50. rokoch 20. storočia bolo povinnosťou miestnych národných výborov vypracovávať súhrnné správy o činnosti verejných obecných knižníc, čoho dôkazom je vystavená kópia Správy o činnosti verejnej obecnej knižnice v Michalku z roku 1951. Originál dokumentu sa nachádza vo fonde Okresného národného výboru vo Vranove nad Topľou z rokov 1949 – 1954. Pozornosť si zaslúži prezentovaná *Súhrnná správa o hodnotení okresnej a obecných knižníc* z roku 1954, ktorá bola predložená na rokovanie Rady ONV vo Vranove nad Topľou v decembri 1954. V súhrnnej správe boli obecné knižnice podrobené ostrej kritike za neplnenie svojich povinností, nedostatočné personálne obsadenie, ako aj za prítomnosť nevhodnej literatúry.

Obdobie 70. a 80. rokov 20. storočia na výstave predstavujú zápisy v kronikách mesta Vranov nad Topľou, ktoré opisným spôsobom zachytávajú najvýznamnejšie udalosti okresnej knižnice. Časť výstavných panelov je venovaná aj iným aktivitám knižnice, ako napr. pravidelné organizovanie stretnutí s významnými osobnosťami kultúrneho a spoločenského života, spisovateľmi či rozsiahlej publikačnej činnosti okresnej knižnice. V rámci vzdelávania knihovníkov Slovenska patrí neodmysliteľne k prínosným organizovanie podujatia Komunitná knižnica. V roku 2018 prispela Daniela Ihnátová, vedúca archívu, v rámci programu podujatia príspevkom *Archív verzus knižnica alebo o tom ešte neviete*. V neposlednom rade výstava poukazuje na činnosť spoluprácu okresnej knižnice a archívu, či už pri príprave výstav v okresnej knižnici (napr. výstava v roku 2019 *Nežná 30*), vydávaní publikácií, čoho výsledkom je regionálna publikácia *Lomnica v premenách času* z roku 2020. Na jej prípravu sa individuálnym výskumom aktívne podieľali zamestnanci archívu. K spestreniu výstavy prispeli aj kópie dobových fotografií i snímky zo súčasnosti.

Výstava *100 rokov knižničnej činnosti v okrese Vranov nad Topľou* je skvelým tipom, ako si doplniť a rozšíriť informácie o knihovníctve, knižničnej činnosti či zaujímavostiach a faktoch o samotnej Hornozemplínskej knižnici vo Vranove nad Topľou.

Inštalovaná výstava v priestoroch archívu vo Vranove nad Topľou je prístupná verejnosti od 1. apríla 2022 a potrvá do decembra 2022.

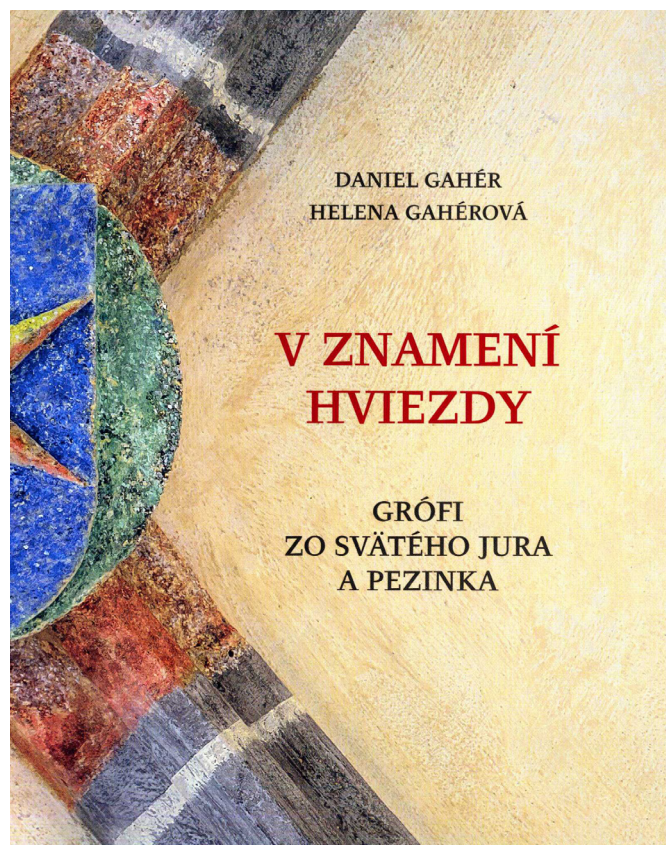
Daniela Ihnátová
Štátny archív v Prešove,
pracovisko Archív Vranov nad Topľou

DO VAŠEJ KNIŽNICE RECENZIE

GAHÉR, Daniel – GAHÉROVÁ, Helena. *V znamení hviezdy. Grófi zo Svätého Jura a Pezinka*. Pezinok : Mestské múzeum v Pezinku, 2021, 351 s., ISBN 978-80-969179-9-0.

Mgr. Daniel Gahér, PhD., sa dlhodobo zaoberá problematikou rodu Svätajurských a pezinských grófov. Je zamestnancom Archívu Pamiatkového úradu SR v Bratislave. Jeho manželka Mgr. Helena Gahérová, PhD., pracuje v Mestskom múzeu v Pezinku. Spoločné dielo autorov je rozvrhnuté do 11 kapitol. Autom prvých desiatich je D. Gahér, jedenástu kapitolu o hmotných pamiatkach spojených s grófmi napísala H. Gahérová. Ako prílohy sú zaradené itineráre najvýznamnejších členov rodu v 15. storočí z rokov 1432 – 1492, antropologická analýza kostrových pozostatkov pravdepodobne členov rodu z polovice 15. storočia z Kostola Nanebovzatia Panny Márie v Pezinku od Aleny Šefčákovej, menný register, zoznam použitých prameňov a literatúry. V úvodnej časti po predhovore chýba zhodnotenie doterajšej publikovanej literatúry k dejinám rodu, ako býva dobrým zvykom vo vedeckých či populárno-vedeckých dielach. Genealogická tabuľka rodu sa nachádza vložená formou leporela medzi stranami 144 a 145, čo zistí čitateľ takmer náhodou. Jej vyhotovenie je nápadité, ale bolo by praktickejšie zaradiť ju do stranáže a oznámiť jej umiestnenie v obsahu.

V prvej kapitole sa autor zaoberá pôvodom spojeného rodu Hont-Poznanovcov a ich pozemkovým vlastníctvom a prikláňa sa k názoru o slovanskosti rodu s veľkomoravskými koreňmi. Snaží sa vysvetliť, ako a prečo došlo k spojeniu oboch rodov. Tvrdí, že počas 12. storočia oba rody začali cieľene medzi sebou uzatvárať manželské zväzky, aby posilnili svoje oslabené postavenie po zániku Nitrianskeho kniežatstva a centralizácii moci v rukách kráľa Kolomana. Zánik Nitrianskeho kniežatstva mohol naopak spôsobiť posilnenie ich moci, keďže už nemali nad sebou regionálneho vládcu, arpádovské údelné knieža. Treba vidieť za spojením rodov cieľavedomý projekt? Ťažko povedať. Rozčlenenie rodu na menšie vetvy môže byť tiež prejavom ambicióznosti jeho členov, ktorí sa nechceli podriaďovať vedúcej elite rodu, ale chceli realizovať svoje vlastné predstavy a plány. V informačnom vákuu, ktoré spôso-

buje nedostatok písomných správ pre územie Slovenska pred 13. storočím, môžeme iba hádať, ako to naozaj bolo. To, samozrejme, neznamená rezignovať na pokus o osvetlenie tohto diania. Možných je však viacero scenárov.

Ďalej sa autor venuje predkom svätajurskej a čeklískej vetvy, ich majetkovému zázemiu a politickému vzostupu, ktorý nastal po podpore arpádovského princa Ondreja v jeho snahe získať moc na úkor jeho brata Imricha, legitímneho kráľa. Ohľadom Ondrejovej štedrosti voči Tomášovi a jeho synom po nástupe na trón možno poznamenať, že Ondrej II. donáciami v prospech svätajurských Hont-Poznanovcov vlastne odštartoval proces rozpadu kráľovského domína, ktorý sa neúspešne pokúsil zvrátiť Belo IV. Ondrejova túžba po moci priniesla krajine negatívne dôsledky a spoluaktérmi týchto udalostí boli aj Svätajurskí a pezinskí grófi.

Autor ďalej opisuje geopolitické dôvody a okolnosti sformovania malokarpatského majetkového domína grófov v pohraničnom území Uhorského kráľovstva. Čo sa týka Svätajurského panstva, žiada sa doplniť, že už pred donáciou Tomášovi v roku 1209 panstvo existovalo a bolo v súkromných rukách; patrilo bánovi Čepanovi (Ščepanovi). O ňom sa autor zmieňuje neskôr v súvislosti s vlastníctvom mestečka Svätý Jur (s. 167). Autor analyzuje systém vojenskej obrany panstva formou opevnených stanovisk strážnych posádok (vartoviek) s hospodárskym zázemím. Okrem geopolitických príčin

pri vzniku malokarpatského domínia zmieňuje aj hospodársku sebestačnosť, ale bližšie ju nešpecifikuje. Spočívala vo fungujúcom trhu založenom na výmene poľnohospodárskych produktov, ako ju podrobne vykreslil Juraj Turcsány v monografii o dejinách Svätého Jura (Mestský úrad vo Svätom Jure, 2009). Pri rodovom majetku Jablonové (nie Jabloňové, ako píše autor na s. 15 a inde) na Záhorí by bolo dobré vyjadriť sa k listinnej zmienke z roku 1256,¹ ktorá hovorí o ňom ako o majetku bratislavských hostí. Možno to chápať tak, že rod nevlastnil celé územie dediny alebo že jej časť dal do užívania, resp. prenajal Bratislavčanom?

Autor vymenúva dediny patriace k Svätajurskému panstvu v čase jeho donácie, medzi ktorými identifikoval zaniknutú dedinu *Čeki (s. 17), tradične nesprávne lokalizovanú do Bernolákova, načo upozornili pred ním aj iní autori, ako uvádza. Svoju lokalizáciu *Čeki dostatočne podporil prameňmi. Pôvod názvu zaniknutej dediny odvodzuje z jej funkcie opevneného strážneho stanoviska. Rovnakú motiváciu pre vznik pomenovania našiel aj v pôvodnom názve Malinova (Eberhard), ale tá pôsobí dosť nepresvedčivo (s. 22). V slove sa podľa autora skrýva maďarské prídavné meno éber „ostrážitý, bdely“ s adjektívnou príponou -árd, čo podľa neho spolu znamená „strážené miesto.“ Nie je jasné, načo by názov skladajúci sa z adjektíva potreboval „adjektívnu príponu“, keď k prídavnému menu by sa na osvetlenie významu skôr hodilo podstatné meno. Názov bol podľa autora v 14. storočí skomolený na Eberhard. Slovo éber podľa neho vychádza zo staromaďarského slova ör „strážca“. V celej pasáži chýba citácia na nejaký maďarský etymologický slovník, odkiaľ autor tieto poznatky čerpal. Podľa *Magyar etimológiai szótár*, dostupného na portáli <https://www.arcanum.com>, je slovo ör starotureckého pôvodu, kým o pôvode slova éber (heslo ébred) sa nevie nič určité. V tejto súvislosti je naozaj zaujímavé, že Malinovo na rozdiel od okolitých sídel Žitného ostrova nemá svoj pôvodný maďarský názov. Ak by pertraktovaný názov aj bol maďarský, ťažko sa dá vysvetliť, prečo by v 14. storočí došlo k jeho skomoleniu. Mohol byť ponemčený, ale nebol dôvod na zánik jeho tvaru v maďarčine. Malinovo sa nachádza na území nepretržite osídlenom maďarským obyvateľstvom od 10. storočia. Písomné zmienky o Malinove, ktoré autor nespomenul, *terra Eburhar-*

di (1260), *villa Eberhardi* (1311)² hovoria viac v prospech teórie o vzniku jeho názvu z osobného mena. Názov bol zapísaný s genitívnou (privlastňovacou) príponou. Nemecký názov Ebersdorf je zrejme iba skrátením dlhšieho alternatívneho (nezachovaného) názvu Eberhardsdorf. V tomto prípade je pôvod názvu Malinova z osobného mena veľmi pravdepodobný, môžeme sa zamýšľať iba nad tým, akého pôvodu je to osobné meno. Treba analyzovať najstaršie zápisy mena v tvare *Ybrehart* (1209, 1216),³ ktoré nemusia byť jednoznačne germánske.

Autor v prvej kapitole píše aj o účasti členov rodu v piatej križiackej výprave, rozrastaní majetkovej domény, manželstvách, vpáde Mongolov v rokoch 1241 – 1242, následnej výstavbe Svätajurského hradu (známejšieho ako Biely Kameň), Pezinského vodného hradu a strážneho dreveného hradu pri Pezinskej Babe (Starý zámok II), vpáde vojsk Přemysla Otakara II. v rokoch 1271 a 1273 a povstaní v Bratislavskom komitáte pod vedením vojvodu Apora, Pánov z Kyseku a rakúskeho a štajerského vojvodu Albrechta Habsburského. V závere prvej kapitoly rozoberá spor Kozmu II. s Petrom z rodu Tiborovcov, majiteľov hradu Červený Kameň, v roku 1291, v ktorom, žiaľ, nevieme, o čo presne išlo. Na jeho konci bolo zabitie jedného Petrovho rukojemníka a zmrzačenie druhého v zajatí u Kozmu II., čo pripomína súčasné mafiánske praktiky. Autor celú vec podáva trochu v inom svetle. V súvislosti s týmto sporom autor spomína inú súdnu kauzu vedenú proti Petrovi z rodu Tiborovcov za urážku (s. 34). V skutočnosti išlo o súdnu kauzu vo veci krivej obžaloby (*calumnia*), ktorej sa dopustil ten, kto podal na súd žalobu v kauze, v ktorej už bol vynesенý rozsudok. Peter sa za tento čin nevyhol vykonaniu rozsudku, ako tvrdí autor, ale bol mu podstatným spôsobom zmiernený z telesnej formy na finančnú. V dôsledku tejto kauzy Peter a jeho synovec Tomáš napokon prišli o panstvo. Celú udalosť podrobne rozobrala autorka tejto recenzie v štúdiu o stredovekých dejinách Dubovej v obecnej monografii vydanej v roku 2019.

V druhej kapitole sa autor venuje dejinám rodu počas vlády Anjouovcov. Opisuje politickú izoláciu rodu v období okupácie územia západného a stredného Slovenska Matúšom Čákom, deľby majetkov medzi Petrom a Sebešom v rokoch 1318 a 1343, postupné ponemčenie rodu v dôsledku sobášnej

¹ MARSINA, Richard. *Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae* (CDSI). II. Bratislava : Obzor, 1984, s. 367, č. 531.

² MARSINA, Richard. CDSI II., s. 462, č. 663. SEDLÁK, Vincent. *Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae*. I. Bratislava : SAV, 1980, s. 403, č. 939.

³ MARSINA, Richard. CDSI I. Bratislava : Veda, 1971, s. 121, 163, č. 153, 207.

politiky orientovanej na rody z územia dnešného Rakúska a Maďarska, pravdepodobné okolnosti získania ríšskeho titulu gróf, napäté vzťahy medzi bratmi Sebešom a Petrom v prvej polovici 14. storočia, spory s trnavskými mešťanmi, ktorí obrábali vinohrady na ich majetkoch, rozvoj banského podnikania v Pezinku a založenie Limbachu. Podrobnejšie sa venuje Tomášovi V. zvanému Temmel a jeho politickej kariére v službách Ľudovíta I. z Anjou, ako aj jeho dcéry, kráľovnej Márie.

V tretej kapitole podáva osudy členov rodu počas vlády Žigmunda Luxemburského, účasť členov rodu vo vojenských výpravách proti Osmanom, a najmä husitom, účasť na obrane krajiny proti husitom, ako aj následné majetkové zisky rodu. Nezabudol spomenúť ani slávnu Cecíliu zo Svätého Jura, ktorá sa v uhorskej armáde pod velením svojho manžela v roku 1428 aktívne zapojila do bojov proti Osmanom v Srbsku.

V štvrtej kapitole sa autor zaoberá osobou grófa Juraja III. z Pezinka počas vlády Albrechta Habsburského a jeho manželky Alžbety. Hovorí o zveľaďovaní rodových záhorských majetkov, získaní Plaveckého panstva, výprave Juraja III. proti Osmanom v roku 1439, vymenovaní do úradu kastelána hradu Vyšehrad, ktorého súčasťou bolo stráženie uhorských korunovačných klenotov, o druhom manželstve Juraja III. s Juditou z Opavy a o jeho angažovaní sa na podporu kráľovnej vdovy Alžbety a nástupníckych nárokov jej syna Ladislava V. Pohrobka. Opisuje nepokoje na Jurajových majetkoch po smrti kráľovnej Alžbety pre vpády jeho nepriateľov, jeho spojenectvo s Jánom Jiskrom, nové majetkové vyrovnanie v rámci rodu v roku 1446 po vymretí svätajurskej vetvy, politický vzostup Jána a Žigmunda, synov Juraja III., v službách rímsko-nemeckého cisára Fridricha III. a neskôr aj proti nemu na strane uhorského kráľa Ladislava Pohrobka.

Piata kapitola pokračuje v rozprávaní o Jurajovi III., ale najmä o Jánovi III. a Žigmundovi počas vlády Mateja Korvína, o pôsobení v jeho službách na poli zahraničnej politiky (vojenské operácie a diplomacia), napríklad o ceste Jána III. a jeho brata Petra V. v roku 1476 do Neapola s cieľom priviesť do Uhorska Beatrix Aragónsku, manželku Mateja Korvína. Autor pridal aj vlastný preklad dobovej nemeckej básne Michala Beheima oslavujúcej Žigmundovu odvahu počas bojov na strane cisára Fridricha III. proti prívržencom Mateja Korvína v apríli 1459 pri Körmende (s. 111). Rovnako pri vykresľovaní udalostí spojených s pôsobením Jána III. na poste sedmohradskeho vojvodu autor pri-

pojil svoj preklad latinského epigramu o sedmohradskom povstaní z pera dobového básnika Jána Pannonia z Čazmy (s. 120). Spolu s grafickými vizualizáciami, napríklad dobového Svätajurskeho hradiska, Ostrihomskeho hradu alebo Vyšehradu (Visegrád v Maďarsku) sa tým autorovi podarilo vtiahnuť čitateľa do deja, na čom má podiel aj jeho pútavo a zrozumiteľne servírovaný text. Pritom nie sú rušivé drobné nepresnosti. Gróf Ján III. iste ovládal slovenčinu a češtinu, nie slovakizovanú češtinu (s. 124, 129). Slovakizovanou češtinou sa nazýva čeština so slovenskými lexikálnymi prvkami používaná na území Slovenska v písomnom prejave v období predpisovnej slovenčiny.

V závere prvej podkapitoly piatej kapitoly sa dozvedáme o podpore nového panovníka Vladislava Jagelovského zo strany členov rodu, o zahraničných metropolách, ktoré Ján III. navštívil, o manželkách a deťoch Jána III. a Žigmunda, o priebehu svadobnej hostiny Žigmunda a jeho druhej manželky v lete 1462 v rodovom sídle Starý hrad (Mosonmagyaróvár v Maďarsku) a o Žigmundovom jedinom synovi Tomášovi VII. Druhú podkapitolu piatej kapitoly autor vyhradil osobnosti už spomenutého Petra V., jeho majetkovým državám na Morave, kariére krajinského sudcu, sedmohradskeho vojvodu a diplomata, podnikateľským aktivitám, zlému hospodáreniu s majetkom a obsahu jeho poslednej vôle spísanej v roku 1514. Záver podkapitoly sa týka úpadku majetkovej domény rodu po smrti Petra V. a osudov posledných mužských predstaviteľov rodu, grófov Františka, Wolfganga a Wolfgangovho syna Krištofa, ktorého smrťou v roku 1543 rod vymrel po meči. Autor nevynechal ani smutne známu hromadnú popravu pezinských Židov v roku 1529, ktorej Wolfgang ani František nezabránili. Epilógom k životným príbehom členov rodu je zmienka o ženských príslušníkach, ktoré prežili Krištofa. K tomu možno iba dodať, že autorom spomenutá Margita, vydatá za Wolfa z Puchheimu, v roku 1558 spolu s manželom predala svoj dom na pezinskom námestí pre potreby zemepanskeho mestčka a špitála.⁴

V šiestej a siedmej kapitole sa autor zameriaval na hlavné rodové sídla grófov v neskorom stredoveku, a to Svätajurský hrad s mestekom a Pezinský vodný hrad s mestekom. Čitateľ si zopakuje niektoré informácie o stavbe, dobytí a obsadení hradov nepriateľskými vojskami, ktoré sa nachádzajú na iných miestach. V kapitole o Svätajurskom hrade sú novými informáciami mená kastelánov, popis dispozície a inventára hradu, územný rozsah Svätajurskeho panstva v roku 1421, zmienka o pod-

⁴ MV SR, Štátny archív v Bratislave, pracovisko Archív Modra, fond Magistrát mesta Pezinok, listiny, inv. č. 3.

danskej dedine Neštich a vykreslenie postupného chátrania stavby až do čias Mateja Bela, ktorý sa o hrade zmienil vo svojich Notíciách. V podkapitole o zemepanskom mestečku Svätý Jur sa dozvedáme o jeho osídlení od doby bronzovej, o bavorských kolonistoch, samospráve, nemeckej meštianskej elite, zastúpení svätajurských študentov na Viedenskej univerzite, topografii mestečka, remeselníkov, prírodných podmienkach, stredovekej riečnej sieti, názvoch stredovekých vinogradov, zaniknutej dedine Frauenberg a cestnej sieti. V kapitole o Pezinskom vodnom hrade autor spomína ďalšie fortifikácie v katastri Pezinka, a to strážny drevený hrad pri Pezinskej Babe a drevozemný hrádok zo 14. storočia nad dnešnou psychiatrickou liečebňou (Starý zámok I). Kapitola obsahuje údaje o stavbe vodného hradu, jeho dispozícii, nákrese jeho výzoru v čase stavby, územný rozsah Pezinského panstva v roku 1425 a počet obyvateľov Pezinka a celého panstva v 15. storočí. V podkapitole o dejinách zemepanského mestečka Pezinok môžeme získať informácie podobného typu ako v stati o Svätom Jure. Pri etymológii názvu Pezinka sa autor prikláňa k rekonštrukcii Jána Lukačku v tvare *Božín (s. 184). Proti tomuto výkladu však možno namietat. Vzhľadom na to, že už stará maďarčina poznala spoluhlásku ž, názov Božín by sa mal zachovať v maďarčine ako Bažin (Bazsin), nie Bazin. Prevzatie názvu Maďarmi napovedá, že stredoveký názov Pezinka neobsahoval spoluhlásku ž, preto problematika jeho etymológie ešte nie je uzavretá.

V ôsmej kapitole sa autor zaoberá vzťahmi členov rodu s majiteľmi okolitých majetkov, a to s Bratislavskou kapitulou, mestom Bratislava, Pánmi z Veľkej Lúče a Pánmi z Rozhanoviec. V osobitnej podkapitole sa venuje familiárom v službách grófov, ktorých rozoberá z hľadiska druhu vykonávanej služby (kasteláni, šafári, notári, pisári, kapláni a ďalší) a vymenúva konkrétne osobnosti. Predmetom nasledujúcej kapitoly je vývoj erbu grófov zmapovaný podľa najstarších pečatí a vyobrazení erbov v zahraničných stredovekých erbových zbierkach. Kapitola o vinohradníctve na majetkoch grófov oboznamuje najmä so spormi o výšku poplatkov medzi grófmi a trnavskými a bratislavskými mešťanmi, s obchodom s vínom, produkciou a druhmi vína. Na základe vlastného regionálneho výskumu v malokarpatskej oblasti sa nazdávam, že teóriu o rozmachu vinohradníctva spojenom s príchodom nemeckých kolonistov po mongolskom vpáde, ktorú zastáva aj autor, treba považovať za anachronizmus. Do regiónu v druhej polovici 13. storočia prichádzali aj iné etniká a pred

masívnejším príchodom germánskych kolonistov po roku 1242 tu žili nielen Rakúšania a Nemci, ale aj turkickí a frankofónni obyvatelia, ktorí sa iste podieľali na rozvoji vinohradníctva.⁵ V tejto súvislosti by sa dalo viac vyťažiť z výskumu patrocínií v mestech a dedinách patriacich do panstiev a tieto poznatky zasadiť do celkového obrazu o kolonizačnej činnosti grófov a ich podiele na rozvoji mestečiek, aspoň na území Slovenska. Osobne mi chýba taká kapitola v publikácii, hoci zopár informácií tohto druhu autor uviedol v statiach o jednotlivých členoch rodu. Na s. 46 v pozn. č. 112 autor spomína Kostol sv. Žigmunda v Grinave, na s. 50 Kostol sv. Teobalda v Limbachu. Tieto patrocíniá vypovedajú buď o donátoroch kostolov, alebo o charaktere obyvateľstva, ktoré sa tam usadilo a prinieslo patrocínium so sebou. V prípade Limbachu možno súhlasiť s autorom, že obyvateľstvo bolo nemecké a zamerané na vinohradníctvo. Dalo by sa pouvažovať nad konkrétnou oblasťou, z ktorej mohli prísť.

Jedenásta kapitola venovaná hmotným pamiatkam po grófoch má názov *Čo nezničilo ani päť storočí* a autorka ju rozdelila do štyroch podkapitol. V prvej, zameranej na svetskú architektúru, zhrnula údaje z predošlých kapitol týkajúce sa hradov. Súčasťou mohli byť informácie o osude budovy špitála, ktorú dal postaviť gróf Ján z Pezinka pred rokom 1370, ako píše D. Gahér na s. 49. Do druhej podkapitoly orientovanej na sakrálnu architektúru autorka zaradila 11 kostolov, ktoré sú nejakým spôsobom spojené s rodom. Prináša podrobné informácie o stavebnom vývoji a úpravách Kostola sv. Juraja vo Svätom Jure, Kostola Nanebovzatia Panny Márie v Pezinku, Kostola sv. Žigmunda v Grinave a Kostola sv. Jakuba vo Štvrtku na Ostrove. Pre absenciu architektonicko-historických a umeleckohistorických výskumov sú pasáže o Kostole sv. Teobalda v Limbachu a Kaplnke Nanebovzatia Panny Márie vo Svätom Jure pomerne stručné. Ďalšie stopy po donátorských zásahoch zo strany grófov autorka našla v Kostole sv. Imricha v Častej, Rybárskom kostole v Ruste (Rakúsko), Kostole Narodenia Panny Márie v Marianke, kláštornom kostole augustiniánov v Pöllau (Rakúsko) a v Dóme sv. Martina v Bratislave. Kostol sv. Jakuba vo Štvrtku na Ostrove autorka považuje za najstarší doložený kostol s týmto patrocíniom na Slovensku s prvou písomnou zmienkou z roku 1333 (s. 283). K informácii chýba citácia, je zrejme prevzatá z webového sídla Farnosti sv. Jakuba vo Štvrtku na Ostrove alebo z portálu <https://apsida.sk>. V skutočnosti je najstarším doloženým kostolom so svätajakubským

⁵ O turkickom obyvateľstve bude zmienka v štúdiu autorky tejto recenzie pre pripravovanú konferenciu a zborník *Terra vineatica*.

zasvätením Kostol sv. Jakuba v Dubnici nad Váhom z roku 1276.⁶ Citácia chýba aj pri informáciách o jedinečnom výskyte patrocinii sv. Žigmunda a Teobalda na Slovensku.

V tretej podkapitole autorka sumarizuje výsledky výskumov kostrových pozostatkov v Kostole Nanebovzatia Panny Márie v Pezinku, kde si grófi pravdepodobne nechali vybudovať pohrebňú kaplnku, a snaží sa na základe nich identifikovať konkrétnych členov rodu, ktorým pozostatky patria. V záverečnej podkapitole píše o železných hrotoch šípov kuše so zachovaným erbovým znamením grófov a o obojručnom stredovekom meči, ktorý bol objavený na prelome rokov 2006/2007 v okolí Svätého Jura.

Výborný dojem z celej publikácie kazí nedôsledné citovanie zdrojov. Pri identifikácii dediny Myr s územím Grinavy v poznámke č. 112 (s. 46) mal autor odcitovať stať Juraja Žudela o Mysleniciach v monografii o dejinách Pezinka (Bratislava 1982), v ktorej J. Žudel túto dedinu lokalizoval, prípadne dizertačnú prácu Vincenta Sedláka *Historický miestopis Bratislavskej stolice* z roku 1965. Rovnako pri uvádzaní etymológie názvu Myr mal odcitovať názor Jána Stanislava v diele *Slovenský juh v stredoveku*, ktoré sa ani nenachádza v zozname použitej literatúry. To isté platí o pasáži o etymológii slova čeka v pozn. č. 31 na s. 21. Citácia chýba aj pri informácii o opevnenom drevenom sídle typu motte, ktoré sa podľa autora k nám rozšírilo zo západnej Európy (s. 21 – 22), o príčine smrti Ladislava Pohrobka na základe (asi) moderných antropologických výskumov (s. 107). Nejde len o autorskú etiku, ale aj o sprostredkovanie zdrojov informácií, s ktorými sa autor stretol pri svojom výskume, ďalším bádateľom, ktorí sa problematikou zaoberajú a chcú by povedzme siahnuť po štúdiu, zaoberajúcej sa opevnenými sídlami motte. Autor pri rozprávaní o všeobecných politických dejinách Uhorska, na pozadí ktorých sleduje osudy členov rodu, necituje takmer žiadne súčasné syntézy slovenských dejín, ale opiera sa o dobové kroniky a parciálne štúdie, prípadne necháva plynúť text bez citácie.

Pozitívne hodnotenie si zaslúži nepreberanie názvov súvekých uhorských rodov z maďarskej historiografie, ale snaha o slovenský ekvivalent (s. 40). Niekde sa však vyskytli chyby, napríklad szatmársky župan, namiesto satumarský (pozn. č. 48). Trocha rozpačitý dojem mám z označenia etnicity rodu, o ktorej sa takmer na všetkých miestach hovorí ako o slovanskej. Myslím si, že nie je chybou napísať,

že ide o pôvodne slovenský rod. Uvedomujem si, že sme sa v odbornej obci doteraz nezhodli, kedy hovoriť o Slovanoch a odkedy o Slovákoch. Na s. 184 autor píše, že v centre Pezinka archeológovia objavili pozostatky nížinnej osady založenej Slovanmi. Je to bežný výraz v slovenskej historiografii. Keď sa však nad tým zamyslíme, pridáme k tomu, že oveľa presnejšie by bolo vyjadrenie „založenej predkami Slovákov.“ Vzhľadom na nespornú kontinuitu osídlenia územia Slovenska od veľkomoravských čias, výrazy Slovania, slovanský pôsobia zbytočne všeobecne. V dejinách je možné všetko, ale zrejme nikto nepredpokladá, že nížinnú osadu v Pezinku založili Poliaci, Srbi či Česi, ale predkovia Slovákov.

Napriek vykonanej jazykovej korektúre sa v publikácii možno stretnúť so všeobecne rozšírenými nedostatkami, ktoré spočívajú najmä v používaní bohemizmov. Tu je niekoľko príkladov: nie po vzore, ale podľa vzoru (s. 21), nie prehlásil sa za nevinného, ale vyhlásil sa (s. 43), nie Sebeš mal ohrozovať, ale Sebeš údajne ohrozoval (s. 44), nie nedostavil sa pred súdne konanie, ale na súdne konanie (s. 44), nie listina pojednávajúca o niečom, ale rozoberajúca niečo (s. 45), nie usilovať o čo, ale usilovať sa o čo (s. 54), nie vojenské výlohy, ale výdavky, náklady (s. 57). Vo vedľajšej vzťažnej vete prívlastkovej s časovým významom sa používa keď, nie kedy: v roku 1412, keď ... (s. 61). Nie horský prechod, ale priechod (s. 74), nie na oplátku sľúbiť/uznať, ale ako odplatu sľúbiť/uznať (s. 83, 99), nie zahájiť ústup, ale dať sa na ústup, začať ústup (s. 87), nie vojsko o počte/sile, ale v počte/sile (s. 95, 98), nie svadobný obraz princezny, ale princeznej (s. 106), nie za účelom čoho, ale s cieľom (s. 172), nie obdržať čo, ale dostať (s. 243), nie farebné prevedenie, ale stvárnenie/vyhotovenie (s. 245). Spojka nakoľko sa nepoužíva na uvedenie vedľajšej vety príčinnej, nato slúžia spojky pretože, keďže (s. 273). Označenie rodov treba písať s veľkým písmenom, veď je to vlastné meno, teda Páni zo Svätého Jura a Pezinka, Páni zo Šišova, Páni zo Seku a Hradnej a podobne (s. 14 a inde).

Dielo je vydarenou syntézou dejín významného uhorského rodu. Je vidieť, že je výsledkom náročného a dlhodobého výskumu. Nemenej vydarená je aj obrazová príloha. Vzhľadom na majetkové zázemie rodu je recenzovaná publikácia zdrojom informácií k dejinám malokarpatských miest a prispieva k poznaniu minulosti nášho regiónu.

Mária Feješová

Štátny archív v Bratislave, pracovisko Archív Modra

⁶ WENZEL, Gusztáv (ed.). *Árpádkori új okmánytár*. IV. Pest, 1862, s. 75, č. 36.

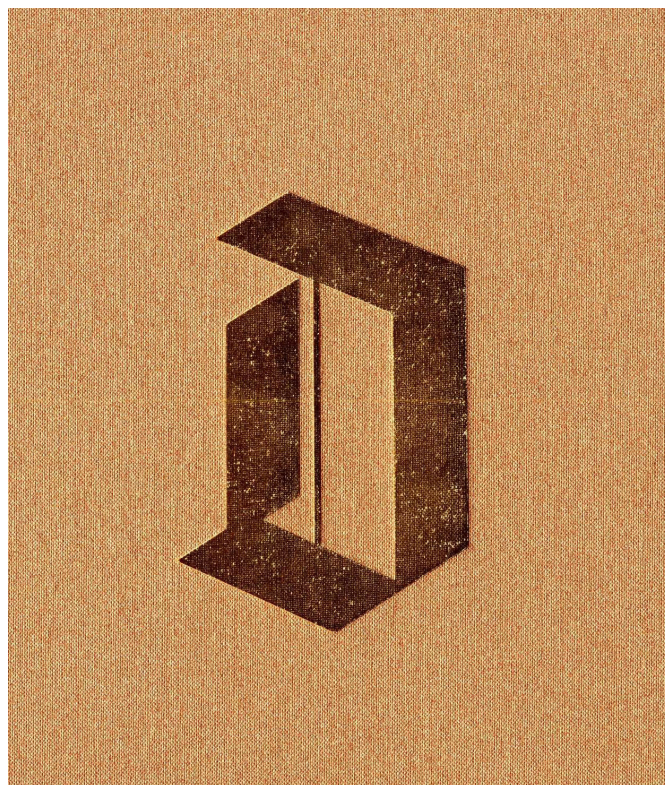
DO VAŠEJ KNIŽNICE ANOTÁCIE

MARSINA, Richard – MELIŠ, Jozef (eds.).
Codex Diplomaticus Episcopatus Nitriensis. I.
(796) 880 – (910), (1100) – 1300. Bratislava :
Perfekt, 2021, 590 s. + prílohy.
ISBN 978-80-8226-027-7.

Profesora Richarda Marsinu netreba predstavovať odbornej ani laickej verejnosti, pretože je všeobecne známym a uznávaným slovenským historikom. Prakticky až do poslednej chvíle bol intelektuálne činný a v pracovnom nasadení. Anotovaná edícia vyšla v roku jeho úmrtia († 25. 3. 2021) a môžeme ju považovať za jeho symbolickú rozlúčku so svetom. Spolueditorom je žiak prof. R. Marsinu Jozef Meliš, ktorý v posledných rokoch profesorského života s ním trávil veľa času pri práci.

Dielo v úvodnom príhovore vyslal na cestu nitriansky biskup Viliam Judák. V predhovore editori objasnili koncepciu edície a metodológiu práce. Listiny do roku 1260, ktoré vyšli v dvoch zväzkoch Slovenského diplomatára, opatrili kritickými poznámkami doplnenými o najnovšie výskumy. Listiny z rokov 1261 – 1300 pripravil Jozef Meliš sčasti s využitím poznámok a pomoci prof. R. Marsinu a sčasti vlastným výskumom. Editori si zvolili tri formy publikovania listín. V plnom znení uverejnili listiny, ktoré vydali nitriansky biskup, nitriansky prepošt alebo Kláštor sv. Hypolita na Zobore, alebo tie, ktoré sa týchto troch inštitúcií priamo týkajú. V skrátenom znení publikovali pramene obsahujúce informácie dôležité pre edíciu. V regeste sú edované listiny, ktoré obsahujú napríklad iba meno nitrianskeho biskupa a nijako nesúvisia s dejinami či územím Nitrianskej diecézy.

Nasleduje úvod, v ktorom editori zosumarizovali diplomatickú produkciu Nitrianskeho biskupstva od najstarších čias a venovali sa tiež osobnostiam na poste nitrianskeho biskupa. Za úvodom je zaradený zoznam použitej literatúry a skratiek. Hlavnou časťou publikácie je kritická edícia 305 listín z rokov 796 – 1300 s latinskými regestami, ktoré zaberajú strany 53 – 424. Novinkou, ktorá nie je bežná v každej edícii, je pripojený zoznam regestov listín v slovenčine. Pred záverečnými prílohami sa nachádza štúdia prof. Marsinu *Založenie a oneskorené obnovenie Nitrianskeho biskupstva*. Autor sa v nej

venuje faktom aj domnienkam o existencii Nitrianskeho biskupstva, jeho územnému rozsahu, biskupovi Wichingovi a zániku biskupstva po obsadení Nitry staromaďarskými kmeňmi. Hoci nespomína vysvätenie prvého kostola v Nitre v roku 828, zaoberá sa lokalizáciou biskupského kostola v Nitre, ktorý mal patrocínium sv. Emeráma, ako aj pôvodom tohto patrocína. Venuje sa príčinám, prečo biskupstvo v Nitre nebolo obnovené už po roku 1000, a tiež okolnostiam, ktoré prispeli k jeho obnoveniu počas vlády kráľa Kolomana. Zaujímavou je úvaha o prítomnosti svätiaceho biskupa v Nitre od prvej polovice 11. storočia, ktorý mohol vykonať svätorečenie hlavných patrónov neskoršej Nitrianskej diecézy svätých Svorada-Andreja a Beňadika.

Všetky zmienené kapitoly majú svoje latinské a slovenské jazykové mutácie. Záverečné prílohy tvoria zoznamy nitrianskych biskupov, opátov a mníchov zoborského kláštora, ako aj kanonikov Nitrianskej kapituly do roku 1300. Menný a miestny register sú netradične iba v latinčine. Na konci publikácie sa nachádzajú mapky a ukážky 10 listín s popismi tiež iba v latinčine. Anotovaná edícia prameňov je dielom, po ktorom iste s radosťou siahnu slovenskí medievalisti. Vzhľadom na územný rozsah Nitrianskej diecézy v stredoveku, ktorý už nie je totožný so súčasným, je publikácia prameňom pre dejiny nielen Nitrianskej, ale aj Trenčianskej župy.

Mária Feješová

Štátny archív v Bratislave, pracovisko Archív Modra

NAŠI JUBILANTI

ZMENA V POPRADSKOM ARCHÍVE

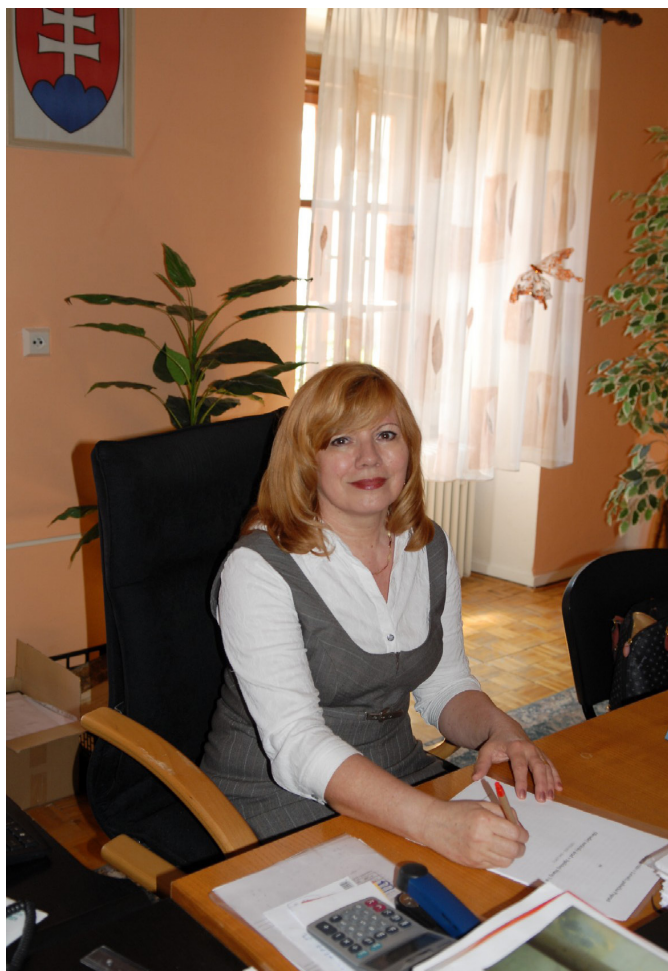
Dňa 31. januára 2022 ukončila svoju pracovnú kariéru dlhoročná vedúca popradského archívu PhDr. Božena Malovcová. Celý svoj profesijný život, 44 rokov, strávila v našom archíve. Po absolvovaní Strednej knihovníckej školy v Bratislave, odbor knihovníctvo – archívniectvo v roku 1978, nastúpila do archívu v Poprade ako odborná archivárka. Tu mala možnosť odborne rásť za pomoci vtedajších riaditeľov JUDr. Jozefa Sontágha i PhDr. Virgínie Mislovicovej. Venovala sa spracovaniu archívnych fondov, vybavovaniu bádateľskej agendy i žiadostiam o prístup k archívnym dokumentom. V roku 1990 sa po odvolaní riaditeľky Ing. Boženy Dávidíkovej stala riaditeľkou vtedy Štátneho okresného archívu v Poprade. Hneď po nástupe musela riešiť problémové umiestnenie archívu v chátrajúcej budove starej papierne, a tak sa pod jej vedením archív po prvýkrát v roku 1991 dočasne presťahoval do budovy Mestského úradu v Poprade. S vervou sa pustila do obnovenia rekonštrukcie dvoch meštianskych domov na námestí v Spišskej Sobotě pre potreby archívu, ktorá bola úspešne ukončená v roku 1995. Archív sa pod jej vedením kompletne po druhýkrát presťahoval z mestského úradu do Spišskej Soboty. Tam vytvorila reprezentatívne archívne pracovisko. Po pri práci riaditeľky, archivárky, stavbyvedúcej začala v roku 1992 externe študovať odbor archívniectvo a slovenské dejiny na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V roku 1997 štúdium úspešne ukončila, obhájila diplomovú prácu o najstaršej mestskej knihe Spišskej Soboty a získala titul Mgr. V roku 2005 obhájila rigoróznú prácu na Katedre archívniectva a pomocných vied historických Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave na tému *Vznik a vývoj evanjelickej a. v. cirkevnej správy na Spiši do polovice 20. storočia* a získala titul PhDr. Aktívne pracovala na katalogizovaní listín fondu Magistrát mesta Kežmarok, venovala sa historickému výskumu, spracovaniu dejín archívov, obecnej samosprávy, cirkevnej správy, hospodárstva aj školstva. Podieľala sa ako zostavovateľka a autorka na 36 monografiách obcí a miest, nespočetnom množstve štúdií a článkov. Výsledky svojho výskumu prezentovala na odborných seminároch a konferenciách, a to nielen na Slovensku, ale aj v Poľsku i Bulharsku. Okrem Slovenska pub-

Božena Malovcová, 1982. Zdroj: Štátny archív v Prešove, pracovisko Archív Poprad.

likovala aj v Bulharsku, Poľsku, Francúzsku a Portugalsku. Zúčastnila sa medzinárodného projektu Európskej únie Young European United (2003).

Pod jej vedením sa kultúrno-osvetová práca stala obvyklou súčasťou práce popradského archívu. Aktívne sa podieľala na organizovaní výstav, prednášok k výročiam významných historických udalostí, medzinárodných, celoštátnych i regionálnych odborných konferencií, dní otvorených dverí, exkurzií pre študentov a záujemcov o históriu, archívniectvo a pomocné vedy historické. Prvá celoslovenská konferencia, ktorú archív úspešne zorganizoval, bol seminár *Registratúra a archív* v roku 1992 v Starej Lesnej. Tradícia každoročných archívnych dní odštartovala svoju cestu práve v Poprade v roku 1997. V Poprade sa konali v roku 2004 aj prvé celoslovenské „predarchívne dni“, dvakrát (2005, 2012) tu Slovenská historická spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied, sekcia pre dejiny miest usporiadala medzinárodnú konferenciu. V popradskom archíve sa po prvýkrát stretli v roku 2007 predstavitelia archívnych spoločností Česka, Poľska, Maďarska a Slovenska, aby založili skupinu archívnych spoločností V4 na intenzívnejšiu spoluprácu medzi archivármi spomenutých krajín a Božena Malovcová túto spoluprácu aj intenzívne podporovala.

Božena Malovcová, 2017. Zdroj: Štátny archív v Prešove, pracovisko Archív Poprad.

Veľmi aktívne spolupracovala aj s regionálnymi i celoštátnymi médiami. Popradčania ju spoznávajú na uliciach, často ju vídali na obrazovkách popradskej televízie propagovať prácu archivárov. Vyučovala na Akadémii vzdelávania v Poprade, od roku 2008 na Univerzite tretieho veku pri Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici, detašovanom pracovisku Poprad, je členkou výboru Spišského dejepisného spolku, pracuje v poradnom orgáne

generálneho biskupa Evanjelickej a. v. cirkvi a je členkou Spoločnosti slovenských archivárov, Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV, Genealogicko-heraldickej spoločnosti. Za zásluhy o rozvoj slovenského archívnictva a osobný podiel na vytvorení optimálnych podmienok pre perspektívny rozvoj popradského archívu bola odmenená Križkovou medailou (1995), za zásluhy o rozvoj archívnictva a propagáciu archívneho dedičstva Slovenskej republiky, za dlhodobé dosahované výsledky v odbornej vedeckej a riadiacej činnosti medailou Františka Vítazoslava Sasinka (2007), pri príležitosti 500. výročia reformácie za podiel na výskume evanjelických dejín plaketou biskupa ECAV (2017). Za svoju prácu získala aj ocenenie primátora mesta Svit (2010) a primátora mesta Poprad (2014).

Po presťahovaní popradského archívu do zrekonštruovaných meštianskych domov otvorila nové možnosti na prezentáciu práce archívu, vďaka jej dobrej spolupráci s predstaviteľmi mesta navštívilo archív mnoho vzácných osobností z politického aj kultúrneho života, napr. predseda NR SR Ivan Gašparovič (1998), prezident Chorvátskej republiky Stjepan Mesič (2001), prezident Švajčiarskej konfederácie J. E. Kaspar Villiger (2002) a prezident Slovenskej republiky Rudolf Schuster (2002).

Vytvorila v našom kolektíve rodinu, v ktorej sme ostali spolu viac ako tridsať rokov v takmer nezmenenom zložení, podporovala nás nielen v pracovnom, ale i v osobnom živote. Vie nielen rozprávať, ale i počúvať, vytvorila v nás pocit dôvery, spolupatričnosti, dôležitosti a zodpovednosti. Ostáva nám množstvo spomienok na spoločne strávené chvíle a hoci s nami nepije rannú kávu, dvere v našom archíve jej ostávajú navždy otvorené.

Martina Šlampová

Štátny archív v Prešove, pracovisko Archív Poprad

